

**ÖZEL ÖĞRENCİLER İÇİN
UYARLANMIŞ ETKİNLİKLER (UYET)**

SOSYAL BİLGİLER

3. CİLT

**YARDIMCI
KAYNAK KİTAP**

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Mehmet Nezir GÜL

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Kürşat DULKADİR

EDİTÖRLER

Ayşenur ŞAHİN

Nazik Selcen YUMAK

Ozan Can CEYLAN

KOORDİNATÖRLER

Merve ILGAZ

Ramazan ÇAKIR

Seda ÜSTÜN KARAHAN

YAZARLAR

Ayşe GÖMBEL DEMİREL	Ramazan ÇAKIR
Damla GÜLCE ACAR	Satı Esra ATALAY
Gurbet PELİT BAYRAKTAR	Seda ÜSTÜN KARAHAN
Hüseyin ÖZER	Sıla ATAŞ
İrem Deniz ÇİMEN	Uğur KÜÇÜKDOĞRU
Merve ILGAZ	Ümran MERCAN ŞAHİN
Nazlı ÖLMEZ	Vedat COŞKUN
Nazmiye AYGÜL	Zuhal VURAL
Neslihan YILMAZ	

DİL UZMANLARI

Sevil CANPOLAT

Uğur KERİMOĞLU

GÖRSEL TASARIM VE RESİMLEME

Sude Ajans Reklam Org. Tan. Ltd. Şti.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl!
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

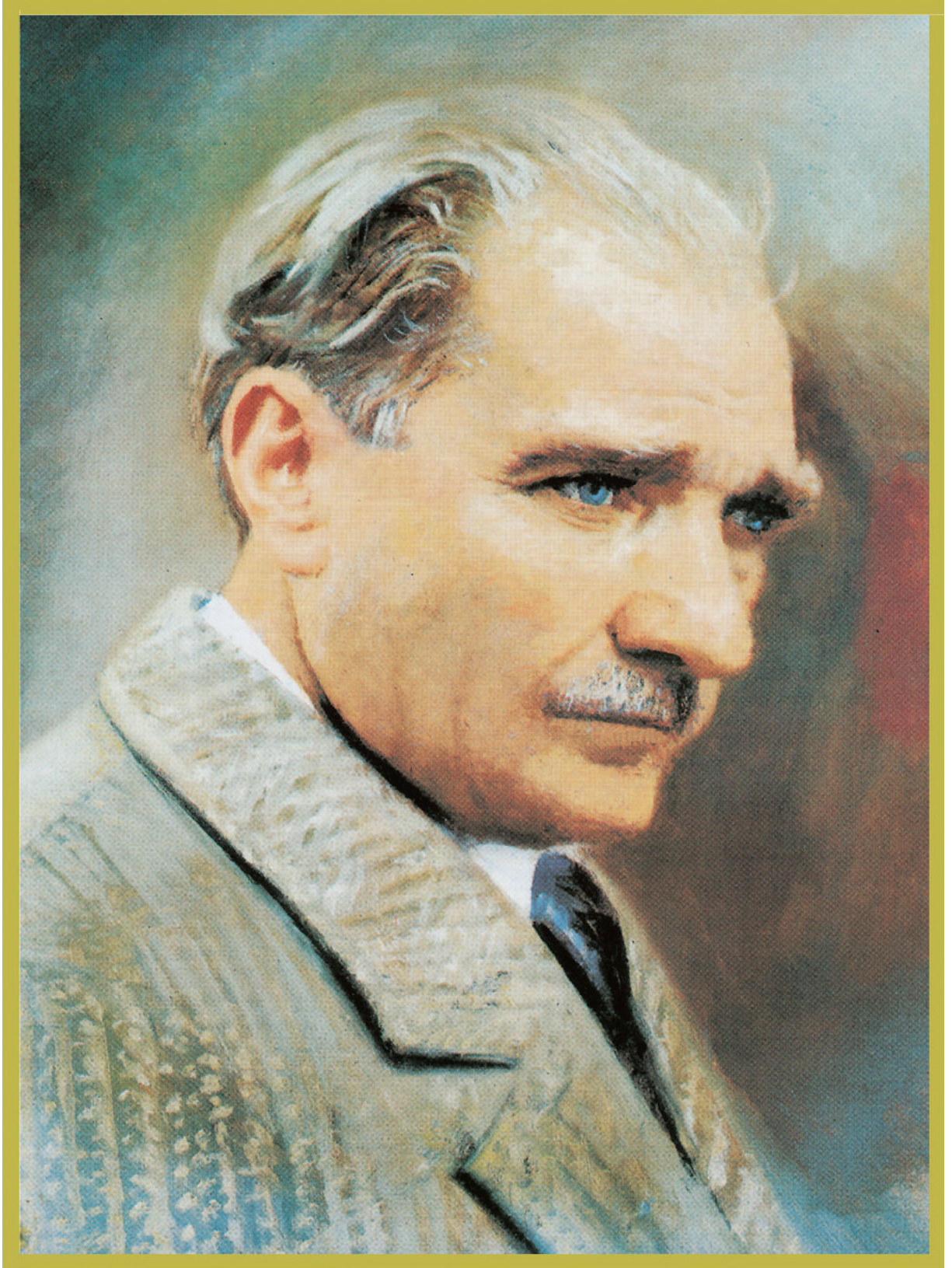
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

1. TEMA: BİREY VE TOPLUM.....	9
2. TEMA: KÜLTÜR VE MİRAS	61
3. TEMA: İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER	99
4. TEMA: BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM.....	129
5. TEMA: ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM	173
6. TEMA: ETKİN VATANDAŞLIK	213
7. TEMA: KÜRESEL BAĞLANTILAR.....	263

Eğitimin her alanında olduğu gibi özel eğitim alanında da uluslararası standartları takip eden ve dünya ile yarışan bakanlığımız, yeni ve nitelikli hizmetler sunabilmek için pek çok çalışma yürütmektedir. Bunlardan biri de özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin hak ettikleri yaşam düzeylerine ulaşabilmelerini ve eğitim imkânlarından en üst düzeyde yararlanabilmelerini sağlamak amacıyla yürütülen özel eğitim materyalleri geliştirme çalışmalarıdır. Materyal geliştirme çalışmalarının esas amacı; öğrencilerimize daha nitelikli öğrenme imkânı sunmak, onları görsel ve yazılı olarak destelemek ve ilgilerini derse çekerek öğrenmelerini kalıcı hâle getirmektir. Bu amaçla kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim gören öğrencilerimizin akademik derslerine yardımcı kaynak teşkil etmesi amacıyla birçok alanda "Uyarlanmış Etkinlikler (UYET)" hazırlanmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretimi, öğrencilerimizde ahlaki gelişim ve ilerlemenin olmazsa olmaz bir parçasıdır. Sosyal Bilgiler alanındaki kaynak kitaplar incelendiğinde özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin yaşadıkları günlük hayattaki birey ve toplum, kültür ve miras, insanlar, yerler ve çevreler, bilim, teknoloji ve toplum, üretim, dağıtım ve tüketim, etkin vatandaşlık ve küresel bağlantılar gibi alanlardaki güçlüklerin giderilmesine ilişkin etkinliklerin sınırlı olduğu görülmektedir. Alanda yaşanan bu eksikliklerin giderilmesini sağlayacak yeni bir kaynak kitap geliştirme ihtiyacı hissedilmiştir. Bu ihtiyaç doğrultusunda özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere yönelik Sosyal Bilgiler dersi müfredatında yer alan kazanımlara yönelik özel hazırlanmış etkinlikleri içeren ve toplam 3 kitaptan oluşan "**Sosyal Bilgiler Alanı Uyarlanmış Etkinler Seti**" hazırlanmıştır. Hazırlanan set ile öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeylerine uygun olarak dil ve iletişim, öz bakım ve günlük yaşam alanlarında; bedensel, bilişsel, sosyal ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişmelerine destek olmak hedeflenmiştir. Bunlarla birlikte öğrencilere günlük yaşamlarında ihtiyaç duyacakları temel akademik becerileri kazandırarak öğrencilerin bu becerileri etkin bir şekilde kullanan, bağımsız bireyler olarak hayatlarını sürdürmelerini; manevi değerleri benimsemiş, toplumla etkileşimini ve bütünleşmesini kolaylaştıracak şekilde yeterliliklerle donatılmış bireyler olmalarını sağlamak amaçlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin bağımsız olarak yaşamlarını sürdürebilmeleri için gereken donanımı sağlayarak toplumsal kurallara/yaşama uyum gösteren bireyler olmaları amaçlanmıştır.

"Sosyal Bilgiler Alanı Uyarlanmış Etkinler Seti" geliştirilirken özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin Sosyal Bilgiler müfredatında yer alan birçok alanda yaşadıkları güçlükler göz önünde bulundurulmuştur. Bu sette, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden hafif düzeyde zihinsel yetersizliği ve otizm spektrum bozukluğu, öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ile işitme yetersizliği olan öğrencilerimizin Sosyal Bilgiler dersindeki kazanımları daha kolay ve hızlı öğrenebilmelerini sağlayan, uyarlanmış etkinliklere yer verilmiştir.

Alanında ilk olan bu çalışma ile hedefimiz; yeni, özgün, işlevsel materyaller ile özel eğitim hizmetlerinde öğrencilerin akademik başarılarını destekleyerek okullarımızın kapısını mutluluğa açmaktır.

Bu setin hazırlanması, yayınlanması ve dağıtımında; fikir, bilgi ve emeklerini bizimle paylaşan ve setin oluşumunda bize destek veren tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Mehmet Nezir GÜL
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri
Genel Müdürü

BİREY VE TOPLUM

KONU : Birey ve Toplum

KAZANIM : Sosyal rollerin zaman içerisinde değişimini inceler.

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki metni üç kere oku ve bakarak defterine yaz.

BİLGİ NOTU

ROLLERİMİZİN DEĞİŞİMİ

Birey olarak hep birlikte yaşarız ve toplumu oluştururuz. Toplum bireylerin oluşturduğu gruplar ve kurumlardan oluşur. Her birey belli grupların içinde yer alır. Örneğin şu an sen hem ailenin bir parçası hem de okuldaki sınıfının bir üyesisin.

Bu gruplar içinde grup üyelerinin belli görev ve sorumlulukları olur. Bu görev ve sorumluluklara **sosyal rol** adı verilir. Hepimizin farklı rolleri bulunmaktadır. Örneğin öğrenciliğin getirmiş olduğu pek çok rol bulunmaktadır. Ödevlerimizi yapmak, okula zamanında gitmek, sınavlara katılmak öğrenciliğin getirmiş olduğu rollerdendir. Ailemizle ilgili rollerimiz, arkadaş grubumuzla ilgili rollerimiz olabilir. Kimi roller doğuştan kazanılırken kimi roller sonradan elde edilir. Örneğin evlat, kardeş olmak doğuştan getirdiğimiz rollerken; TEMA Vakfında gönüllü olmak, arkadaş olmak sonradan edindiğimiz rollerdir.

İnsanlar hayatlarının farklı dönemlerinde farklı rol ve sorumluluklar üstlenirler. Örneğin bir kişi eğitim fakültesinde öğrenim görürken öğrenci rolünde, mezun olduktan sonra ise öğretmen rolündedir. Bir kişi evlendiğinde eş rolüne girer, çocuk sahibi olduğunda anne/baba, torun sahibi olduğunda anneanne-babanne/dede rolü üstlenir.

ETKİNLİK 2

Aşağıda yer alan sözcükleri kullanarak sosyal roller hakkında konuş.

anne

teyze

müzişyen

doktor

başhekim

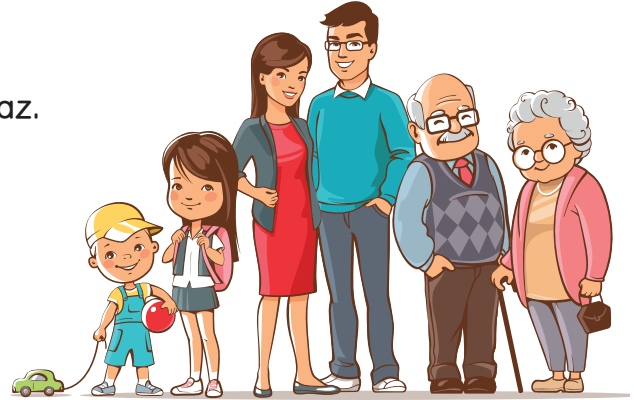
ETKİNLİK 3

Okulda üstlendiğin rollerden üç tanesini yaz.

- 1)
- 2)
- 3)

Evde üstlendiğin rollerden üç tanesini yaz.

- 1)
- 2)
- 3)

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki soruları cevapla.

- 1) "Yaşam bir tiyatroya benzer. Her oyuncuya bir görev verilir ve sahnede oyuncunun bu görevleri yapması gerekir. Yaşamımızda da bunun gibi üzerimize düşen sorumlulukları yerine getiririz."

Bu parçada vurgulanan kavram hangisidir?

- a) Yasalar
- b) Birey
- c) Toplum
- d) Sosyal Rol

- 2) Mesleği öğretmenlik olan birisinin;

- I. Ödevler hazırlaması,
- II. Derse zamanında gelmesi,
- III. Ödevini zamanında yapan öğrencileri tebrik etmesi.

davranışlarından hangisi öğretmenlik mesleği rolüne uygundur?

- a) Yalnız I
- b) Yalnız II
- c) I ve II
- d) I, II ve III

- 3) "Pelin evin tek kız çocuğudur. 6 yaşında okula başlayıp ilkokul öğrencisi olmuştur. Pelin daha sonra tıp fakültesini kazanarak öğrencilik rolünü devam ettirmiştir. Üniversiteden mezun olunca bir hastanenin acil servisinde doktor olarak çalışmaya başlamıştır."

Bu metne göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- a) Pelin okulunu birincilikle bitirmiştir.
- b) Pelin evin en büyük çocuğudur.
- c) Pelin'in sosyal rolleri değişim göstermiştir.
- d) Pelin aslında mühendis olmak istemiştir.

4) Aşağıda verilenlerden hangisi mesleki rollerden birisi değildir?

- a) Hemşirelik
- b) Annelik
- c) Bankacılık
- d) Polislik

5) "Bazı rollerimizi doğuştan getiririz ve isteğimiz dışında gerçekleşir. Bazı rollerimiz vardır ki bunlara isteğimizle çalışarak, başarı göstererek sonradan sahip oluruz."

Aşağıdakilerden hangisi kendi tercihimizle üstlendiğimiz, sonradan kazanılan rollerden birisidir?

- a) Kardeş olmak
- b) Evlat olmak
- c) Sınıf başkanı olmak
- d) Torun olmak

6) Bir kişi evlendiğinde aşağıdaki rollerden hangisini üstlenmiş olur?

- a) Eş olma
- b) Baba olma
- c) Teyze olma
- d) Dayı olma

7) Aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- a) Bazı roller doğuştan, bazı roller sonradan kazanılır.
- b) Rollerimiz bize birtakım haklar ve sorumluluklar getirir.
- c) Doğduğumuzda anne/baba rolünde oluruz.
- d) Rollerimizin sorumlulukları zamanla değişebilir.

8) "Sümeyye okula başlayacaktır. Sümeyye'nin babası aynı zamanda sınıf öğretmenidir. Babası ona kızım okulda bana baba yerine öğretmenim demen gerekiyor demiştir. Bu durum Sümeyye'nin kafasını biraz karıştırmıştır."

Bu metne göre aşağıdakilerden hangisi söylenbilir?

- a) Herkesin tek bir rolü vardır.
- b) Bazı rollerin sorumlulukları çok zordur.
- c) Öğretmenlik doğuştan gelen bir roldür.
- d) Gruplardaki rollerimizi birbirine karıştırmamalıyız.

1992	1998	2014	2018	2020
Çocuk	Öğrenci	Mimar	Eş	Baba

9) Yukarıda Alican'ın sosyal rollerinin yıllara göre değişim cetveli gösterilmiştir. Bu görsele göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- a) Sosyal roller hep aynı kalır.
- b) Herkesin sadece bir sosyal rolü olabilir.
- c) Sosyal roller zamanla değişebilir.
- d) Öğrenci olmak ömür boyu süren bir roldür.

10) Bazı sosyal roller gün içinde değişiklik gösterirken bazı sosyal roller daha uzun süre veya ömür boyu devam eder.

Aşağıdakilerden hangisi gün içinde değişen sosyal rollerden birisi değildir?

- a) Okul servisinde yolcu olmak
- b) Kitapçıda müşteri olmak
- c) Annemizin evladı olmak
- d) Okulda sınıf başkan yardımcısı olmak

11) Aşağıda Kaan'a ait sosyal gruplar ve roller tablosu verilmiştir.

Sosyal Grup	Sosyal Rol
	Evlat/Çocuk
	Kardeş
	Sınıf Başkanı
	Takım Kaptanı

Tabloya göre sosyal grup kısmındaki boşluklara aşağıdakilerden hangisi yazılamaz?

- a) Aile
- b) Sınıf
- c) İş Yeri
- d) Basketbol Takımı

12) Sosyal (toplumsal) rollerle ilgili söylenenlerden hangisi yanlıştır?

- a) Aynı anda birden çok role sahip olabiliriz.
- b) Tüm sosyal roller doğuştan kazanılmıştır.
- c) Roller kültüre ve bireyin yaşına göre değişebilir.
- d) Toplumsal roller bazı sorumlulukları doğurur.

ETKİNLİK 5

Haydi metni oku. Mehmet Bey'in yaşamı boyunca değişen sosyal rollerinden beş tanesini aşağıya yaz.

Merhaba ben Mehmet. Ben 1985 yılında Kütahya'da evin ilk çocuğu olarak doğdum. Sonra 1988 yılında kardeşim doğdu ve ben ağabey oldum. yedi yaşına geldiğimde okula başladım. İlkokulda hep sınıf başkanı seçilirdim. Lisede okulumun voleybol takımında oyuncu olarak yer aldım ve iki yıl takım kaptanlığı yaptım. 2003 yılında Hacettepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinde okumaya başladım. Üniversite okurken boş zamanlarımda markette kasiyer olarak çalıştım. 2008 yılında diş hekimi olarak mezun oldum. 2012 yılında evlendim ve 2015 yılında baba oldum. Şimdi 2020 yılındayız ve ben mezun olduğum üniversitede doçent olarak çalışıyorum.

»

.....

»

.....

»

.....

»

.....

»

.....

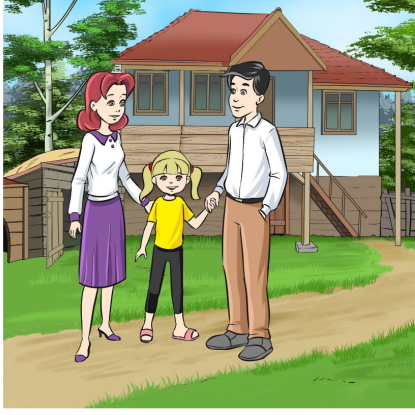
ETKİNLİK 6

Aşağıdaki tabloda bir çocuğun sahip olabileceği sosyal sorumluluklar verilmiştir. Tabloda verilen sorumlulukların hangi sosyal rolle ilişkili olduğunu örnekteki gibi işaretleyin.

Sorumluluk	Öğrenci Olma Rolü	Evlat Olma Rolü	Kardeş Olma Rolü	Arkadaş Olma Rolü	Torun Olma Rolü
Derslere zamanında giderim.	✓				
Anneannemi her pazar görüntülü ararım.					
Arkadaşlarımla okul eşyalarımı paylaşıyorum.					
Okul çantamı kendim hazırlarım.					
Anneme evde yardım ederim.					
Ödevlerimi düzenli olarak yaparım.					
Kardeşimle oyuncaklarımı paylaşıyorum.					
Babama market alışverişinde yardım ederim.					
Kardeşıme davranışlarımla örnek olurum.					
Okulda kurallara uygun davranırım.					
Dedemle satranç oynarım.					
Arkadaşlarımla grup oyunlarına katılırım.					
Okulda yapılan tören ve kutlamalarda görev alırım.					

ETKİNLİK 7

Haydi oku ve görevleri tamamla.

BİLGİ NOTU

DEĞİŞEN ROLLERİMİZ DERS NOTU VE GÖREV TAMAMLAMA ETKİNLİĞİ

Rol: Bir işte bir kimsenin ya da bir şeyin üstüne düşen göreve, sorumluluklara rol denir.

Sosyal Rol: İçinde bulunduğumuz grupların bize getirmiş olduğu sorumluluklardır.

Rollerimiz:

1) **Doğuştan kazanılan roller:** Biyolojik özelliklerimizden kaynaklanan, herhangi bir ilgi ve yeteneği gerektirmeyen rollerimizdir. Bunları seçme imkânımız yoktur. Örnek: Evlat olmak, kardeş olmak..

2) **Sonradan kazanılan roller:** İsteğimizle çalışarak, başarı göstererek sonradan sahip olduğumuz rollerdir. Örnek: Sınıf başkanı olmak, takım kaptanı olmak..

Rollerimiz hayatımızın farklı dönemlerinde değişkenlik gösterir. Roller ayrıca gün içinde de değişebilir. Örneğin; Ali Bey gündüz bir okulda müdür, akşam çocukları için baba, hafta sonu gitar kursunda bir kursiyer veya öğrenci rolündedir. Ayrıca evine gelen misafir için de ev sahibi rolündedir.

Aile, içinde bulunduğumuz ilk grup ve aynı zamanda ilk sosyal kurumdur. Diğer gruplara göre sürekliliği uzundur. Örneğin; öğrencilik belli bir süre devam eden bir roldür fakat aile içindeki roller daha uzun süre devam eder.

GÖREV 1

Aşağıdaki tabloyu incele.

BAZI GRUPLAR/KURUMLAR	BAZI ROLLER
Aile	Evlat
Aile	Kız Kardeş
Okul	Öğrenci
Okul	Kütüphanecilik Kulübü Üyesi

Hak: Herhangi bir şeyi yapabilme yetkisine **hak** denir. Haklar yasalara ve genel ahlaki kurallara uymalıdır.

Sorumluluk: Kişinin üzerine aldığı görevi yerine getirmesine **sorumluluk** denir. Bilinçli bir birey olarak haklarımızı doğru şekilde anlamamız ve tüm sorumluluklarımızı yerine getirmemiz gerekir.

GÖREV 2

İnsanların içinde bulundukları gruplarda edindikleri roller o insanlara bazı haklar sağlar. Aynı zamanda bu sosyal rollerin insanlara yüklediği bazı sorumluluklar da bulunmaktadır. Örneğin öğrenci olarak güvenli bir okul ortamında eğitim almak benim sahip olduğum bir haktır. Okulda kurallara uymak, derslerimizi sessizce takip etmek ve derslere zamanında girmek benim sorumluluklarım arasındadır.

Senin ve eğer varsa kardeşinin çocuk olmakla ilgili ne gibi haklarınız var? Bunlara örnekler ver.

- »
- »
- »

GÖREV 3

Aşağıdaki tabloyu incele.

BAZI ROLLER	BAZI HAKLAR	BAZI SORUMLULUKLAR
Evlat	Barınma hakkı	Kendi odanın temizliği ve düzenini sağlamak
Öğrenci	Temiz ve sağlıklı bir okul çevresine sahip olma hakkı	Sınıfımı ve okulumu temiz tutmak
Kütüphanecilik kulübü üyesi	Okul kütüphanesinden yararlanma hakkı	Kütüphaneden aldığım kitapları zamanında teslim etmek

GÖREV 4

Aşağıdaki boş tabloya çocukların evle ilgili alabilecekleri sorumluluklara üç tane örnek yaz.

- 1)
- 2)
- 3)

GÖREV 5

Mesleki Rol: İçinde yer aldığımız meslek grubunun gerektirdiği davranışlara ve kurallara uygun hareket etmeye **mesleki rol** denir. Mesleki rollere ilişkin beklentiler yazılıdır, sosyal rollere ilişkin beklentiler ise yazılı değildir. Mesleki roller ve sorumluluklar yönetmelik gibi belgelerle belirtilmektedir. Örneğin polislerin yazılı kanun ve kuralları vardır. Toplum da polislerden dürüstlük ve fedakârlık bekler. Doktorların uymaları gereken kurallar vardır. Toplum da doktorlardan insanların sağlıklarını korumaları için önlem almalarını ve onlara önerilerde bulunmalarını bekler.

Aile bireylerine yaptıkları işlerle ilgili haklarının ve sorumluluklarının neler olduğunu sor.

GÖREV 6

- a) Aşağıdaki tabloya içinde bulunduğun üç grup yaz.
- b) Bu grupların sana getirdiği rollere ve sorumluluklara birer örnek yaz.

İçinde Bulunduğum Gruplar	Rollerim	Sorumluluklarım

ETKİNLİK 8

Aşağıdaki cümlelerden doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yaz.

(.....) İçinde bulunulan gruplar bize bazı sorumluluklar yükler.

(.....) Mesleki roller yazılı değildir, sözel olarak belirtilir.

(.....) Ödev yapmak bizim evlat olma rolümüzle ilişkilidir.

(.....) Bir kişinin pek çok farklı sosyal rolü bulunabilir.

(.....) Toplum öğretmenlerden adil ve çalışkan olmalarını beklemektedir.

(.....) Öğrenci olmak ömür boyu devam edecek bir sosyal roldür.

(.....) Kişilerin rollerinden kaynaklı sorumlulukları yerine getirmeleri beklenir.

(.....) Sosyal rollerimiz yaşamımız boyunca aynı kalır, değişmez.

(.....) Bireyin içinde bulunduğu ilk sosyal grup veya kurum ailedir.

(.....) Doğuştan gelen sosyal rolleri başarımla ve kendi isteğimizle elde ederiz.

(.....) Evlenen kişiler eş, bebek sahibi olan kişiler anne ve baba rolünü üstlenir.

(.....) Anne olan bir kişinin başka bir sosyal rolü olmaz.

(.....) İçinde bulunulan role uygun davranışlar sergilemek önem taşımaktadır.

(.....) Avukatlar ve savcılar belli yazılı kurallara uyarak mesleklerini devam ettirirler.

(.....) Kişiler içinde bulundukları tüm sosyal grupları kendileri seçerler.

ETKİNLİK 9

Aşağıda verilen mesleki roller ile meslekleri eşleştir.

Ben, toplumun güvenliğini sağlarım.

Müdür

Ben, hastaları tedavi ederim.

Bankacı

Ben, bir okulu yönetim ve idare ederim.

Polis

Ben, meyve ve sebzeler satırım.

Kasap

Ben, et ve et ürünleri satırım.

Doktor

KONU : Birey ve Toplum

KAZANIM : Sosyal, kültürel ve tarihî bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.

BİLGİ NOTU

Toplumsal birlikteliğin oluşmasında dil, din, gelenekler, tarih, gelecek beklentisi gibi faktörler etkili olur. Bu öğeler o ülkenin kültürünü oluşturur. Ortak olan sosyal, kültürel, tarihî değerlerimiz birliktelik sağlar ve dayanışmayı artırır.

ETKİNLİK 1

Aşağıda yer alan sözcüklerin karşısına önce sözlük anlamlarını yaz. Ardından sözcüklerin anlamlarını kendi cümlelerinle yaz.

Kültür

.....
.....

Kültür

.....
.....

Gelenek

.....
.....

Gelenek

.....
.....

Dayanışma

.....
.....

Dayanışma

.....
.....

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki tabloda verilen ifadelerden doğru olanlar için doğru, yanlış olanlar için yanlış kutucuğunu işaretle.

YARGILAR	DOĞRU	YANLIŞ
Akrabalara yardım, komşularla iş birliği, hayvanları ve diğer canlıları korumak gibi değerlerin üzerinde dinî inançlarımızın etkisi vardır.		
Toplum olarak ortak değerlerin üzerinde birleşmek, ortak değerlerimizi gelecek nesillere aktarmak ülkemizin birlik ve beraberliğinin devamlılığı için önemli değildir.		
Asker uğurlama, asker eğlencesi yapma, askere gidecek kişiye kına yakmak ve asker karşılama gibi faaliyetlerimiz kültür unsurlarımızdan tarih ile ilgilidir.		
Ortak dil, kültürel değerlerin nesilden nesle aktarılmasında önemli bir etkidir.		
Spor müsabakaları, düğünler ve diğer grup etkinlikleri bizim ortak değerler oluşturmamızı ve bu değerleri yaşatmamızı sağlayan etkinliklerdir.		
Ortak yaşantılarımızı, sevinçlerimizi ve üzüntülerimizi sadece gelenek ve göreneklerimiz yoluyla hatırlarız.		
Toplumsal birlikteliği oluşturan ögeler arasında dil, dinî inanış, bayrak, millî ve dinî bayramlar, vatan birliği, gelenekler, görenekler yer alır.		
Dilin, dinî inancın kişiden kişiye değişmesi toplumsal birliktelik oluşturmaya engeldir.		
Evlerimiz, sokaklarımız bizim kültürümüzü ve ortak değerlerimizi dışardan bakan bir kişiye yansıtır.		

ETKİNLİK 3

Aşağıda verilen resimlerden bizim kültürümüzü yansıtanları işaretleyin.

ETKİNLİK 4

Aşağıda kültürümüzle ilgili verilen kavramları bulmaca içinde bul ve işaretle.

K	Ü	L	T	Ü	R	A	H	S	N	T	I
S	A	N	A	T	O	P	L	U	M	V	O
P	İ	N	A	N	Ç	B	R	D	İ	L	Ş
Ü	T	A	R	İ	H	İ	İ	U	Ü	C	D
M	İ	L	L	İ	K	İ	M	L	İ	K	Ö
İ	N	B	Ğ	Ö	O	M	İ	L	L	E	T
M	Ü	G	E	L	E	N	E	K	R	Ç	P
Ö	O	R	T	A	K	D	E	Ğ	E	R	Y
D	J	L	U	E	T	Ü	R	K	Ç	E	Z
H	Ş	V	J	T	Ö	R	E	N	F	G	J
K	P	M	T	Y	G	Ö	R	E	N	E	K
D	A	Y	A	N	I	Ş	M	A	L	S	Z
B	A	Y	R	A	K	Z	R	E	Ö	R	F

ETKİNLİK 5

Yemek kültürümüzü yansıtan küçük bir resim çiz.

Mimari kültürümüzü yansıtan küçük bir resim çiz.

ETKİNLİK 6

Aşağıda verilen tanımları uygun olan sözcükle eşleştir. Eşleştirdiğin sözcüğe ait harfi tabloda uygun yere yaz ve şifreyi çöz.

1. Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ölkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğuna verilen isimdir. Farklı kaynaklarda ulus olarak da geçmektedir.

2. Bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen ve yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlardır. Diğer adı anane olarak bilinmektedir.

3. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür. Farklı kaynaklarda ekin olarak geçmektedir.

4. İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşmalar olarak ifade edilebilir. Diğer ismi lisan olarak bilinmektedir.

5. Allah'a, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum olarak adlandırılmaktadır.

T. DİN

N. KÜLTÜR

S. MİLLET

A. DİL

A. GELENEK

1	2	3	4	5

ETKİNLİK 7

Aşağıdaki tabloda verilen açıklamaların ilgili olduğu millî birlik ve beraberliği oluşturan alan/alanları işaretleyiniz.

AÇIKLAMA	TARİH	DİL	DİN	GELENEK	SANAT	EDEBİYAT	MİMARİ
Kültür şu anki nesillerden gelecek nesillere ortak yaşantılar, yazılı ve sözlü ifadeler yoluyla aktarılır.							
Estetik düşünme biçimiyle oluşturulan eserler toplumun aynası görevindedir.							
Bireylerin yaşadığı toplumun geçmişini tanıyor olması kendi milletini anlamasını ve millî kimlik bilinci kazanmasını sağlar.							
Muhtaç olan kişilere yardım etmek toplumsal huzuru olumlu etkiler.							
Beyazıt ve Safranbolu gibi ilçelerde günümüzde bile geleneksel konakların örneklerini görmek mümkündür.							
Basılı kitaplar toplumların belleği işlevi görür.							
Türk kahvesinin yanında su ikram edilmesi Osmanlı döneminden kalma bir alışkanlıktır.							
Ortak bir iletişim yolu olması kültürel değerlerin nesilden nesle aktarılmasını sağlar.							
Zekât vermek toplumda ihtiyacı olan kişileri maddi anlamda desteklemenin güzel bir yoludur.							
Asker uğurlamak bizim için önemli törenlerdendir.							
Hamamlar, kervansaraylar eski Türk kültüründe önemli yer tutmaktadır.							
Ebru sanatı, toplumun tüm kesimlerinin bir su teknesinin başında bir araya gelebileceğinin, dengeli bir mozaik oluşabileceğinin kanıtıdır.							

ETKİNLİK 8

Aşağıdaki soruları cevapla.

- 1) "Kültür bireylerin kendilerini topluma ait hissetmelerini sağlayan öğelerin birleşimidir."

Buna göre,

I. Dil

II. Din

III. Ortak tarih

Ögelerinden hangileri bireylerin topluma ait olma hislerini destekler?

a) Yalnız I

b) Yalnız II

c) I ve II

d) I, II ve III

- 2) "İnançlarımız bireysel kararlarımızı etkilediği gibi toplumsal davranışlarımızı ve geleneklerimizi de etkiler."

Bu metinde hangi kültür ögesine değinilmiştir?

a) Tarih

b) Dil

c) Din

d) Sanat

- 3) Aşağıdaki verilen yargılardan hangisi yanlıştır?

a) Toplumu ortak değerler oluşturur ve ayakta tutar.

b) Dil, din ve tarih millî kültürün unsurlarındandır.

c) Millî kültür unsurları birbiriyle ilişki içinde değildir.

d) Ortak değerler toplumsal birlikteliği artırır.

- 4) "Konutlar ve şehirler bir milletin kültürü ve yaşantısı hakkında oldukça fazla bilgi verir. Toplumun değerlerini ve yaşantısını barındıran şehirler aynı zamanda toplumsal dayanışmaya da katkı sağlar."

Parçada yurgulanan kültürel öge hangisidir?

a) Mimari

b) Din

c) Düğünler

d) Tarih

5) Sosyal Bilgiler dersinde öğretmeni, Sercan'dan kültür öğelerine örnek vermesini istemiştir. Sercan'ın vereceği hangi örnek doğru olmaz?

- a) Yemeklerimiz
- b) Dinî Bayramlarımız
- c) Halk Oyunlarımız
- d) Olimpiyat Oyunları

6) Bazı kültürel öğeler dayanışmaya ve toplumsal birlikteliğe oldukça katkı sağlar.

Aşağıdakilerden hangisi toplumsal birliğimize katkı sağlayan kültürel öğelerimize örnek verilemez?

- a) Asker uğurlama törenine katılmak
- b) Cadılar bayramını kutlamak
- c) Düğün törenlerine katılmak
- d) Hastaları ziyaret etmek

7) "Bir toplumun tarih boyunca oluşturduğu, kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve manevi özelliklerin tümüne kültür denir. Kültür bir milleti diğer milletlerden ayırır, kendine özgü yapısı vardır. Dil, din, tarih, mimari, gelenek ve görenekler başlıca kültürel unsurlarımızdır."

Yukarıdaki metinde aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?

- a) Kültürün tanımı nedir?
- b) Kültürün özellikleri nelerdir?
- c) Kültürü oluşturan öğeler nelerdir?
- d) Bir toplum kültürünü nasıl korur?

- 8) "Bir milletin dili kültürünün önemli parçasıdır. Son dönemde yabancı kelimelerin dilimize girmesi, iş yeri tabelalarında yabancı kelimelerin kullanılması, televizyon, genel ağ, sosyal medya vb. ortamlarda Türkçemizin yanlış, eksik ve/veya bozuk kullanılması dilimize oldukça ciddi zararlar vermektedir."

Buna göre aşağıdakilerden hangisini yapmak uygun bir davranış değildir?

- a) Türkçesi varken yabancı sözcüklere konuşmalarımızda yer vermek
- b) Günlük konuşmalarda ve yazışmalarda uygun bir dil kullanmak
- c) İnsanları Türkçemizi düzgün konuşma konusunda bilgilendirmek
- d) Kendi Türkçemizi geliştirmek için kitap okuma alışkanlığı edinmek

- 9) Pelin sosyal bilgiler defterine uçan balonlar çizmiştir. Her bir uçan balona farklı bir kültürel ögeyi yerleştirmek istemektedir.

Pelin aşağıdaki ifadelerden hangisini uçan balonlarına yerleştirmemelidir?

- a) Mimari
- b) Dil
- c) Teknoloji
- d) Gelenekler ve Görenekler

- 10) "Her yıl ülkemizde takvimler 18 Mart'ı gösterdiğinde Çanakkale Zaferi çeşitli etkinliklerle kutlanır. 30 Ağustos günü Zafer Bayramı olarak kutlanmaktadır. Bunun dışında 9 Eylül tarihinde İzmir'de yerel kurtuluş etkinlikleri düzenlenir. Diğer şehirler de kendilerinin düşman işgalinden kurtuldukları tarihlerin yıl dönümünde kutlamalar düzenlerler. Türk milleti olarak geçmişimizle olan bağlarımızın kopmadığını yukarıdaki örneklerdeki gibi yaşanan zaferleri çeşitli etkinliklerle kutlayarak göstermekteyiz."

Buna göre aşağıdaki kültür öğelerimizden hangisiyle ilgili millî bir bilincin oluştuğu söylenbilir?

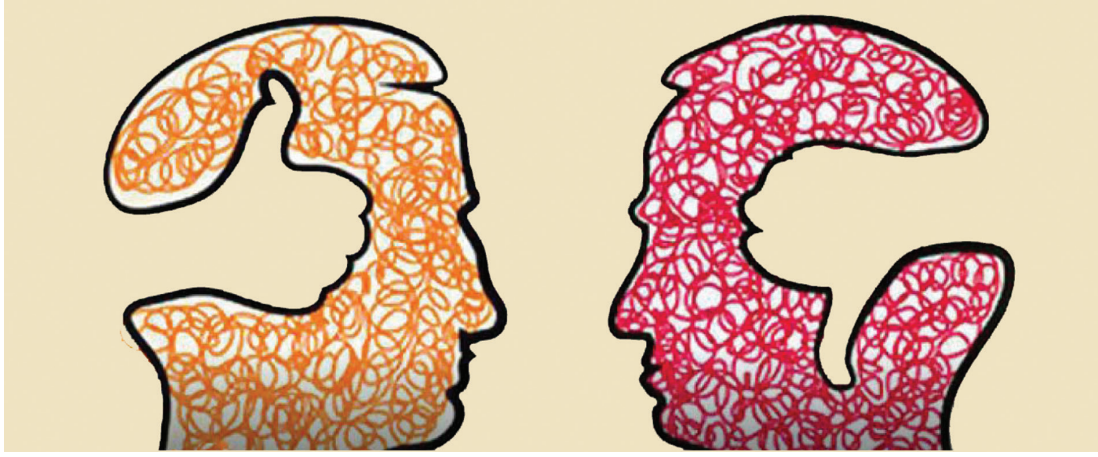
- a) Tarih
- b) Sanat
- c) Din
- d) Edebiyat

KONU : Birey ve Toplum

KAZANIM : Toplumda uyum içerisinde yaşayabilmek için farklılıklara yönelik ön yargıları sorgular.

BİLGİ NOTU

Ön yargı, bir kimse veya bir şeye ilgili olarak belirli şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz algılardır.

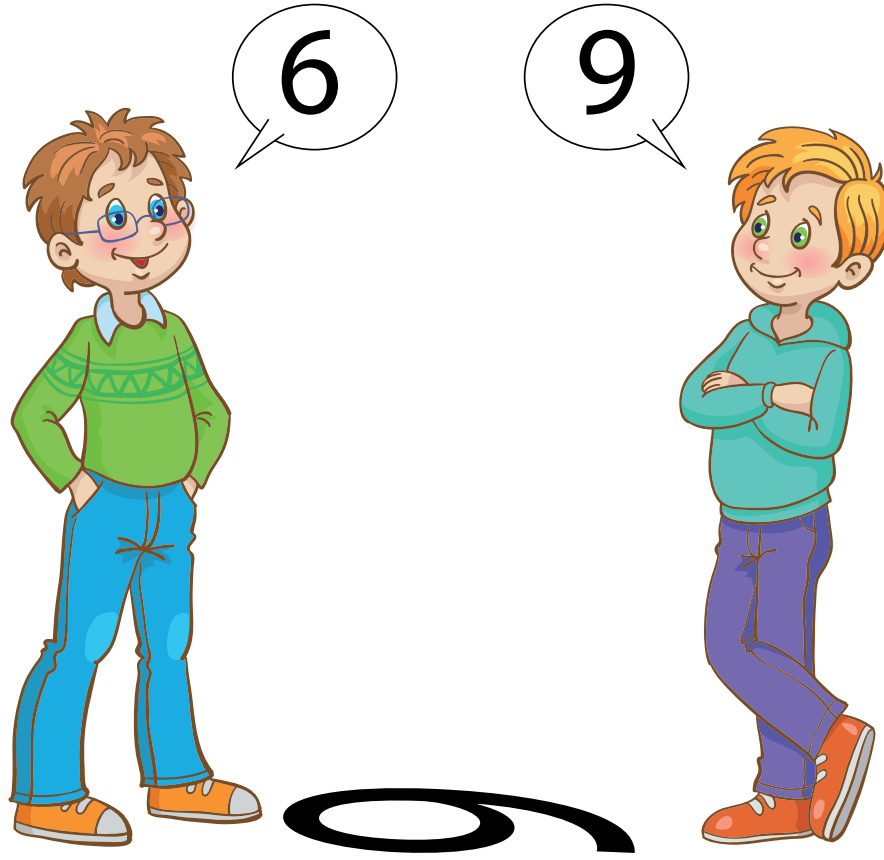
Ön yargının bazı nedenleri:

- ✓ Toplumsal Etkiler
- ✓ Alışkanlıklar
- ✓ Ayrımcılık
- ✓ Irkçılık
- ✓ Yetersiz Bilgi Düzeyi
- ✓ Genellemelerimiz

Ön yargıları nasıl engelleyebiliriz?

- ✓ Empati kurarak,
- ✓ Ayrımcılıktan uzak durarak,
- ✓ Hoşgörülü davranarak,
- ✓ Farklılıklara saygı duyarak,
- ✓ Adil ve barışçıl yaklaşarak,
- ✓ Araştırmalar yapıp kendimizi geliştirerek engelleyebiliriz.

ETKİNLİK 1

Yukarıdaki resmi incele. Resimden çıkarılabilecek toplumsal uyumu bozan tutum ve davranışlar sence nelerdir? Toplumsal uyumu bozan tutum ve davranışlar nasıl azaltılabilir? Aşağıdaki kutunun içine yaz.

Yukarıdaki resmi incele. Resimden çıkarılabilecek sonuçlar sence nelerdir? Günlük yaşamdan örnekler vererek ön yargılarımızı ve ön yargıların nasıl azaltılabileceğini açıkla.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen ifadeleri tablodaki uygun örnek olayın karşısına yaz.

kalıp yargı

ayrımcılık

ön yargı

insanlara saygı

farklılıklara saygı

ÖRNEK OLAY	UYGUN İFADE
Ali'nin babası kadınların iyi araba kullanamayacağını düşünmektedir. Ona göre kadınlar iyi ve dikkatli sürücüler olamazlar ve arabanın tamiratyıla ilgili durumlarda çok zorlanırlar. Ali'nin babası lastik tamircisinde çalışan bir kadın gördüğünde çok şaşırmıştı.	
Ceren annesi ile metroda seyahat ediyordu. Boş iki koltuk vardı. Annesi boş koltuklara oturmadı. O koltuklara hamile olan bir kadının ve görme engelli olan bir adamın oturmasını istedi. Ceren çok yorgundu ve annesinin böyle yapmasına çok şaşırmıştı.	
Bugün Burak'ın sınıfındaki bir arkadaşı okul üniformasında lekelerle okula gelmişti. Bazı sınıf arkadaşlarının o arkadaşı ile dalga geçmesi Burak'ın canını oldukça sıktı. Bunun üzerine o arkadaşı ile yemeğini paylaştı ve teneffüste beraber vakit geçirdiler.	
Mardin bir dinler mozağıdır. Bu şehirde Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yezidiler kardeşçe yaşamlarını sürdürürler. Birbirlerinin dinî bayramlarını ve özel günlerini mutlaka kutlarlar ve birbirlerine ikramlarda bulunurlar.	
Merve'nin üst komşusunun oğlu olan Mehmet kekemelik sorunu yaşıyordu. Akşam yemeğinde Mehmet'in üniversite sınavında gazetecilik bölümünü kazandığını öğrendiler. Bunun üzerine Merve: "Mehmet ağabeyde kekemelik olduğu için o bölümde başarılı olamaz." dedi.	

ETKİNLİK 3

Ön yargılarla ilgili aşağıda verilen boşlukları örneklerdeki gibi doldur.

Ön yargıların nedenleri

- Yetersiz bilgi sahibi olmak

-
-
-

Ön yargıların sonuçları

- Irkçılık ve ayrımcılık

-
-
-

Ön yargıları engelleme yolları

- Empatik yaklaşım göstermek

-
-
-

ETKİNLİK 4

BENİ HOR GÖRME KARDEŞİM

Beni hor görme kardeşim,
 Sen altınsın ben tunç muyum?
 Aynı vardan var olmuşuz,
 Sen gümüşsün ben sac mıyım?

Yukarıdaki Âşık Veysel Şatıroğlu'na ait şiirde şair neler anlatmak istemiştir? Yaz.

.....

.....

.....

İnsanlar arasındaki bireysel farklılıklar ön yargılara nasıl yol açmaktadır? Yaz.

.....

.....

.....

Ön yargılı davranışların toplumsal açıdan ne gibi sonuçları vardır? Yaz.

.....

.....

.....

ETKİNLİK 5

Aşağıdaki meslekleri ön yargılar bağlamında değerlendir.

Düşüncelerini aile bireylerinle paylaş. Onların da bu konudaki fikirlerini öğren.

ETKİNLİK 6

Aşağıdaki resmi incele, metni oku ve alttaki soruları metne göre cevapla.

Zeynep Duru okuldan eve geldiğinde çok mutlu oldu. Teyzesi, eniştesi ve kuzenleri ziyarete gelmişti ve hafta sonu hep birlikte vakit geçireceklerdi. Zeynep Duru teyzesinin çocuklarıyla çokça vakit geçireceği için heyecanlıydı. Akşam yemeği için hep birlikte masaya oturdular. Yemekte teyzesi, işitme yetersizliği olan bir akrabalarının öğretmen olarak atandığını söyledi. Bu duruma Zeynep Duru dışında herkes çok şaşırmıştı. Kimse yetersizliği olan kişilerin hayatta başarılı olacağına inanmıyordu. Bu yüzden işitme sorunları yaşayan birisinin öğretmen olabilmesi onlar için farklı bir durumdu. Zeynep Duru sosyal bilgiler öğretmeninin de görme yetersizliği olduğunu ve bunun öğretmenlik yapmasına engel olmadığını söyledi. Öğretmeninin dersi çok iyi anlatan ve ilgili bir öğretmen olduğunu ifade etti. Şu an en çok sosyal bilgiler öğretmenini seviyordu. Ayrıca öğretmeni ile daha çok zaman geçirebilmek için onun danışmanlık yaptığı okul kulübüne üye olmuştu.

1) Metne uygun bir başlık yaz.

.....

2) Metindeki ön yargı nedir?

.....

3) Metindeki kalıp yargı nedir?

.....

4) Zeynep Duru'nun yerinde olsaydın bu sohbette söylenenlere şaşırırmıydın? Neden?

.....
.....
.....

5) Toplumsal ön yargıları engellemek için neler yapılabilir? Yaz.

.....
.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK 7

Aşağıdaki soruları cevapla.

1) Aşağıdakilerden hangisi toplumun bir arada bütünlük içinde yaşamasına olumlu katkı sağlar?

- a) Ön yargılı davranışlar sergilemek
- b) Kişileri dinî inançlarına göre sınıflandırmak
- c) Adil ve farklılıklara saygılı olmak
- d) Cinsiyet ayrımcılığı yapmak

2) "Toplumun çoğunluğunun inandığı ama bilimsel bir temele dayanmayan, genellikle abartılı olan ön yargılara kalıp yargı denir."

Buna göre aşağıdakilerden hangisi kalıp yargıya örnek verilemez?

- a) Gözlük kullananlar çok zeki ve çalışkandır.
- b) Kadınlar futboldan anlamaz, teknik direktör de olamaz.
- c) Türkler herkese karşı oldukça misafirperverdir.
- d) Erkekler ev işi yapmaz ama market alışverişinden sorumludur.

3) Aşağıda verilenlerden hangisi ön yargıların olumsuz sonuçlarından birisi değildir?

- a) Toplumsal dayanışmayı zorlaştırır.
- b) Etkileşime zarar verir.
- c) Ayrımcılığa ve hoşgörüsüzlüklere yol açar.
- d) İnsan ilişkilerini geliştirir.

4) "Türk milleti; tarih boyunca kurduğu devletlerin bünyesinde farklı dinleri, mezhepleri ve etnik kökenleri barındırmıştır. Farklı düşünce yapılarından insanların mutlu şekilde beraber yaşamaları için olumlu yaşam koşulları sağlanmalıdır. Günümüzde de insanların din, etnik köken ve mezhep ayrımı yapmadan barış ve huzur içerisinde yaşamaları için birtakım hususlar gereklidir."

Aşağıdakilerden hangisi barış ve huzur içerisinde yaşamak için gerekli olan hususlardan birisi değildir?

- a) Empatik davranışlar sergilemek
- b) Ön yargılı davranışlar sergilemek
- c) Hoşgörülü davranışlar sergilemek
- d) Farklılıklara saygılı olmak

5) Aşağıdaki seçeneklerden hangisi kalıp yargılara bir örnek olamaz?

- a) Japonlar çok çalışkan ve başarılı insanlardır.
- b) En zor ders İngilizce dersidir.
- c) Kadınlar araba tamir edemez ve lastik değiştiremez.
- d) Herkesin trafik kurallarına uyması gerekir.

ETKİNLİK 8

Aşağıdaki verilenlerden kalıp yargı olan kutucukları yeşile, ön yargı olan kutucukları kırmızıya boya.

Göçmenler bizim kültürümüze zor uyum sağlarlar.

Kolejlerden mezun olan kişiler genellikle daha başarılıdır.

Fen bilgisi deneyi yapmak zordur.

İsveçliler sarışın ve mavi gözlüdür.

Türkçeyi iyi konuşamayan birisiyle arkadaşlık kurmak zordur.

Gözlüklü insanlar genellikle çok çalışkandır.

Erkekler genellikle iyi yemek yapamazlar.

Engelliler hayatta başarısızdırlar.

En iyi aşçılar erkektir.

KONU : Birey ve Toplum

KAZANIM : Toplumsal birlikteliğin oluşmasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyici faaliyetlere katılır.

ETKİNLİK 1

Aşağıda İzmir’de yaşanan depreme ilişkin bir resim verilmiştir.

- Resme ilişkin bir haber metni yaz.
- AFAD’ın yaptığı işleri araştır.

İZMİR DEPREMİ’NİN YARALARI SARILIYOR

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 2

Aşağıda bazı sivil toplum kuruluşları ve bu kuruluşların çalışma alanları verilmiştir. Kuruluşları ve çalışma alanlarını eşleştir.

LÖSEV

ÇEVRE

TEMA

EĞİTİM

MEHMETÇİK VAKFI

ARAMA KURTARMA

GREENPEACE

YARDIMLAŞMA

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ

SAĞLIK

AKUT

ÇEVRE

ETKİNLİK 3

Aşağıda verilen sosyal yardımlaşma ve dayanışmayla ilgili ifadeleri bulmaca içinde bul ve işaretle.

DAYANIŞMA

TOPLUM

VAKIF

MUHTAÇ

DERNEK

YARDIM

AFETZEDE

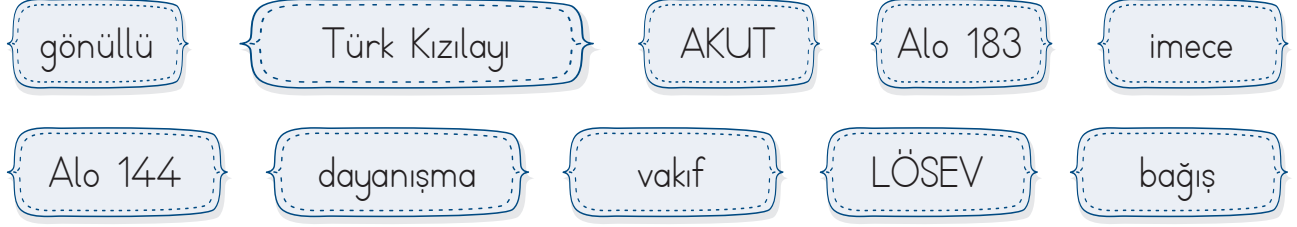
KIZILAY

BAĞIŞ

D	A	Y	A	N	I	Ş	M	A	I
N	A	T	O	P	L	U	M	V	O
N	Ğ	M	U	H	T	A	Ç	L	Ş
A	R	İ	H	İ	İ	U	Ü	C	D
L	K	I	Z	I	L	A	Y	K	Ö
B	Ğ	Ö	O	M	S	L	H	E	T
A	F	E	T	Z	E	D	E	Ç	P
D	E	R	N	E	K	F	E	R	Y
L	D	E	T	B	A	Ğ	I	Ş	Z
Y	A	R	D	I	M	N	F	G	J

ETKİNLİK 4

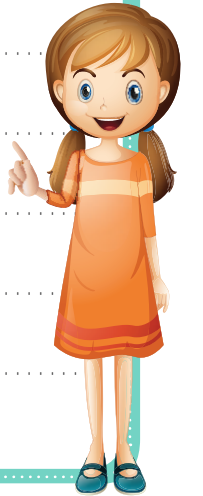
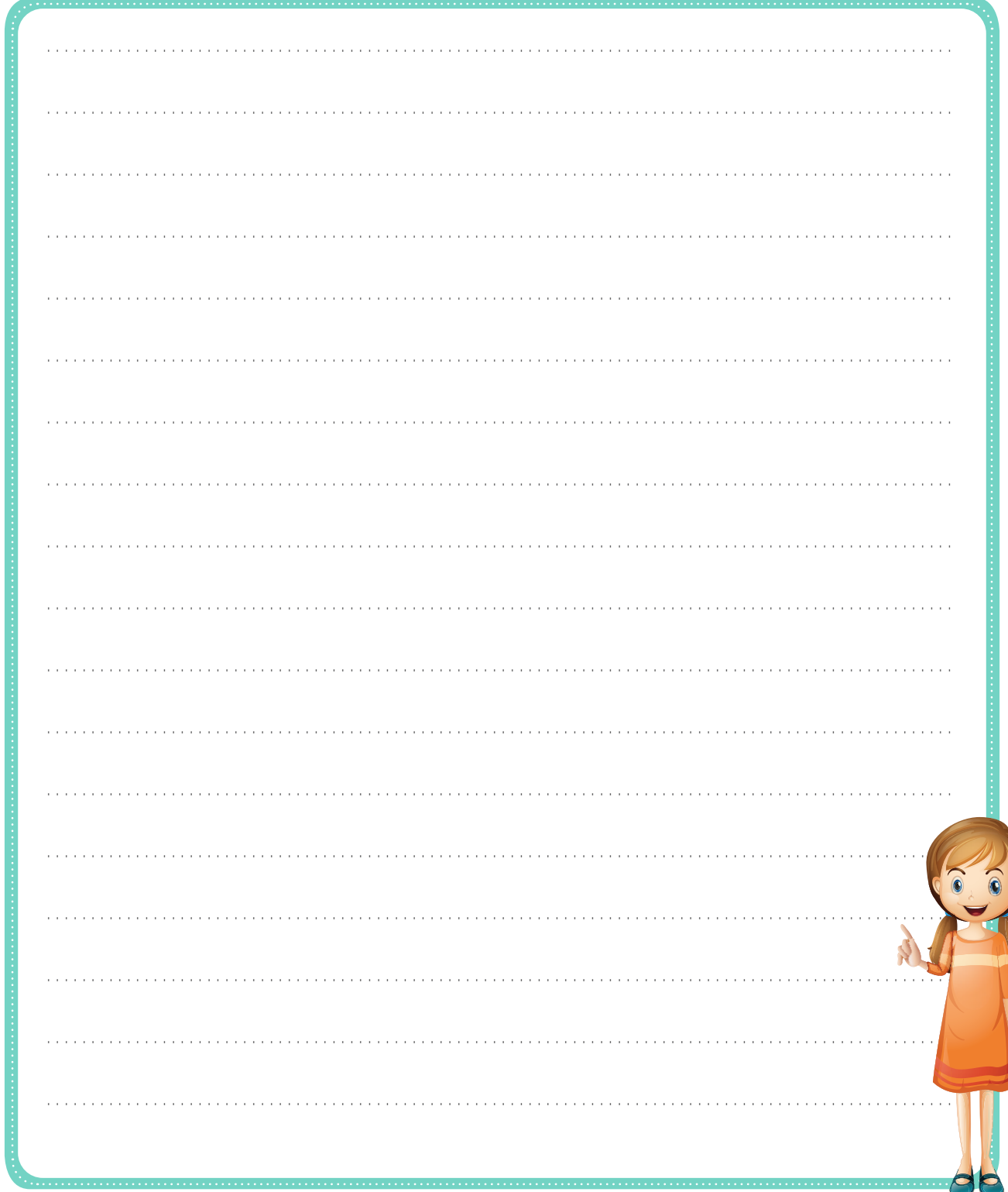
Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

- 1) Kırsal kesimlerde ortak ya da kişisel işlerin el birliğiyle yapılmasına dayanan geleneksel yardımlaşmaya denir.
- 2) Günümüzde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının temeli eski Türk devletlerindeki geleneğine dayanmaktadır.
- 3) 7 gün 24 saat hizmet veren aile, kadın ve çocuk sosyal destek hattıdır. Bu hatta şiddet gören veya daha farklı olumsuzluklar yaşayan kişiler veya bu olaylara şahit olanlar ulaşabilir.
- 4) Eski, adı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti olan'nın görevi yardıma gereksinim duyan herkese bir yardım eli uzatmaktır.
- 5) Sosyal ve yardımlaşma milletlerin birlikteliğini ve gücünü artıran durumlardır. Türk milleti bütün zor zamanlarda ve afetlerde birbirine kenetlenerek tüm dünyaya örnek olmaktadır.
- 6) Sosyal Yardım Hattı aracılığı ile Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından yürütülen şartlı eğitim/sağlık yardımları, kömür yardımı, gıda yardımı gibi durumlar hakkında bilgi ve yardım talep edilebilir.
- 7) 1998 yılında Ankara'da kurulan ve lösemili çocuklara yardımda bulunan; onların eğitsel, sosyal birçok ihtiyacını karşılayan bir vakıftır.
- 8) Türkiye'nin arama kurtarma konusunda ilk sivil toplum örgütü olan mağara, dağ gibi ulaşılması zor olabilecek yerlerde veya doğal afetlerde kaybolanların aranması ve bu koşullarda kaza geçirenlerin kurtarılması için çalışmalar yürütmektedir.
- 9) Nakit para, eşya veya bir hizmetin bedelsiz olarak gönüllülük esasıyla sunulması veya paylaşılmasına adı verilir.
- 10) İçinde bulunduğu toplulukta herhangi bir karşılık ya da çıkar beklemezsizin bir işi yapmayı kendiliğinden üstlenen kişilerden olarak bahsedilir.

ETKİNLİK 5

Kızılay 1868 yılında kurulmuştur. Kızılay'ın kuruluşundan itibaren gelişimini ve yürüttüğü çalışmaları araştır. Aşağıya araştırma sonuçlarına göre Kızılay hakkında bir kompozisyon yaz.

ETKİNLİK 6

Aşağıdaki soruları cevapla.

1) Afetlerde, olumsuz durumlarda ve olağanüstü diğer dönemlerde yardıma muhtaç olan bireylere maddi ve manevi yardım sağlamak amacıyla kurulan sosyal yardımlaşma kurumu aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Yeşilay
- b) TEMA
- c) Kızılay
- d) Darülaceze Vakfı

2) Komşuların birbirleriyle yemeklerini paylaşması, aşure gününde aşure yemeği ikram edilmesi, düğünlerde ve doğumlarda hediyeleşme gibi davranışlar Türk toplumundaki yardımlaşma ve dayanışma örneklerindendir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi yardımlaşma ve dayanışmanın faydalarından değildir?

- a) Toplumda yardımsever bireyler yetişir.
- b) Bireysel farklılıklar ön plana çıkar.
- c) Birlik ve beraberlik daha da güçlenir.
- d) Yardımlaşma davranışı gelişir.

3) Aşağıdaki seçeneklerden hangisi dayanışmanın önemine vurgu yapan atasözlerinden birisi değildir?

- a) Damlaya damlaya göl olur.
- b) Eller çoğalınca işler azalır.
- c) Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
- d) Yalnız taş duvar olmaz.

4) "Furkan Bey depremde dükkânını kaybetmiştir. Geliri olmadığı için ev kirasını ödeyemeyen Furkan Bey, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na başvuruda bulunmuştur. Vakfın yaptığı yardımla evinin kirasını ödeyebilen Furkan Bey'in komşuları da bir araya gelerek ona para yardımında bulunmuşlardır. Bu yardımla yeni bir dükkân kurmaya çalışmaktadır. Ayrıca bir süre evleri tehlike arz ettiği için akrabalarında misafir olarak kalmıştır."

Metinde anlatılanlara bakılarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- a) Afetler toplumsal dayanışmayla daha kolay atlatılabilmektedir.
- b) Devlet kurumları zor durumda kalan vatandaşları gözetmektedir.
- c) Toplumsal dayanışma komşuluk bağlarını güçlendirmektedir.
- d) Komşuları Furkan Bey'in durumuna kayıtsız kalmışlardır.

- 5) I. Giresun'da insanların imece usulüyle fındık toplaması
II. İzmir depremi nedeniyle yardım kampanyalarının düzenlenmesi
III. Kızılay'a düzenli aralıklarla kan bağışında bulunulması
IV. Bir kişinin bankada birikim hesabı açtırması

Yukarıda verilen faaliyetlerinden hangileri sosyal yardımlaşma ve dayanışmaya örnek olabilir?

- a) Yalnız I
- b) Yalnız II
- c) I, II ve III
- d) I, II, III ve IV

KONU : Birey ve Toplum

KAZANIM : Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur.

ETKİNLİK 1

Aşağıda verilen tablodaki rollere uygun hak ve sorumluluklara örnek yaz.

Rol	Hak	Sorumluluk
Öğrenci		
Çocuk		
Sınıf Başkanı		
Basket Takımı Kaptanı		
Sinema İzleyicisi		

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki boşluğa Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezinin (CİMER) kurulma amacını ve bu kurumdan hangi durumlarda yararlanabileceğimizi yaz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Dilekçe hakkı ne zaman ve nasıl kullanılır? Aşağıya yaz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 3

Aşağıda tanımları verilen ifadelerin başındaki harfleri tabloda uygun yere yaz.

1. Bir başkasının duygularını, içinde bulunduğu durumu ya da davranışlarını anlamak ve içselleştirmek demektir. Daha basit tanımıyla kendimizi karşıdaki kişinin yerine koyabilmeyi ifade eder.
2. Bireyin kendine ve başkalarına karşı yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerini zamanında yerine getirmesi zorunluluğudur. Bu kavram karakterin en önemli öğelerinden biridir.
3. Türk vatandaşları kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve yetkili makamlara yazı ile başvurma hakkına sahiptirler. Bu hak yasalarla güvence altındadır.
4. Bireyin engellenmeden ya da sınırlandırılmadan istediğini seçebilmesi, yapabilmesi ve hareket edebilmesi durumudur. Hürriyet olarak da ifade edilebilir.
5. Bireylerin faydasına olan durumların yasalarla korunmasıdır. Bu kelimenin kökeni hukuk kelimesi ile ilişkilidir. Bu kavram bireyin sahip olduğu ve onun yararına olan şeylerin korunmasını ifade eder.

A. ÖZGÜRLÜK

B. HAK

C. EMPATİ

D. SORUMLULUK

E. DİLEKÇE HAKKI

1	2	3	4	5

ETKİNLİK 4

Aşağıda bazı çocuk hakları listelenmiştir.

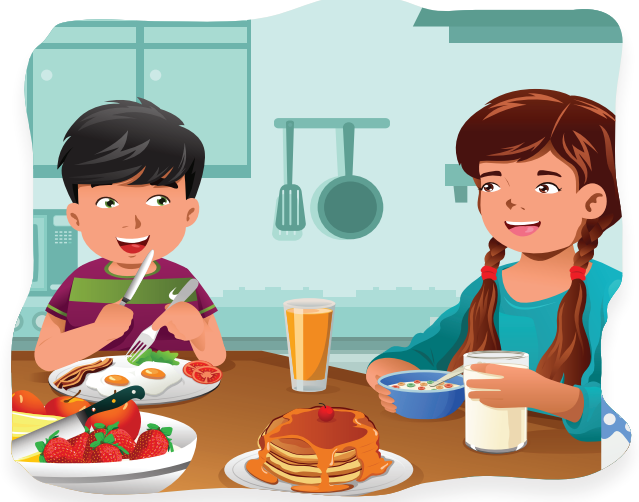
Resimleri inceleyin ve resimlerin altına ifade ettiği hakkı yazın.

BARINMA HAKKI

YEMEK YEME HAKKI

OYNAMA/SERBEST ZAMAN HAKKI

EĞİTİM HAKKI

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 5

Aşağıda Meten'in bir günde yaptığı etkinliklere örnekler verilmiştir. Bu etkinlikleri hak, sorumluluk ve özgürlük sözcükleriyle ilişkilendirerek doğru kutucuğu işaretle.

	SORUMLULUK	HAK	ÖZGÜRLÜK
Her sabah yatağımyı kendim düzeltirim.			
Kahvaltıda ne yiyeceğıme kendim karar veririm.			
Okul çantamı kendim hazırlarım ve taşıırım.			
Sokakta yere çöp atan kişileri uyarırım.			
Derslerle ilgili öğretmenime soru sorabilirim.			
Akşamları çöpmü atmak benim görevimdir.			
Kardeşimin yatağınyı toplamasına yardım ederim.			
Yeni alacağım kitaba ben karar veririm.			
Derse zamanında gitmem gerekir.			
Annem ve babamla birlikte akşam yemeğini hazırlarız.			
Her pazar maça veya parka giderim.			
Annem her gün suluğumu benim için doldurur.			
Teneffüste ne oynayacağıma arkadaşlarımla karar veririm.			

ETKİNLİK 6

Aşağıdaki soruları cevapla.

- 1) Hakan Bey sokak hayvanları ve çevre temizliği ile ilgili yaşadığı şehrin belediyesine bir dilekçe yazmıştır.

Hakan Bey ile ilgili

- I. Hakkını demokratik yollarla aramıştır.
- II. Sorumluluk bilincine sahip bir vatandaştır.
- III. Çevreye karşı duyarsızdır.
- IV. Dilekçeye yazmak zorunluluktur.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- a) Yalnız I
- b) I ve II
- c) II ve III
- d) I, II, III ve IV

- 2) Günlük yaşamımızda farklı sorunlar ile karşılaşabiliriz. Bu sorunlara çözüm ararken haklarımız ve sorumluluklarımızın bilincinde olarak hareket etmeliyiz.

Aldığımız bir ürün hatalı çıktığında satıcı sorunun çözümü için yardımcı olmazsa öncelikle aşağıdaki kurumlardan hangisine başvurmalıyız?

- a) Mahkemeler
- b) Kaymakamlıklar
- c) Tüketici Hakları Hakem Heyeti
- d) CİMER

- 3) Bazı ülkeler belli yaşlarda ülkelerindeki tüm çocuklara bazı hastalıklara karşı aşılar yaparlar.

Bu durum çocukların hangi hakkıyla daha çok ilgilidir?

- a) Eğitim hakkı
- b) Sağlık hakkı
- c) Barınma hakkı
- d) Oyun ve serbest zaman hakkı

- 4) Anasınıfı öğrencisi Burcu'yu annesi parka götürmüştür. Annesi parkta yerlerde ve oyuncakların üzerinde çöplerin olduğunu görünce Burcu'yu oyun oynayamadan eve getirmiştir.

Buna göre Burcu;

- I. Eğitim,
 - II. Oyun oynama,
 - III. Sağlıklı ve temiz bir çevrede yaşama
- haklarından hangilerini kullanamamıştır?

- a) Yalnız I
- b) Yalnız II
- c) I ve II
- d) II ve III

5)

Kişi kendi hakkını savunabilmeli ve özgürce hareket edebilmelidir. Ama bunun yanında toplumsal kurallara ve yasalara uymak zorundadır. Toplumsal kurallar hayatı düzenler ve kolaylaştırır.

Ali Mert'in sosyal bilgiler kitabında okuduğu kısım aşağıda verilenlerden hangisini vurgulamaktadır?

- a) Toplumsal kuralların işlevleri
- b) İnsanların birbirleriyle ilişkileri
- c) Kurallara uymayanların ceza alabileceği
- d) Toplumsal kuralları kimlerin belirlediği

KÜLTÜR VE MİRAS

KONU : Kültür ve Miras

KAZANIM : Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

ORTA ASYA'DA KURULAN İLK TÜRK DEVLETLERİ

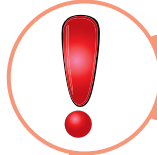
Asya (Büyük) Hun Devleti (M.Ö. 220-M.S. 216)

Bilinen ilk Türk devleti Orta Asya'da Hunlar tarafından kuruldu. Devletin bilinen ilk hükümdarı **Teoman'dır**. Teoman, dağınık hâldeki Türk boylarını kendi yönetimi altında toplayarak siyasal birliği sağladı. Bu dönemde en çok Çinliler ile

mücadele edildi. Çinliler, Hun akınlarını durdurmak ve kuzey sınırlarını güvence altına almak amacıyla Çin Seddi'ni inşa ettiler. Teoman'dan sonra devletin başına geçen **Mete Han** döneminde Hunlar en parlak günlerini yaşadı. Ülkede bozulan siyasi birlik yeniden sağlandı. Ülkeye **ikili yönetim sistemi** getirildi. Bu sistemde devletin doğusunu hükümdar, batısını ise hükümdara bağlı olan "**yabgu**" unvanı verilen hükümdar ailesinden biri yönetirdi. Mete Han Dönemi'nde Çinlilerle mücadele edilerek İpek Yolu'nun kontrolü ele geçirildi ve Çin vergiye bağlandı. Bu sayede devlet siyasi ve ekonomik olarak güçlendi. Ayrıca Mete Han, günümüzde birçok devlet tarafından örnek alınan **onluk ordu sistemi**ni kurdu. Disiplinli ordu sistemi sayesinde çevresindeki devletlere üstünlük sağladı.

Yaşanan iç çatışmalar, kuraklık ve çeşitli olumsuz iklim faktörleri gibi unsurlar sonucu devlet, kısa zamanda parçalandı. Büyük Hun Devleti M.Ö. 46 yılında Kuzey ve Güney Hun Devleti olmak üzere ikiye ayrıldı.

Hayvancılık, Hunların en önemli geçim kaynaklarındandı. Yetiştirdikleri hayvanların derisini ve yünlerini giysi yapmak için kullanırlardı. Orta Asya'da yapılan arkeolojik kazılarda, o dönemlerden kalma halı ve kilim örneklerine rastlanmıştır. Hunlar hayatlarını kaybeden kimseler için **yuğ** adı verilen cenaze törenleri düzenleyip ölen kimsenin ardından ağıtlar yakarlardı.

HATIRLATMA

Oğuz Kağan Destanı Asya Hun Devleti'ne aittir. Destanda bahsedilen Oğuz Kağan'ın Mete Han olduğu düşünülmektedir. Destan Türklerin yaşamıyla ilgili pek çok önemli bilgi içermektedir.

Kavimler Göçü

Büyük Hun Devleti'nin dağılmasının ardından Hun Türkleri, Kafkaslar üzerinden Avrupa'nın içlerine göç etmeye başladılar. Hunların bir kısmı Balamir Kağan önderliğinde Karadeniz'in kuzeyine geldiler. O dönemde Karadeniz'in kuzeyi ile Doğu Avrupa'da Ostrogotlar, Vizigotlar ve Vandallar gibi birçok kavim bulunmaktaydı. Hunların gelmesiyle bölgede tutunamayan kavimler, batıya doğru göç etmeye başladılar. Bu kavimler, önlerine çıkan diğer kavimlerin de bulundukları yerleri bırakarak göç etmelerine neden oldular. Avrupa kavimlerinin yıllarca süren bu yer değiştirme olayı **Kavimler Göçü** olarak adlandırıldı.

Kavimler Göçü sonucunda, Avrupa uzun süre karışıklık yaşadı. Avrupa'daki kavimlerin kaynaşması sonucu **yeni milletler** ortaya çıktı. Böylece günümüz Avrupa'sının temelleri atıldı. İlk Çağ kapandı, Orta Çağ başladı. Hun Türkleri, **Balamir** önderliğinde **Avrupa Hun Devleti**'ni kurdu. Avrupa Hun Devleti en parlak dönemini hükümdar Attila döneminde yaşadı. Böylece Türk kültürü Avrupa'ya yayıldı.

Gök (Kök) Türk Devleti (552-630)

Köktürk Devleti 552 yılında **Bumin Kağan** tarafından kuruldu. Devletin merkezi Ötüken'di. Tarihte **Türk** adıyla kurulmuş olan ilk Türk devletiydi. Bumin Kağan ülkeyi kardeşi İstemi Yabgu ile beraber yönetti. İkili sistem esasına göre Bumin Kağan devletin doğusunu, kardeşi İstemi Yabgu ise batısını idare etti. Devlet, en parlak günlerini **Mukan Kağan** döneminde yaşadı. Mukan Kağan, ülkeyi amcası İstemi Yabgu ile yönetti. Bu dönemde İstemi Yabgu, İpek Yolu'nu kontrol altına alıp devleti ekonomik yönden güçlendirmek istiyordu. Altayların batısından Issık Gölü ve Tanrı Dağları'na kadar olan bölgeyi kısa sürede hâkimiyeti altına aldı. Sâsânî İmparatorluğu ve Bizans Devleti ile iş birliği yaptı. İpek Yolu'nun kontrolünü ele geçirdi. Devletin sınırlarını Büyük Okyanus'tan Volga Nehri'ne kadar genişletti.

Konargöçer yaşamın etkileri Köktürklerde de görülmüştür. Hayvancılık, Köktürklerde önemli bir geçim kaynağıdır. Köktürkler, taş yontma sanatıyla ilgilenmişlerdir. O dönemlerden kalma **balballar** bu sanatın güzel örneklerindendir. Köktürklerde devletin başında bulunan hükümdar, belirli zamanlarda **toy** adı verilen ziyafetler düzenler ve halkla kopuz eşliğinde eğlenirdi.

HATIRLATMA

Ergenekon Destanı Köktürk Devleti'ne aittir. Devletin yeniden doğuşuna ait önemli bilgiler içermektedir.

II. Göktürk (Kutluk) Devleti (682-744)

Elli yıllık Çin esaretinden kurtulan Türkler, **Kutluk Kağan** önderliğinde birleşerek bağımsızlıklarını ilan ederler ve yeni bir devlet kurarlar. Kutluk Kağan ve veziri Tonyukuk, devleti kısa süre içinde **Ötüken** merkez olmak üzere yeniden teşkilatlandırır. Böylece II. Köktürk devleti kurulmuş olur. Kutluk Kağan'a devleti derleyip toparlayan anlamına gelen "**İlteriş**" unvanı verilir. Kutluk Kağan'ın ölümünden sonra çocukları küçük olduğu için devleti kardeşi Kapgan Kağan yönetir. Kendisine tecrübeli devlet adamı Tonyukuk yardımcı olur. II. Köktürk Devleti en parlak dönemini **Bilge Kağan** zamanında yaşar. Tahta geçince ordunun başına kardeşi Kül Tigin'i, vezirliğe ise Tonyukuk'u getirir. Birbirlerine bağlı olan ve taht kavgalarına tutuşmayan bir yönetim oluşturan **Bilge Kağan** zamanında devlet güçlenir. Ülke sınırları oldukça genişler.

Bilge Kağan'ın ölümünden sonra ülke yönetimine gelenler başarılı olamazlar. Karluklar, Basmiller ve Uygurlar birleşerek II. Köktürk Devleti'ne son verirler.

HATIRLATMA

Türk tarihinin ilk yazılı belgesi olan Orhun Yazıtları II. Köktürk Devleti'ne aittir.

Orhun Yazıtları/Göktürk Kitabeleri

Otuz sekiz harfli **Göktürk Alfabeti** ile yazılan kitabeler 8. yüzyılda dikilmiştir. Türklerin yaşayış şekilleri, mücadeleleri hakkında çok önemli bir kaynaktır. "**Türk**" kelimesi ilk kez bu kitabelerde yer almıştır. Kitabeler Bilge Kağan, kardeşi Kültigin ve vezir Tonyukuk adına dikilmiştir. Kitabeler 1893 yılında Danimarkalı **Wilhelm Thomsen** tarafından çözülmüştür. Kitabeler şu anda **Moğolistan** sınırları içerisinde ziyaret edilebilmektedir.

Uygur Devleti (745-840)

Uygur Türkleri, Büyük Hun Devleti'ne bağlı olarak **Orhun ve Selenga nehirleri** kıyısında yaşarlardı. **Kutluk Bilge Kül Kağan** tarafından kurulan devletin merkezi **Karabalgasun**'du. İslam devletlerinden biri olan Abbasilerle Çinliler arasında yapılan **Talas Savaşı**'nda Çinliler yenilince bundan yararlanan Uygurlar topraklarını genişlettiler.

Bögü Kağan döneminde Çin ile ilişkiler sonucu **Maniheizm** dini, Uygurlar arasında etkisini göstermeye başladı ve devletin resmî dini hâline geldi. Maniheizm dini, et yemeyi ve savaşmayı yasaklıyordu. Bu nedenle Uygurların savaşçılık yetenekleri zamanla azaldı. Uygurlar, bu dinin etkisiyle yerleşik hayata geçtiler ve **yerleşik hayata geçen ilk Türk devleti** oldular. Bu durum Türklerin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamları üzerinde etkili oldu. Çinlilerden kâğıt ve **matbaayı** öğrenerek

kitaplar yazdılar. Toprağı ekip biçerek **tarım** faaliyetlerine başladılar. Saray ve tapınaklar inşa ederek **mimari** alanda eserler yaptılar. Uygurlar, edebiyat ve sanat alanında önemli çalışmalarda bulunmuşlardır. İbadetlerini yerine getirebilmek için yaptıkları mabetlere, kütüphaneler kurmuşlardır. O dönemlerde Uygurlarda, **posta teşkilatı** ve **vergi sistemleri** de mevcuttu. Uygurlar 840 yılında Kırgızların saldırıları sonucu yıkıldı.

HATIRLATMA

Türeyiş Destanı ve Göç Destanı Uygurlara aittir. Bu destanlar Uygur Devleti'nin kurulması, yaşam biçimleri hakkında önemli bilgiler sağlamaktadır.

İlk Türk Devletlerinde Kültür ve Uygarlık

Devlet Yönetimi: Ülkelerin başında **han** ya da **kağan** unvanına sahip olan hükümdar bulunurdu. Gök Tanrı inancına göre ülkenin yönetim hakkı bu aileye Tanrı tarafından verilmiştir. Ülke yönetiminin Tanrı tarafından verildiği inancına **kut** adı verilir. Devlet yönetiminde önemli kararlar **toy** veya **kurultay** adı verilen mecliste görüşülürdü. Bu mecliste hükümdar eşi olan **katunun (hatun)** da yer alması kadınlara önem verildiğini göstermektedir. Ülke hanedan ailesinin ortak malı sayılırdı ve hanedan üyesi erkekler arasında paylaşılırdı. Buna veraset sistemi denmektedir, bu devletlerin çabuk yıkılmasına neden olmaktadır.

Hukuk Sistemi: İlk Türk devletlerinde sosyal hayatın düzenli şekilde devam etmesi için birtakım yazılı olmayan kurallar bulunurdu. **Töre** adı verilen bu kanunlar halkın kendi içindeki ve devletle olan ilişkisini düzenlemekteydi.

Sosyal ve Ekonomik Hayat: İlk Türk devletlerinde sosyal devlet anlayışı hâkimdi. Devlet halkın refahını sağlıyor ve ihtiyaçlarını karşılıyordu. Halk pek çok hakka sahipti. Konargöçer yaşamın getirisi olarak genellikle hayvancılıkla uğraşmışlardı. Yerleşik hayata geçtiklerinde tarım ve ticaretle ilgilenmişlerdi. Ayrıca yerleşik hayatın sonucu olarak mimari alanda kalıcı eserler bırakmışlardı. Asya Hun ve Göktürk devletlerinde hayvancılık birincil geçim kaynağı olmasına rağmen tarımla uğraşan aileler de bulunmaktadır. Uygurlar sadece tarım ve ticaretle ilgilenmişlerdir, bunda dinî inançlar etkilidir.

Askeri Yaşam: İlk Türk devletleri ordu-millet anlayışına sahipti. Askerlikle ilgili kararlar siyasi ve ekonomik konularda da olduğu gibi kurultayda alınırdı. Günümüz ordularının kullandığı onlu ordu sistemini ilk kez Mete Han oluşturmuştur.

Dinî Yaşantı: Halkın büyük çoğunluğu Gök Tanrı inancına sahiptir. Bunun dışında Uygurlar Çin'den etkilenecek Maniheizm dinine inanmışlardır. Ölen kişilerin mezarı başına **balbal** adı verilen taşlar yerleştirilirdi. Bu taşlar o kişinin öldürdüğü düşman sayısını simgelemektedir.

Bunların dışında Türk milleti tarihte demir madenini ilk işleyebilen milletlerden birisidir. Demirden yapılmış pek çok ürün **kurgan** adı verilen mezarlarda bulunmaktadır. Çadırda yaşamın getirisi olarak dokumacılık da gelişmiştir. Pazırık Kurganı'nda dünyanın en eski halılarının birisi bulunmuştur.

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki tabloya Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerini kronolojik sıraya uygun şekilde yaz. Devletlere ait olan destanlara birer tane örnek yaz.

ORTA ASYA'DA KURULAN İLK TÜRK DEVLETLERİ VE DESTANLAR

1)

.....

.....

2)

.....

.....

3)

.....

.....

4)

.....

.....

ETKİNLİK 3

a. Aşağıya Kavimler Göçü'nün sonuçlarından üç tanesini yaz.

.....

.....

.....

b. Aşağıya Göktürk Kitabeleri hakkında kısa bir açıklama yaz.

.....

.....

.....

"Maniheizm dinine göre et yemek yasaktır. Ayrıca insan öldürmek de yasaktır. Uygurlar Çinlilerden etkilenerek bu dini benimsemişlerdir. Ama bu dine sahip olmadan önce diğer Türk devletlerinde olduğu gibi Uygurlarda da hayvancılık yapılmaktaydı ve askerlikle yakın ilişkiler içindeydiler."

c. Yukarıda verilen ifadeyi göz önünde bulundurarak Uygurların Maniheizm dinini benimsemelerinin ne gibi sonuçları olmuştur?

.....

.....

.....

"Orhun (Köktürk) alfabesi, Göktürkler ve diğer erken dönem Türk kağanlıkları tarafından kullanılmıştır. Türk dillerinin yazılması için kullanılmış ilk yazı sistemlerinden birisidir. Orhun Yazıtları da bu alfabe ile yazılmıştır."

d. Yukarıda verilen ifadeyi göz önünde bulundurarak Köktürk alfabesi ile ilgili internette ve diğer kaynaklarda bir araştırma yap. Araştırma sonuçlarından yola çıkarak aşağıya kısa bir bilgilendirme metni ve açıklama yaz.

.....

.....

.....

ETKİNLİK 4

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

Kutluk Devleti	Oğuz Kağan	yuğ	Konargöçer
balbal	Tanrı	Bumin Kağan	Maniheizm
Uygurlar	Mete Han	Asya Hun	töre
Moğolistan	Çin Seddi	Ötüken	

- 1) Türk ordusunda onlu ordu sistemini ilk oluşturmuştur.
- 2) Çinliler Türk akınlarına karşı adı verilen uzun ve güçlü yapıyı inşa etmişlerdir.
- 3) Uygurlar Çinlilerle girdikleri ilişkiler sonucunda inancını kabul ederek savaşçılık özelliklerini kaybetmişlerdir.
- 4) Hunlar ölümden sonraki yaşama inanırlar ve ölümlerini adı verilen törenlerde toprağa verirlerdi.
- 5) Eski Türk devletlerinde yazısız hukuk kurallarına denmektedir.
- 6) Türklerde kağanlık tarafından verildiğine inanılan bir görevdi.
- 7) Mete Han'ı anlattığı düşünülen Destanı Asya Hun Devleti'ne aittir.
- 8) uzun yıllar boyunca Orta Asya'da kurulan Türk devletlerine merkezlik yapmıştır.
- 9) Türk adı ile anılan ilk Türk devletini 552 yılında kurmuştur.
- 10) Köktürk Yazıtları günümüzde sınırları içerisindedir.
- 11) Yerleşik hayata geçen ilk Türk devleti olan aynı zamanda posta teşkilatı ve vergi sistemine de sahiptirler.
- 12) Orta Asya'da kurulan Devleti tarihte bilinen ilk Türk devletidir.
- 13) II. Köktürk Devleti'nin diğer adı dir.
- 14) yaşam tarzında geçim kaynağı genellikle hayvancılıktır.
- 15) İlk Türk Devletleri'nde mezarların başına dikilen taşlar olarak anılmaktadır.

ETKİNLİK 5

Aşağıdaki tabloda İlk Türk Devletleri döneminde yaşayan kişilere ait cümleler verilmiştir. Tabloda cümlenin ilgili olduğu devleti veya devletleri işaretleyin.

CÜMLELER	HUN DEVLETİ	KÖKTÜRKLER	UYGUR DEVLETİ
Töre bizim için geçerli olan yazısız hukuk kurallarımızdır.			
Ernegekon Destanı'nı biz yazdık.			
Biz yerleşik hayata geçen ilk Türk devleti olarak bilinmekteyiz.			
Bizim kurultayımızda kağanın eşi de yer almaktadır. Bu durum devlet anlayışımızda kadınlara önem verildiğinin göstergesidir.			
Türeyiş Destanı'nı biz yazdık.			
Orhun Kitabeleri'nin biz yazdık. Bu kitabelerde Türk adını ilk kez biz kullandık.			
Bizim ana geçim kaynağımız hayvancılıktır.			
Bizim devletimizde ölen kişiler için kurgan adı verilen heybetli mezarlar inşa edilir.			
Tarım ve ticaret bizim başlıca geçim kaynaklarımızdır.			
Vezir Tonyukuk benim devletim için çok önemli hizmetler vermiştir. Bu yüzden onun adına dikilmiş bir kitabe vardır.			
Benim devletim yıkıldıktan sonra atalarımın yarısı Avrupa yönüne ilerlemiştir. Böylece Kavimler Göçü meydana gelmiştir.			

ETKİNLİK 6

Aşağıda verilen tabloya ilk Türk devletlerinin özelliklerine ilişkin kutuda yer alan ifadelerle ilgili açıklamalar yaz.

Dinî İnanış

Askerî Yaşam

Ekonomik
YaşamCoğrafi
Koşullar

Ülke Yönetimi

Sosyal Hayat

Yerleşim Biçimi

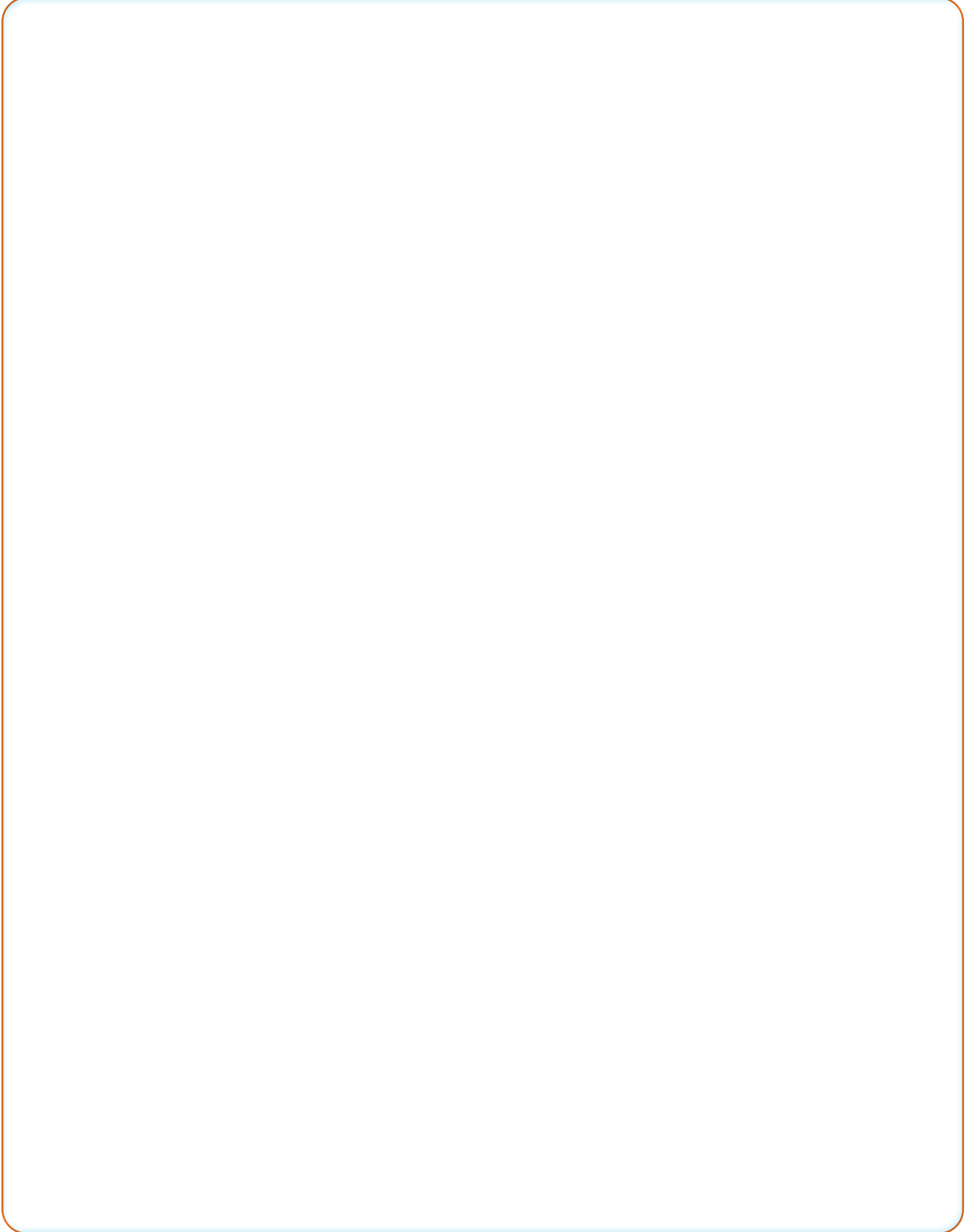
Sözlü Eserler

Yazılı Eserler

Alfabe

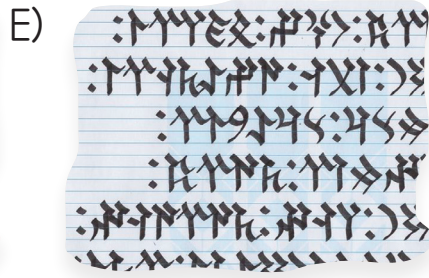
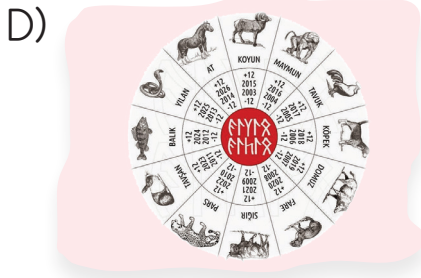
ETKİNLİK 7

Aşağıdaki çerçevenin içine eski Türklerin yaşamını anlatan bir resim çiz.

ETKİNLİK 8

Aşağıda verilen resimleri ve açıklamaları tabloda eşleştir.

AÇIKLAMALAR

1. Türkler konargöçer yaşam tarzına sahipti ve çadırlarda yaşarlardı. Yılın belli dönemlerini Orta Asya'nın farklı bölgelerinde geçirirlerdi.
2. Orhun Yazıtlarında ilk kez "Türk" kelimesi kullanılmıştır. Ayrıca günümüze ulaşan yazılı kaynaklardan olduğu için büyük öneme sahiptir.
3. Türkler ekip biçme zamanlarını ve göç tarihlerini belirlemek için gök olaylarından yola çıkarak on iki hayvanlı takvimi oluşturmuşlardır.
4. Pazırık Kurganı'ndan çıkarılan Pazırık halısı dünyanın en eski halısı olma özelliğini taşımaktadır.
5. Kurultay eski Türklerde askerî, sosyal ve ekonomik işlerin görüşüldüğü meclistir. Hükümdar eşi olan hatun da kurultayın bir üyesidir.
6. Eski Türklerde mezarların başına balbal adı verilen mezar taşları yerleştirilmişti. Balbal sayısı kişinin hayatı boyunca öldürdüğü düşman sayısı ile ilişkilidir.

Resimler	A	B	C	D	E	F
Açıklamalar						

ETKİNLİK 9

Aşağıdaki not defterlerine Uygurların ekonomik, kültürel, dinî özelliklerini ve yaşam biçimlerini (yerleşik/göçebe) kısaca yaz.

Ekonomik Özellikleri

.....

.....

.....

Kültürel Özellikleri

.....

.....

.....

Dinî Özellikleri

.....

.....

.....

Yaşam Biçimleri

.....

.....

.....

ETKİNLİK 10

Aşağıdaki tabloda Uygurların ekonomik, kültürel, dinî özelliklerini ve yaşam biçimlerini (yerleşik/göçebe) anlatan bilgiler verilmiştir.

Verilen bilgilerin ilgili olduğu alanı veya alanları örnekteki gibi işaretleyin.

	SOSYAL	DİNİ	EKONOMİK	KÜLTÜREL	ASKERİ	COĞRAFI
Eski Türk toplumlarında kadınlara büyük önem verilirdi. Hükümdar eşine hatun (katun) adı verilirdi ve hatunlar kurultayın bir üyesi sayılırdı.	✓			✓		
Türklerin yurtları ağır kış şartlarına sahip yüksek dağlarla çevrili geniş bozkırlardı. Çadırları su kaynağına yakın düzlüklere kurarlardı.						
Hayvancılık Türklerin önemli geçim kaynaklarından biriydi. Uygurlar bunun yanında tarım ve ticaretle de ilgilenmişlerdir.						
Türklerde ordu-millet anlayışı vardı. Savaş zamanı herkes orduya katılırdı. Askerlik ayrı bir meslek olarak görülmezdi.						
Birisi öldüğünde yuğ adı verilen cenaze törenleri düzenlenirdi. Ölen kişinin mezarı başına balbal adı verilen taşlar yerleştirildi.						
Savlar (atasözü) yaşam biçimi hakkında bilgi verir. Sagu ise ölen kişinin ardından yakılan ağıtlardır.						
Türkler yılın belli bölümlerinde mevsim koşullarına göre yaylak ve kışlakları yurt tutarlardı. Bu nedenle konargöçer yaşam biçimine sahiptirler.						
Mete Han günümüzde bile kullanılan onluk ordu sistemini oluşturmuştur.						
Uygurlar Çinliler ile girdikleri ilişkilerden etkilenerek Maniheizm dinini benimsemişlerdir. Bu durum savaşçılık özelliklerini olumsuz etkilemiştir.						
Destanlar ilk Türk devletlerinin yaşantısıyla ilgili çok önemli bilgiler vermektedir.						

KONU : Kültür ve Miras

KAZANIM : İslamiyet'in ortaya çıkışını ve beraberinde getirdiği değişimleri yorumlar.

ETKİNLİK 1

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

Arap Yarımadası

Kabile

Bedeviler

Halife

Put

Cihat

- ✓ Birbirleriyle kan akrabalığı bulunduğu inanan, toplumsal ve ekonomik ilişkilerini geleneksel olarak uygulayan topluluğa denir.
- ✓ Hz. Muhammed'in (s.a.v.) vekili ve ondan sonra İslamiyet'in başına geçen yöneticilere denmiştir.
- ✓ Allah ve din yolunda yapılan savaşlara adı verilir.
- ✓ Bazı ilkel toplumlarda doğaüstü güç ve etkisi olduğuna inanılan canlı veya cansız nesnelere denir.
- ✓ çölde göçebe olarak yaşayan, hayvancılıkla uğraşan Araplardır.
- ✓ Umman Denizi, Yemen, Kızıldeniz ve Basra Körfezi arasında kalan bölgenin ismi'dır.

ETKİNLİK 2

BİLGİ NOTU

İslamiyet, 610 yılında ilk vahyin Hz. Muhammed'e (s.a.v.) gelmesiyle Arap Yarımadası'nda ortaya çıkmıştır.

ETKİNLİK 3

Aşağıda verilen bilgiler İslamiyet öncesine aitse başına (İ.Ö.), İslamiyet sonrasına aitse başına (İ.S.) yaz.

Kölelik, kız çocuklarını diri diri gömme gibi çağ dışı ayrımların olduğu dönemdir.

Bu dönemde Müslümanlar üzerindeki baskı azalmıştır.

Kadına verilen değer artmıştır.

Müslümanlar 622 yılında Mekke'den Medine'ye hicret etmişlerdir.

Kâbe'nin içi putlarla doldurulmuştur.

Arap Yarımadası'nda siyasi birlik yoktur.

Hız. Muhammed (s.a.v.) son hac görevini yapmak için Mekke'ye gelmiştir.

ETKİNLİK 4

İslamiyet'in getirdiği değişimlerin bazıları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Öğrendiklerinden yola çıkarak aşağıdaki tabloyu doldur.

İSLAMİYETTEN ÖNCE	İSLAMİYETTEN SONRA
Araplar kabile hâlinde yaşamaktadırlar.	Teşkilatlı devlet yapısına geçmişlerdir.
Putlara tapılmaktaydı.	İslam dini yayıldı.

ETKİNLİK 5

Aşağıda Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayatıyla ilgili verilen önemli olayları, gerçekleşme zamanına göre tarih şeridine yerleştir.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.)
vefatı.

1

Hz. Muhammed'in (s.a.v.)
peygamber olması.

2

Hz. Muhammed'in (s.a.v.)
doğumu.

3

Hz. Muhammed'in (s.a.v.)
Mekke'den Medine'ye hicret
etmesi.

4

KONU : Kültür ve Miras

KAZANIM : Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.

ETKİNLİK 1

Aşağıda Türklerin İslamiyet'i kabul ettikten sonra siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda yaşadıkları değişimler karışık olarak verilmiştir. Verilen bu bilgileri aşağıdaki tabloya uygun şekilde yerleştir.

- ✓ Arap harflerini kullanmaya başladılar.
- ✓ İslam hukukunu da kullanmaya başladılar.
- ✓ İslamiyet adına fetih yapmaya başladılar.
- ✓ Gelenek ve göreneklerini İslam dinine göre uyarladılar.
- ✓ Yaşadıkları yerlere cami, türbe ve medrese gibi yapılar inşa etmeye başladılar.
- ✓ Hükümdarlar "han, hakan" gibi unvanların yanı sıra "sultan" unvanını da kullanmaya başladılar.

Siyasi	Kültürel	Sosyal

ETKİNLİK 2

Türklerin İslamiyet'i kabul etmeden önceki inanışlarından bildiklerini aşağıdaki boşluklara yaz.

İslamiyet Öncesi Türklerin İnanışları

↓	↓	↓	↓
Hristiyanlık			

ETKİNLİK 3

Aşağıda İslam inancında yer alan bazı ifadeler verilmiştir. Bunların karşısına Türklerin inanışlarında yer alan benzer özellikleri yaz.

Gök Tanrı İnanışı

Ölümden Sonra Hayata İnanış

Dünyaya Hâkim Olma Düşüncesi

Hırsızlığın, Yalanın Yasak Olması

Haram
Anlayışı

Ahiret
Anlayışı

Allah
İnancı

Cihat
Düşüncesi

ETKİNLİK 4

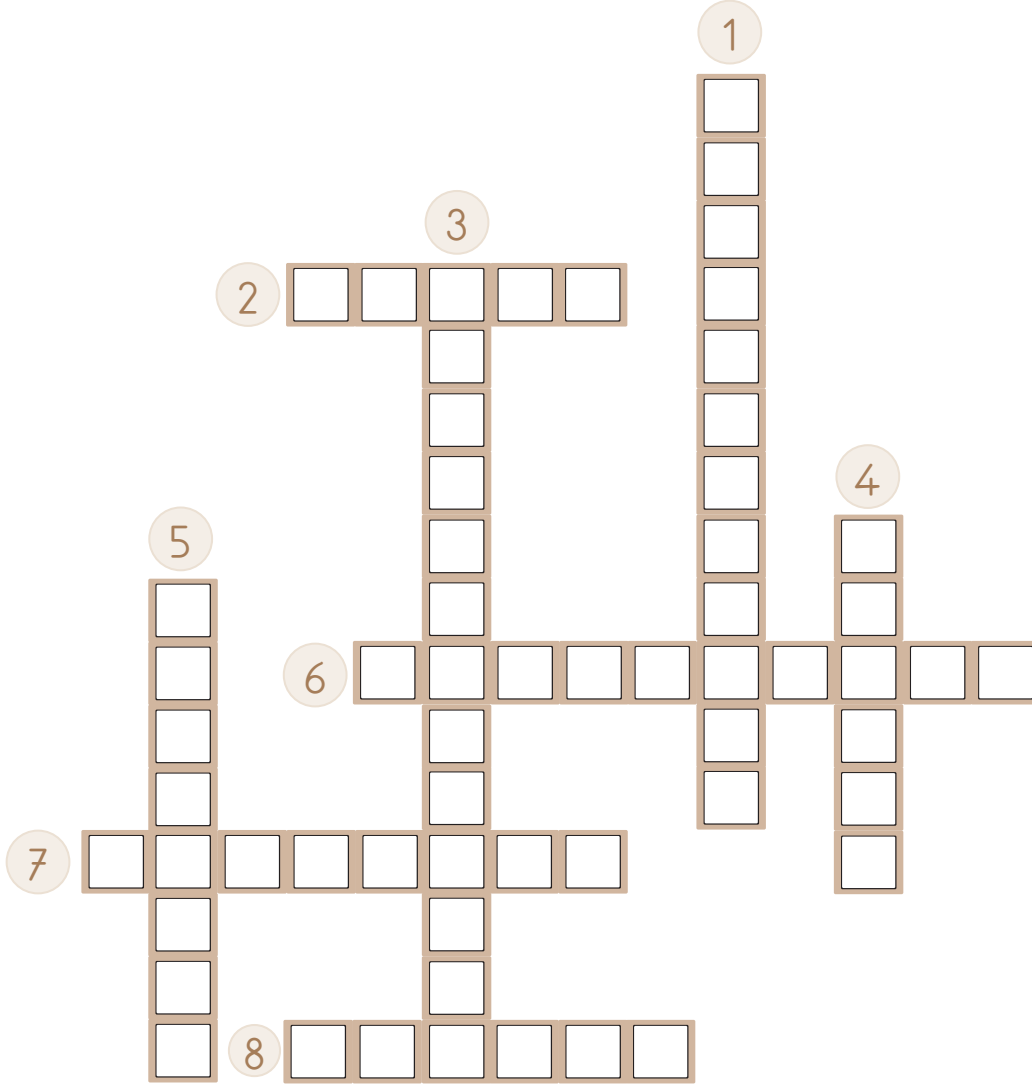
Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

Dört Halife	Talas Savaşı'nda	Gök Tanrı
Büyük Selçuklu Devleti	Arap milliyetçiliği	İslam'ın koruyucusu
Gazne Devleti	Gazneli Mahmut	Talas Savaşı'ndan
Satuk Buğra Han	Karahanlılar	

- 1) Türklerle Müslümanlar arasındaki ilk komşuluk ilişkileri döneminde başlamıştır.
- 2) Emeviler döneminde uygulanan politikası Türk-Müslüman ilişkilerini olumsuz etkilemiştir.
- 3) Abbasiler ile Türkler, 751 yılında Çinlilere karşı birlikte savaşmışlardır.
- 4) sonra Türklerin İslamiyet'e geçişi hızlanmıştır.
- 5) İslamiyet'ten önce Türklerin en yaygın inancı olan inancının İslamiyet ile benzerlik göstermesi de Türklerin İslamiyet'e geçişinde etkili olmuştur.
- 6), Orta Asya'da kurulan ilk Türk İslam devletidir.
- 7) Karahanlılar, döneminde Müslümanlığı kabul etmişlerdir.
- 8), Alp Tekin tarafından Afganistan civarında kurulan Türk İslam devletidir.
- 9) Türk tarihinde ilk kez "Sultan" unvanını kullanmıştır.
- 10) Selçuk Bey tarafından kurulan Türk İslam devletidir.
- 11) Abbasi halifesini ve İslam'ı tehlikelere karşı korudukları için Abbasi halifesi tarafından ilan edilmişlerdir.

ETKİNLİK 5

Aşağıdaki bulmacayı çöz.

Yukarıdan Aşağıya

1. Türk İslam edebiyatının ilk yazılı örneğidir.
3. Orta Asya'da kurulan ilk Türk İslam devletidir.
4. Abbasi halifesi tarafından Gazneli Mahmut'a verilen unvandır.
5. Türklerin en yaygın olan inanışıdır.

Soldan Sağa

2. İslamiyet öncesi Türk hükümdarının unvanlarından birisidir.
6. Gazneli Mahmut zamanında en parlak zamanlarını yaşamışlardır.
7. Türklerin İslamiyet'i kabul etmeden önceki inanışlarından birisidir.
8. Karahanlı Devleti'nin resmî dilidir.

KONU : Kültür ve Miras

KAZANIM : Türklerin Anadolu'yu yurt edinme sürecini XI. ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder.

ETKİNLİK 1

Büyük Selçuklu Devleti'nin kurucusu Tuğrul Bey'in yeni yurt arayışlarının sebepleri olarak aşağıdaki ifadelerden hangilerini söylemiş olabilir? İşaretle.

ETKİNLİK 2

Türklerin Anadolu'yu yeni yurt olarak seçmelerinin nedenlerinden bazıları verilmiştir. Sen de bu nedenlerden 3 tanesini aşağıdaki tabloya yaz.

1) Topraklarının tarım ve hayvancılığa elverişli olması.

2) Ticaret ve göç yollarının üzerinde bulunması.

3)

.....

4)

.....

5)

.....

ETKİNLİK 3

Aşağıda verilen Büyük Selçuklu Devleti ile ilgili metindeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

Malazgirt Savaşı

Alp Arslan

Tuğrul Bey

Dandanakan

Pasinler Savaşı

1071

Anadolu

Anadolu

1040

Çağrı Bey

Gazneliler ile yılında yapılan Savaş'ında alınan zafer sonucunda kurulmuştur. Devletin kurucuları, Selçuk Bey'in torunları olan ve'dir. Dandanakan Savaş'ından sonra Tuğrul Bey, sultan unvanıyla hükümdar ilan edilir. Tuğrul Bey döneminde'ya düzenli bir şekilde askerî seferler yapıldı. Bu seferler sayesinde Bizanslıların gücü azaltılarak yapılacak fetihlere zemin hazırlandı. Daha sonra Tuğrul Bey, ordusunu Anadolu'ya gönderdi ve ordu günümüzde Erzurum'da bulunan Pasinler Ovası'nda Bizans ordusu ile karşı karşıya geldi. 1048 yılında yapılan savaşta Bizanslılar mağlup edildi.'nın kazanılması sayesinde Türkler Anadolu'ya yerleşmeye başladı. Tuğrul Bey'in ölümünün ardından devletin başına geçti. Seferlerine devam eden Türkleri Anadolu'dan tamamen atmak için orduyu toplayan Bizanslılar, bütün kuvvetlerle Türklerle karşı sefere çıktılar. Büyük Selçuklu Devleti ordusu ve Bizans ordusu yılında Malazgirt Ovası'nda karşı karşıya geldi. Büyük mücadelelerin sonunda'nı kazanan Türkler için kapıları sonuna kadar açılmış oldu.

ETKİNLİK 4

BİLGİ NOTU

Sultan Alp Arslan, Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'nun fethi için komutanlarından bazılarını görevlendirdi. Bu komutanlar kısa zaman içinde Anadolu'nun içlerine doğru ilerleyerek Anadolu'daki Bizans şehirlerini ele geçirmeye başladılar. Ele geçirilen topraklara Türk boyları yerleştirildi ve Büyük Selçuklu Devleti'ne bağlı beylikler kuruldu.

Aşağıda Anadolu'da kurulan ilk beyliklerle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Verilen bu bilgileri aşağıdaki boşluklara uygun şekilde yerleştir.

Çaka Beyliği

Arkuclular

Danışmentliler

Saltuklar

Mengücekler

- Anadolu'da kurulan ilk Türk beyliğidir.
- Anadolu'da kurulan ilk medrese olan Yağıbasan Medresesi'ni kurmuşlardır.
- Erzincan ve çevresinde kurulmuştur. Gürcüler ve Rumlara karşı mücadele vermişlerdir.
- Anadolu'da kurulan beylikler arasında en uzun ömürlü olanıdır. Malabadi Köprüsü'nü yapmışlardır.
- İlk Türk donanmasını kurmuşlardır. İzmir ve çevresinde kurulmuşlardır.

ETKİNLİK 5

Aşağıda Türkiye Selçuklu Devleti döneminde Anadolu'da inşa edilen bazı önemli mimari eserlerin resimleri verilmiştir. Bu eserlerin isimlerini resimlerin altlarına yaz.

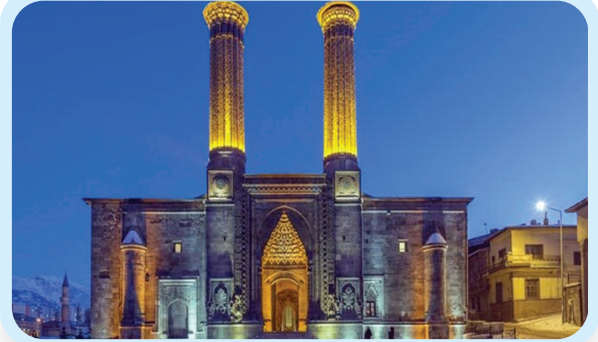
.....

.....

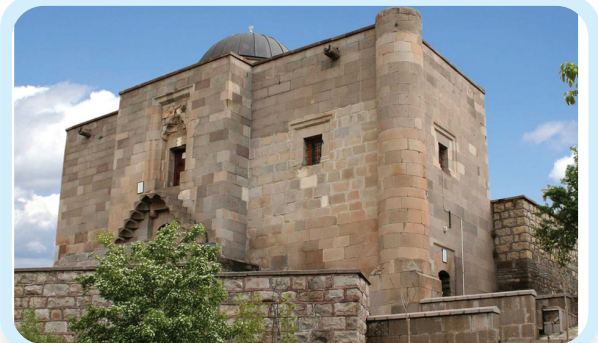
.....

.....

.....

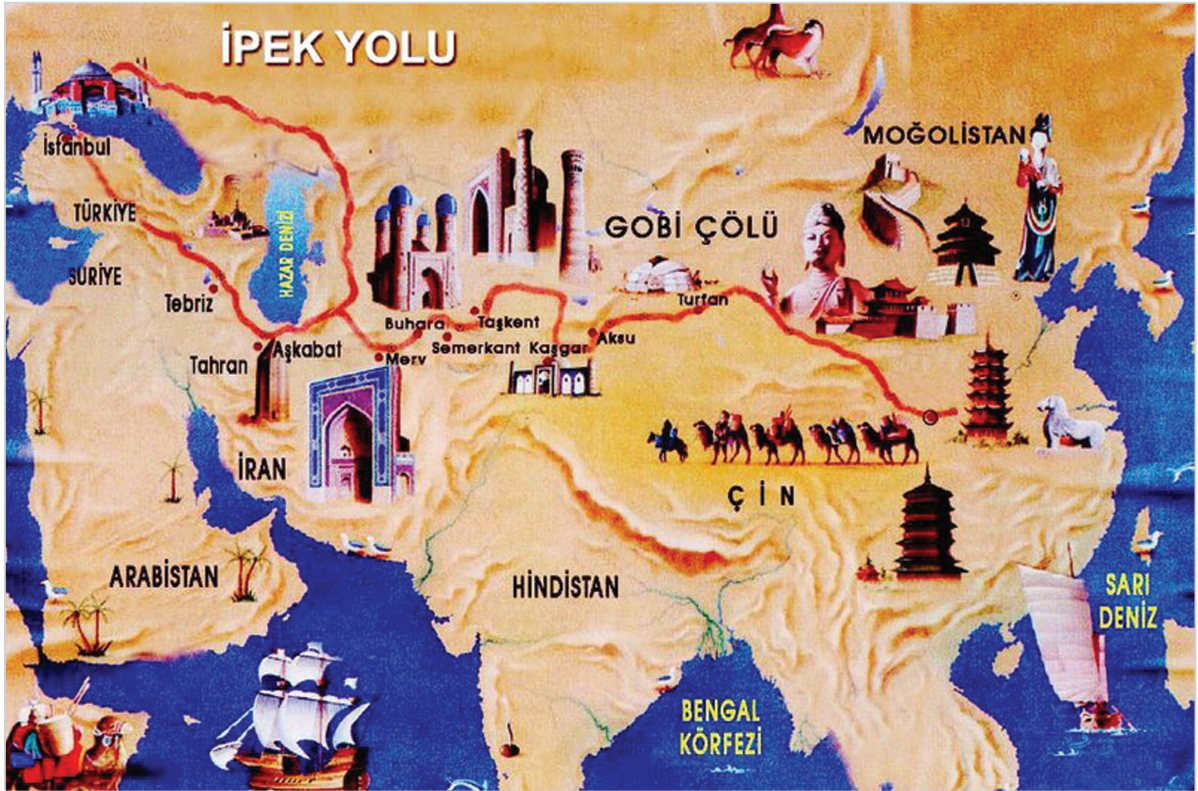
.....

KONU : Kültür ve Miras

KAZANIM : Tarihî ticaret yollarının toplumlar arası siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü açıklar.

ETKİNLİK 1

Aşağıda verilen ifadeleri ekonomik ve kültürel olarak sınıflandır.

Ekonomik

.....

.....

.....

.....

.....

Kültürel

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 2

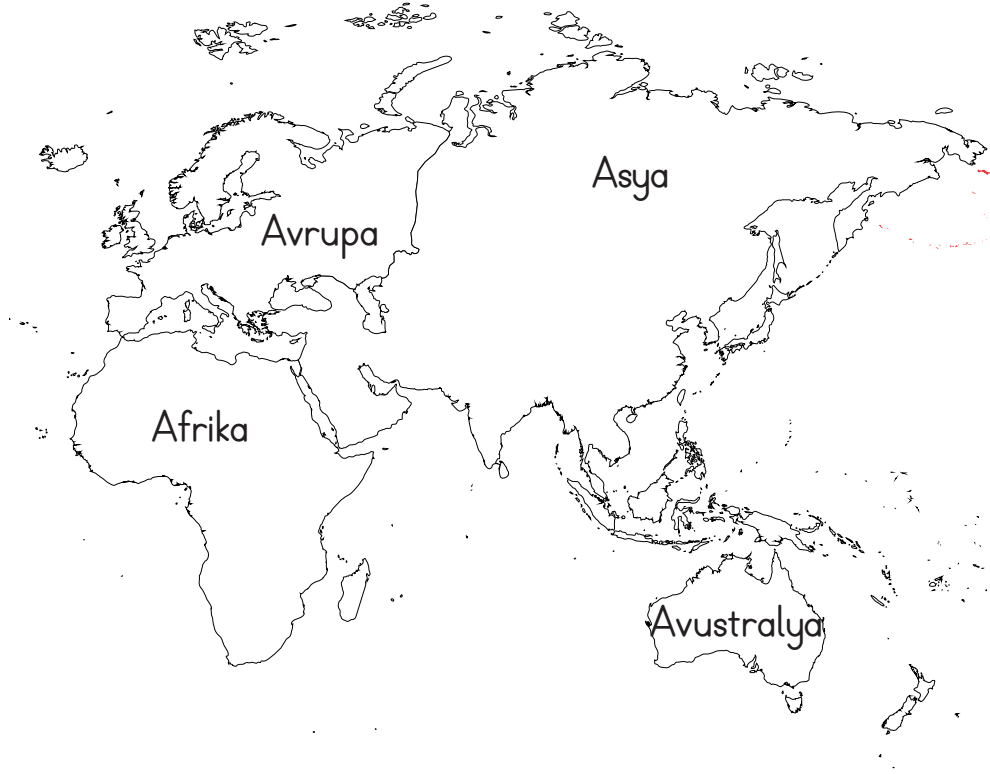
Haritayı incele ve aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

- 1) Kullanılan baharatların çoğu'dan gelmekteydi.
- 2) Baharatlar den geçerek Avrupa'ya taşınıyordu.
- 3) Baharat Yolu'na devletleri hâkimdi.
- 4) Osmanlı Devleti'i olarak Baharat Yolu'na hâkim olmuştur.

ETKİNLİK 3

Kitabınızdaki haritalardan yardım alarak aşağıda verilen dünya haritası üzerinde Baharat Yolu ve İpek Yolu'nu farklı renklerle çiz. Sonrasında Baharat ve İpek Yolu'nu ekonomik özellikleri, taşınan mallar ve güzergâhlar açısından karşılaştır ve farkları aşağıya yaz.

İpek Yolu

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Baharat Yolu

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki soruları cevapla.

1) Aşağıdakilerden hangisi İpek Yolu'nda ticareti yapılan mallar arasında yer almaz?

a) Porselen	b) Kâğıt
c) Zeytinyağı	d) Değerli Taşlar

2) Orta Asya'da yaşayan Türkler ile Çin arasında pek çok savaş yaşanmıştır. Bu savaşların genel nedeni de İpek Yolu'dur.

Buna göre Türk-Çin savaşlarının esas nedeni aşağıdakilerden hangisiyle ilgilidir?

a) Ticaret	b) Tarım
c) Hayvancılık	d) Dokumacılık

3) Anadolu Selçuklu Devleti'nin ticaret yolları üzerinde kervansaraylar kurmalarında aşağıdakilerden hangisinin etkisi olmuştur?

- a) Sınırların güvenliğini sağlamak
- b) Ticareti geliştirmek
- c) Göçebe yaşamı yaygınlaştırmak
- d) Fethedilen yerleri elde tutmak

4) • Çin malları, başta ipek olmak üzere Avrupa'ya taşındı.
• Anadolu'da üretilen mallar Çin'e ulaştı.

Bu durum aşağıdaki ticaret yollarından hangisi aracılığıyla gerçekleşmiştir?

- a) Kürk Yolu
- b) İpek Yolu
- c) Kral Yolu
- d) Baharat Yolu

- 5) İpek Yolu; Çin'den başlayıp Göktürk, İran, Anadolu topraklarını geçerek Bizans Devleti'ne kadar uzanan en eski ticaret yollarından biridir.

Buna göre İpek Yolu ile ilgili olarak

- I. Birçok ülkeden geçtiği
 - II. Farklı kültürlerle etkileşimin yaşandığı
 - III. Çin'den gönderilen mallarının İstanbul'a kadar taşındığı
- bilgilerinden hangilerine ulaşılabilir?

- a) I ve III b) I ve II c) II ve III d) I, II ve III

- 6) Aşağıdakilerden hangisi İpek Yolu'nun geçtiği ülkelere sağladığı faydalardan birisi değildir?

- a) Ülkelerin sınırları daralmıştır.
- b) Farklı kültürler arasında etkileşim yaşanmıştır.
- c) Ülkeler zenginleşmiştir.
- d) Farklı ülkeler arasında ticaret yapılmıştır.

- 7) İpek Yolu'nda ticari malların yanında, bilim ve din adamları, düşünürler, sanatçılar ve devletler arası elçiler de yolculuk yapmaktaydı.

Bu bilgiye göre, İpek Yolu'nda aşağıdaki alanlardan hangisinde bir etkileşimin olduğu söylenemez?

- a) Askerî b) Diplomatik c) Ekonomik d) Kültürel

- 8) İpek Yolu'na sahip olmak için Türk devletleriyle Çin arasında sürekli savaşlar olmuştur. Çünkü İpek Yolu'na egemen olan devlet olarak güçlenmektedir.

Bu metinde boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- a) Kültürel b) Ekonomik c) Dinî d) Askerî

- 9) Hüseyin, yaz tatilinde İpek Yolu seyahatine katılmış ve tarihte İpek Yolu'nun geçtiği ülkeleri gezmiştir.

Buna göre, Hüseyin aşağıdaki ülkelerden hangisine gitmiş olamaz?

- a) Fransa b) Türkmenistan
- c) Çin d) İran

ETKİNLİK 5

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

Mısırlılar

ticaret yolları

Venedikliler

İpek Yolu

deniz yolculuğu

ekonomik

Baharat Yolu

Çinliler

deri

mücevher

- ✓ Tarih boyunca insanlar ürettiklerinin fazlasını aracılığıyla satmışlardır.
- ✓ Çin'den başlayarak Avrupa'ya kadar uzanan ticaret yoludur.
- ✓ İpek Yolu'nun uzun süre Türklerin denetiminde olması, olarak güçlendirmiştir.
- ✓ İpek Yolu hâkimiyeti için Türklerle uzun yıllar mücadele etmiştir.
- ✓ İpek Yolu'nda ipeğin yanı sıra porselen,, gibi mallar da taşınmıştır.
- ✓ Hindistan'daki baharatların Basra Körfezi, Kızıldeniz ve Mısır yoluyla Akdeniz'e, buradan gemilerle Avrupa'ya taşınmasında kullanılan tarihî ticaret yoluna denir.
- ✓ Baharat Yolu'nda kara yolculuğundan çok yapıldı.
- ✓ Osmanlı Devleti ele geçirene kadar ve bu yola hâkimdi.

İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

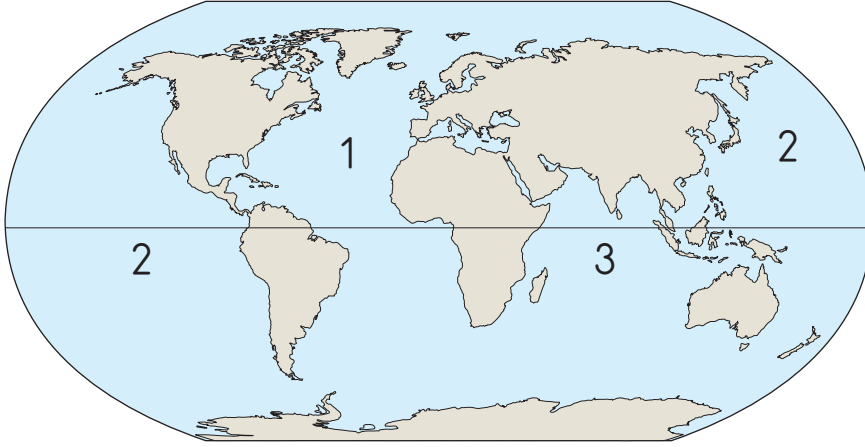

KONU : İnsanlar, Yerler ve Çevreler

KAZANIM : Konum ile ilgili kavramları kullanarak kıtaların, okyanusların ve ülkemizin coğrafi konumunu tanımlar.

ETKİNLİK 1

Aşağıdaki etkinliği tamamla.

Merhaba! Ben Emre. Yukarıdaki dünya haritasında, numaralı yerlerde bulunan okyanusların isimlerini yazmak istiyorum. Senden isteğim numaraların altına okyanus isimlerini yazmamda bana yardımcı olman. Haydi başlayalım!

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen etkinliği tamamla.

– Merhaba Rose.
Ben Aysun.

– Merhaba
Aysun.

– Bana ülkeni
tanıtır mısın?

Aşağıdaki boşlukları doldurarak Rose'a ülkemizin konumunu tarif et.

- 1) Türkiye yarım kürededir.
- 2) Türkiye başlangıç meridyeninin
yer alır.
- 3) Türkiye Kuzey paralelleri
ile Doğu meridyenleri
arasında yer alır.
- 4) Türkiye Ekvator'un yer alır.

ETKİNLİK 3

Haritaya göre aşağıda verilen soruları cevapla.

1) Karasal iklim hangi renkle gösterilmiştir?

2) Hangi ilde yaşıyorsun?

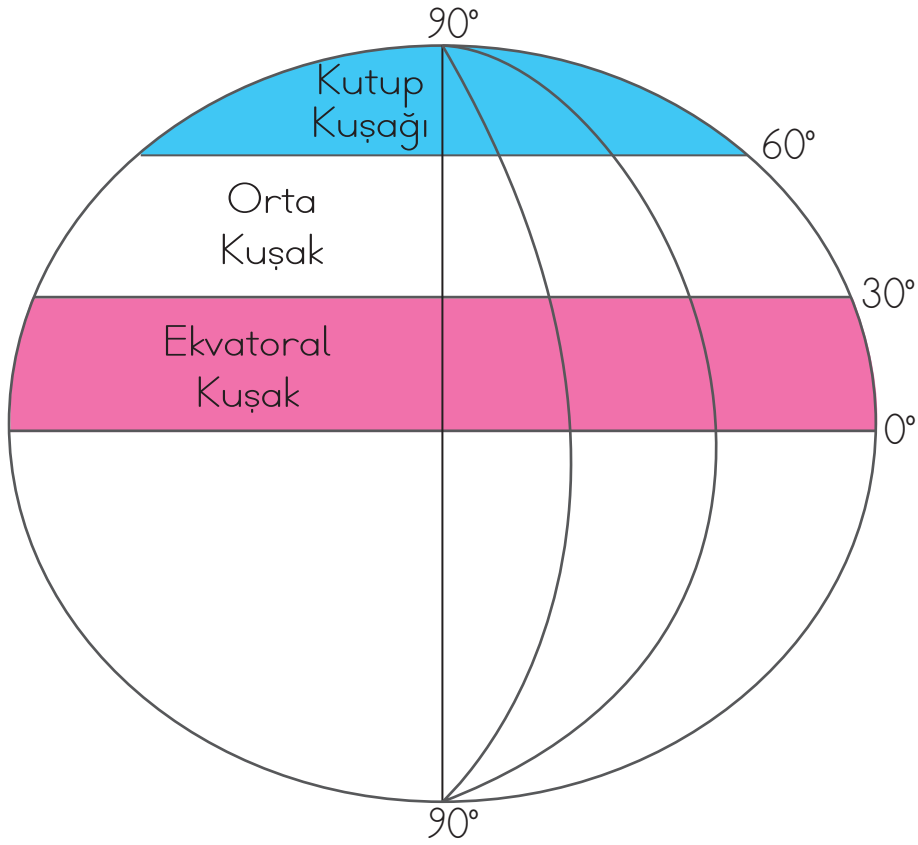
3) Yaşadığın il hangi iklim bölgesinde?

4) Yaşadığın iklim bölgesinin özelliklerini yaz.

ETKİNLİK 4

Aşağıda verilen şekil üzerinde ülkemizin mutlak konumunun olabileceği bölgeyi işaretleyin.

Ülkemizin 36° – 42° Kuzey enlemleri ile 26° – 45° Doğu boylamları arasında yer aldığını unutma.

ETKİNLİK 5

Aşağıdaki cümlelerden doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yaz.

Paralel ve meridyenler Dünya üzerinde konum belirlemek için varsayılan hayali çizgilerdir.

Türkiye'nin üç kıtanın birleştiği noktada olması göreceli konumuyla ilgilidir.

Türkiye 36°-42° Kuzey enlemleri ile 26°-45° Doğu boylamları arasında yer alır.

Türkiye'de farklı iklim tiplerinin görülmesi mutlak konumuyla alakalıdır.

Ülkemiz yer altı ve yer üstü kaynakları bakımından fakir bir ülkedir.

Ülkemiz Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan boğazlara sahiptir.

En büyük paralel dairesi Ekvator'dur.

KONU : İnsanlar, Yerler ve Çevreler

KAZANIM : Türkiye'nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü ilgili haritalar üzerinde inceler.

ETKİNLİK 1

Aşağıda verilen haritada her iklim bölgesini ayrı renklere boya. Daha sonra aşağıya hangi iklim bölgesini hangi renge boyadığını yaz.

1) Akdeniz iklimini renge boyadım.

2) Karadeniz iklimi renge boyadım.

3) Karasal iklimi renge boyadım.

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen etkinliği tamamla.

Merhaba! Yukarıdaki haritada
senin için bitki örtülerini çizgilerle
birbirinden ayırdım. Haydi orman bitki
örtüsünün görüldüğü yerleri yeşile,
maki bitki örtüsünün görüldüğü
yerleri maviye, bozkır bitki örtüsünün
görüldüğü yerleri ise sarıya boy.

ETKİNLİK 3

Aşağıda verilen etkinliği tamamla.

Yukarıdaki haritada Türkiye'nin dağları gösterilmiştir.

- Yaşadığın ili haritada işaretle.
- Yaşadığın yerin yer şekilleri hakkındaki bildiklerini aşağıya yaz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 4

Aşağıda verilen haritada ülkemizin başlıca gölleri yer almaktadır. Numaralandırılan göllerin adını aşağıya yaz.

1.

2.

3.

4.

ETKİNLİK 5

Aşağıdaki haritada ülkemizin dağlarından bazıları verilmiştir. Numaralara karşılık gelen dağların isimlerini harita üzerine yaz.

Uludağ

Nemrut Dağı

Erciyes Dağı

Ağrı Dağı

Küre Dağları

Menteşe Dağları

Yıldız Dağları

KONU : İnsanlar, Yerler ve Çevreler

KAZANIM : Türkiye'nin temel beşeri coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir.

ETKİNLİK 1

Aşağıda verilen etkinliği tamamla.

Haritada illerin nüfus yoğunlukları gösterilmiştir. Renkler nüfusu az olan yerlerde açık, nüfusu yoğun olan yerlerde koyudur.

Ben Bulut.
Türkiye'nin başkenti
Ankara'da yaşıyorum.

Ben de Erol.
İstanbul'da
yaşıyorum.

- Yukarıdaki haritada Bulut ve Erol'un yaşadığı illeri bul.
- Bulut ve Erol'un yaşadıkları illeri nüfus yoğunluğu bakımından karşılaştır.

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen etkinliği tamamla.

Türkiye bereketli topraklarıyla pek çok farklı tarım ürünü yetiştiren bir ülkedir. Yukarıdaki harita, bu tarım ürünleriyle kaplanmıştır. Sen de aşağıda verilen tarım ürünlerinden yaşadığın bölgede yetiştirilenleri işaretle.

Üzüm

Kayısı

Fasulye

İncir

Portakal

Fındık

Arpa

Mısır

Zeytin

Buğday

Pamuk

Çay

Kivi

Çavdar

Pirinç

ETKİNLİK 3

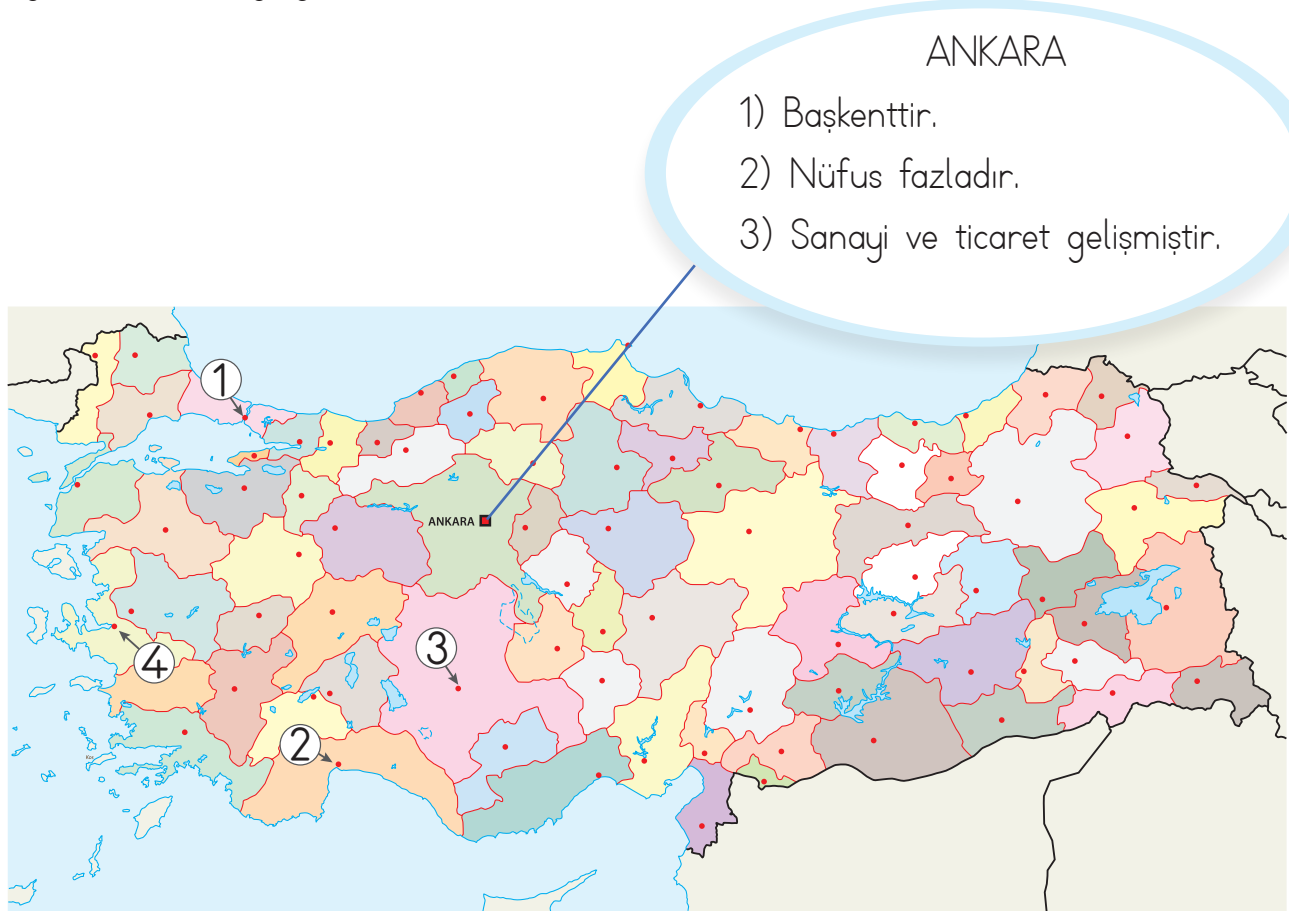
Aşağıda verilen etkinliği tamamla.

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki harita üzerinde verilen örneği incele.

İşaretlenen şehirlerin nüfus, ekonomik faaliyet, yer altı ve yer üstü zenginlikleriyle ilgili 3 tane bilgi yaz.

1. Şehir	2. Şehir	3. Şehir	4. Şehir
a.	a.	a.	a.
b.	b.	b.	b.
c.	c.	c.	c.

ETKİNLİK 5

Aşağıda verilen özellikleri harita üzerinde numaralandırılmış olan şehirlerle örnekteki gibi eşleştir.

a.

Ticaret ve kültür turizmi gelişmiştir.

b.

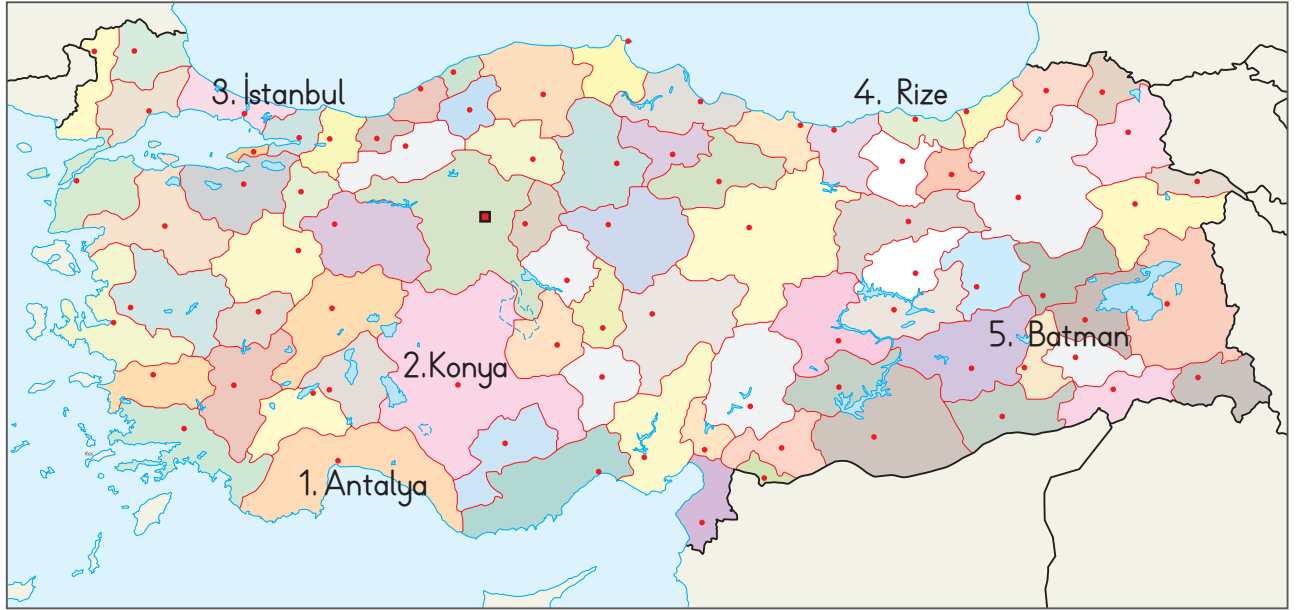
Çay tarımı yapılır.

c.

Petrol çıkarılır.

d.

Turizm ve narenciye tarımı gelişmiştir.

1) d

2)

3)

4)

5)

KONU : İnsanlar, Yerler ve Çevreler

KAZANIM : Dünya'nın farklı doğal ortamlarındaki insan yaşantılarından yola çıkarak iklim özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

İKLİM

BİLGİ NOTU

Bir bölgede uzun yıllar gözlenen hava olaylarının ortalamasına **iklim** denir.

BİLGİ NOTU

Ülkemizde ve Dünya'da birçok farklı iklim çeşidi görülmektedir.

İKLİM ÇEŞİTLERİ

Akdeniz
İklimi

Kutup
İklimi

Muson
İklimi

Ekvatorial
İklim

İKLİM ÖZELLİKLERİNİ
ETKİLEYEN FAKTÖRLER

- Rüzgârlar
- Denizler
- Dağlar

AKDENİZ İKLİMİ

Hava Durumu: Yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlıdır.

Bitki Örtüsü: Kısa boylu bitkilendir. (Maki)

Yapı Malzemesi: Evler genellikle taştan yapılır.

Ekonomik Faaliyet: Kış mevsimi ılık geçtiği için seracılık yapılır.

Yetişen Tarım Ürünleri: Turunçgiller, zeytin, incir, pamuk.

Görülen Ülkeler: Akdeniz çevresindeki ülkeler, Amerika, Şili, Avustralya

KUTUP İKLİMİ

Hava Durumu: Sürekli kar ve buzlar ile kaplıdır.

Bitki Örtüsü: Yok.

Yapı Malzemesi: Evler genelde buzdan yapılır (İglo). Yaşayan insanlara "Eskimo" adı verilir.

Ekonomik Faaliyet: Avcılık ve balıkçılık.

Yetişen Tarım Ürünleri: Çok soğuk olduğu için tarım yapılamaz.

Görülen Ülkeler: Antarktika, Grönland, Kuzey Kutbu çevresi.

MUSON İKLİMİ

Hava Durumu: Yaz ve sonbahar aylarında çok yoğun yağış görülür. (Muson Yağmurları)

Bitki Örtüsü: Orman.

Yapı Malzemesi: Evler genelde ahşap ve sazlardan yapılır.

Ekonomik Faaliyet: Su taşımacılığı ve balıkçılık.

Yetişen Tarım Ürünleri: Pirinç, çay.

Görülen Ülkeler: Japonya, Çin, Hindistan gibi Asya Kıtası'nın güney ülkeleri.

EKVATORAL İKLİM

Hava Durumu: Yıl boyunca yağışlı ve sıcaktır.

Bitki Örtüsü: Yağmur ormanları. (Dünya'nın en gür ormanlarıdır.)

Yapı Malzemesi: Evler genelde ahşap ve sazlardan yapılır.

Ekonomik Faaliyet: Su taşımacılığı.

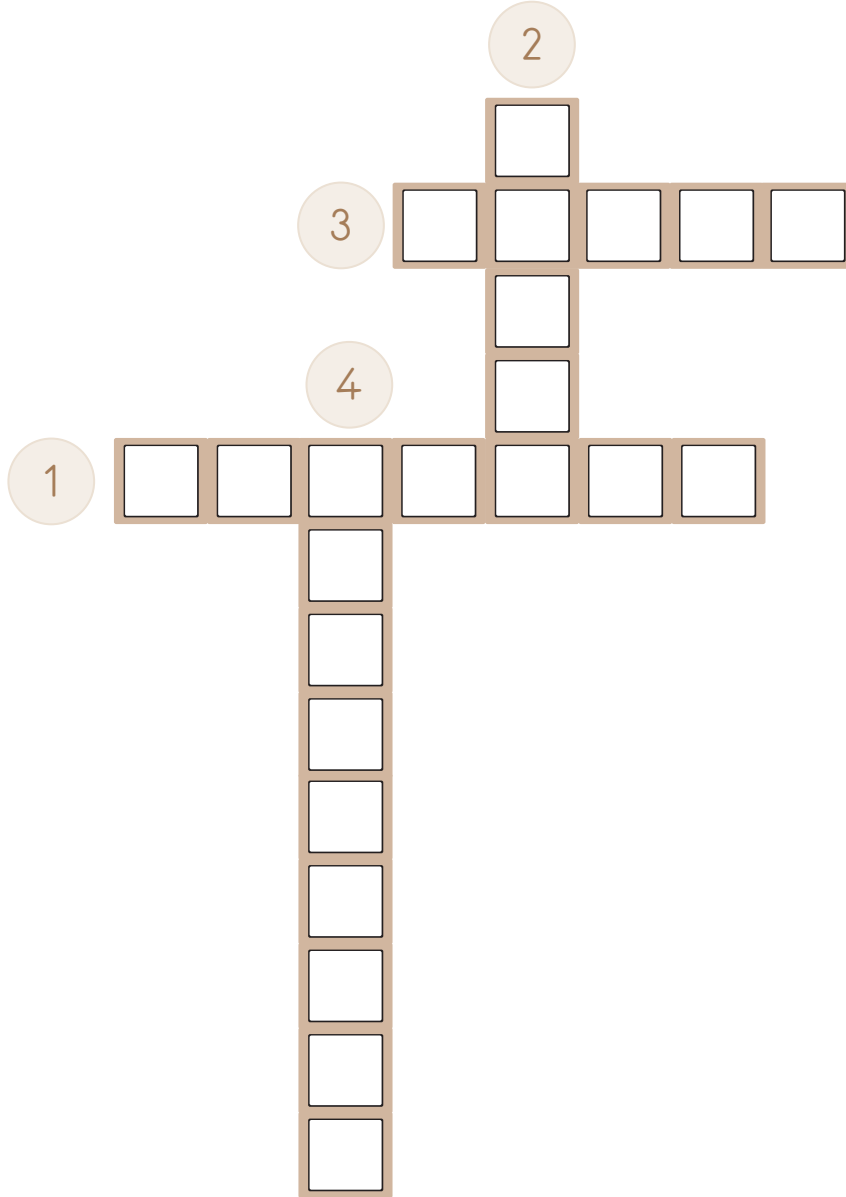
Yetişen Tarım Ürünleri: Kahve, muz, kakao.

Görülen Ülkeler: Ekvator çevresinde bulunan ülkeler, Amazon bölgesi.

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki bulmacayı çöz.

- 1) Yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı olan iklimin adı nedir?
- 2) Yaz ve sonbahar aylarında çok yoğun yağış görülen iklimin adı nedir?
- 3) Hava çok soğuk olduğu için tarım yapılamayan iklimin adı nedir?
- 4) Yıl boyunca yağışlı ve sıcak olan iklimin adı nedir?

ETKİNLİK 3

Akdeniz iklimi görülen ülkeleri **turuncuya** boya.

Muson iklimi görülen ülkeleri **kırmızıya** boya.

Kutup iklimi görülen ülkeleri **maviye** boya.

Ekvatorial iklim görülen ülkeleri **yeşile** boya.

Türkiye

Japonya

Ekvator çevresindeki ülkeler

Grönland

Amerika

Antarktika

Çin

Avustralya

Şili

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki Eskimo çizimini boya.

Eskimolar hangi iklimde yaşarlar? Yaz.

.....

ETKİNLİK 5

Aşağıdaki yağmur ormanları çizimini istediğin renkler ile boya.

Yağmur ormanları hangi iklimde görülür?

.....

Bu iklimin özelliklerini yaz.

.....

.....

.....

ETKİNLİK 6

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla

seracılık

kurak

yağışlı

çay

beton

Eskimo

muson

seracılık

maki

iglo

iklim

- 1) Akdeniz ikliminde yazlar sıcak ve, kışlar ise ılık ve yağışlı geçer.
- 2) Kutup ikliminde yaşayan Eskimoların yaşadığı buzdan evlere adı verilir.
- 3) Bir bölgede uzun yıllar gözlenen hava olayların ortalamasına denir.
- 4) Ekvatorial iklimin görüldüğü ülkelerde kahve, ve kakao yetiştirilir.
- 5) Japonya, Çin, Hindistan gibi Asya Kıtası'nın güney bölümünde yer alan ülkelerde iklimi görülür.
- 6) Kısa boylu ve yeşil renkli çalılklardan oluşan bitki örtüsüne adı verilir.
- 7) Akdeniz iklimi görülen ülkelerde evler genellikle malzemeden yapılır.
- 8) Yaz ve sonbahar aylarında Muson yağmurları görünen ülkelerde ve pirinç yetiştiriciliği yapılır.
- 9) Akdeniz ikliminde kışlar ılık geçtiği için yapılır.
- 10) Kutup ikliminde yaşayan çok kalın giysiler giyen ve iglolarda yaşayan insanlara denir.
- 11) Ekvatorial iklim görülen ülkeler yıl boyunca ve sıcaktır.

ETKİNLİK 7

Aşağıdaki cümlelerden doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yaz.

(.....) Eskimolar iglo adı verilen buzdan evlerde yaşarlar.

(.....) Akdeniz ikliminde kış mevsimleri çok soğuk geçer.

(.....) Muson ikliminde hiç yağış görülmez.

(.....) Ekvatorial iklim görülen ülkelerde evler genellikle ahşaptan yapılır.

(.....) Yağmur ormanları ekvatorial iklim görülen ülkelerde bulunur.

(.....) Kutup ikliminde yazlar ılık ve yağışlı geçer.

(.....) Muson iklimi görülen ülkelerde pirinç ve çay tarımı yapılır.

(.....) Antarktika kıtasında kutup iklimi görülür.

(.....) Akdeniz ikliminde kış mevsimi ılık geçtiği için seracılık yapılır.

(.....) Muson iklimi görülen ülkelerin bitki örtüsü ormandır.

(.....) Kısa boylu ve yeşil çalılıklardan oluşan bitki örtüsüne maki adı verilir.

(.....) Kutup iklimi görülen ülkelerde tarım yapılamaz.

(.....) Ekvatorial iklim görülen ülkelerde su taşımacılığı yaygındır.

ETKİNLİK 8

Aşağıdaki resimleri inceleyin. Resimler ile iklimleri eşleştirin.

Ekvatorial İklim

Musson iklimi

Kutup İklimi

Akdeniz İklimi

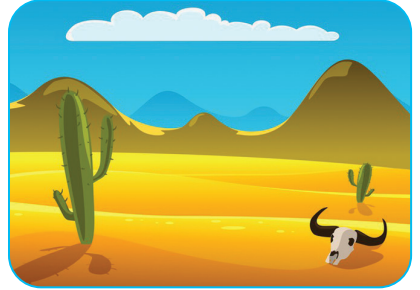
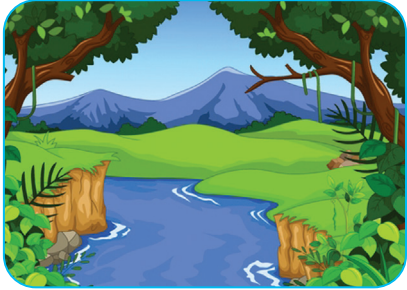

ETKİNLİK 9

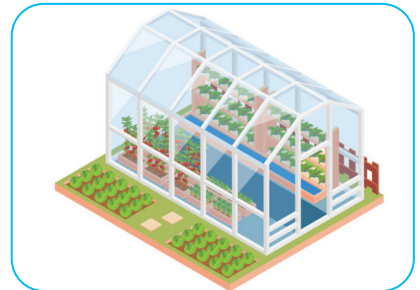
Aşağıdaki resimleri ince. Kutup iklimi ile ilgili olanları işaretle.

Aşağıdaki resimleri ince. Muson iklimi ile ilgili olanları işaretle.

Aşağıdaki resimleri ince. Akdeniz iklimi ile ilgili olanları işaretle.

ETKİNLİK 10

Aşağıdaki soruları cevapla.

- 1) Bir bölgede uzun yıllar gözlenen hava olaylarının ortalamasına ne ad verilir?
 - a) Muson
 - b) İklim
 - c) Sera
 - d) Yağmur
- 2) Yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı olan iklim hangisidir?
 - a) Kutup İklimi
 - b) Ekvatorial İklim
 - c) Akdeniz İklimi
 - e) Muson İklimi
- 3) Yıl boyunca yağışlı ve sıcak olan ekvatorial iklim görülen bölgelerin bitki örtüsü nedir?
 - a) Orman
 - b) Maki
 - c) Bozkır
 - d) Bitki örtüsü yoktur.
- 4) Yaz ve sonbahar aylarında çok yağış görülen muson iklimi yaşanan ülkelerde hangi tarım ürünleri daha çok yetişir?
 - a) Elma-Portakal
 - b) Çay-Pirinç
 - c) Muz-Ananas
 - d) Kivi-Ayva

ETKİNLİK 11

Aşağıda verilen soruları cevapla. Cevapları boşluklara yaz.

1) İklim nedir?

.....

.....

2) Kutup ikliminde bitki yetişir mi? Nedeni ile birlikte yaz.

.....

.....

3. Ekvatorial iklim görülen yerlerde hangi tarım ürünleri yetişir? Yaz.

.....

.....

4) Muson iklimi görülen ülkelerde evler genellikle hangi malzemeler kullanılarak yapılır? Yaz.

.....

.....

5) Akdeniz iklimi hangi ülkelerde görülür? Üç tane örnek yaz.

.....

.....

BİLİM, TEKNOLOJİ VE TOPLUM

KONU : Bilim, Teknoloji ve Toplum

KAZANIM : Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

SOSYAL BİLİMLER VE TOPLUM

BİLGİ NOTU

İnsanların toplumla ve çevresiyle ilişkilerini inceleyen disiplinlere **sosyal bilimler** adı verilir.

Sosyal Bilimler

Tarih

Coğrafya

Arkeoloji

Felsefe

Psikoloji

Antropoloji

Ekonomi

TARİH

Geçmişte yaşamış insanları ve olayları yer ve zaman göstererek neden sonuç ilişkisi içinde inceleyen bilim dalıdır.

COĞRAFYA

Doğal çevre ve insan arasındaki etkileşimi inceleyip sonuçlarını araştıran bilim dalıdır.

ARKEOLOJİ

Geçmişte yaşamış canlılara ve uygarlıklara yönelik her türlü kalıntıyı araştırıp inceleyen bilim dalıdır.

FELSEFE

Varlığı, bilgi ve bilgeliği arayan düşünce biçimidir.

PSİKOLOJİ

İnsan ve hayvan davranışlarının sebeplerini koşul ve ortamlara göre inceleyen bilim dalıdır.

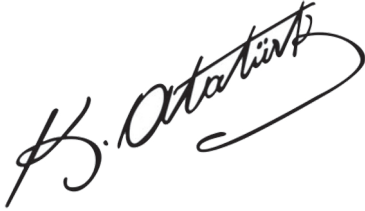
ANTROPOLOJİ

İnsan çeşitliliğini, bu çeşitliliğin gelişimini ve değişimini inceleyen bilim dalıdır.

EKONOMİ

Üretim, dağıtım, tüketim ve ticaret faaliyetlerini inceleyen bilim dalıdır.

TÜRKİYE'DE BİLİM VE TEKNOLOJİ

Atatürk bilime ve mantığa her zaman önem vermiştir. Atatürk'ün izinden giden Türkiye Cumhuriyeti bilim ve teknoloji alanında geçmişten bugüne birçok çalışma yapmış ve bilim insanı yetiştirmiştir.

Atatürk'ün açılmasını sağladığı kurumlar:

- Türk Tarih Kurumu
- Türk Dil Kurumu
- Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Günümüzde teknolojinin gelişmesi için çalışmalar TÜBİTAK, bilim fuarları ve teknoparklar gibi yerlerde yapılmaktadır.

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki bulutların içerisinde verilmiş sözcüklerden sosyal bilimler ile ilgili olanları **kırmızıya**, sosyal bilimler ile ilgili olmayanları **sarıya** boy.

Arkeoloji

Fizik

Kimya

Coğrafya

Ekonomi

Tarih

Psikoloji

Matematik

ETKİNLİK 3

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

coğrafya

psikoloji

arkeoloji

antropoloji

ekonomi

tarih

felsefe

- 1) Geçmişte yaşamış canlılara ve uygarlıklara yönelik her türlü kalıntıyı araştırıp inceleyen bilim dalına denir.
- 2) Doğal çevre ve insan arasındaki etkileşimi inceleyip sonuçlarını araştıran bilim dalına denir.
- 3) Üretim, dağıtım, tüketim ve ticaret faaliyetlerini inceleyen bilim dalına denir.
- 4) İnsan çeşitliliğini, bu çeşitliliğin gelişimini ve değişimini inceleyen bilim dalına ... denir.
- 5) Varlığı, bilgi ve bilgeliği arayan düşünce biçimine denir.
- 6) Geçmişte yaşamış insanları ve olayları yer ve zaman göstererek neden sonuç ilişkisi içinde inceleyen bilim dalına denir.
- 7) İnsan ve hayvan davranışlarının sebeplerini koşul ve ortamlara göre inceleyen bilim dalına denir.

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki resimlerin hangi sosyal bilimler alanı ile ilgili olabileceğini altındaki kutulara yaz.

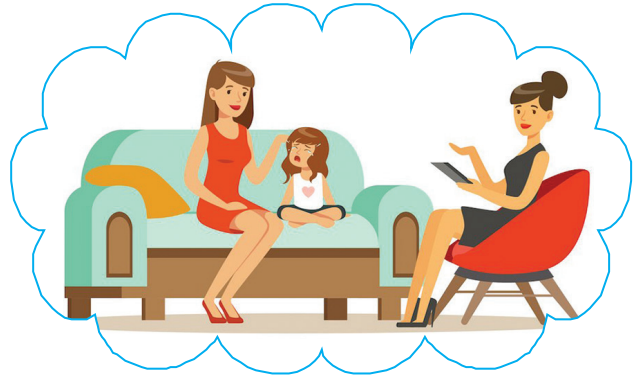
.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 5

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yaz.

(.....)

Üretim, dağıtım, tüketim ve ticaret faaliyetlerini inceleyen bilim dalına ekonomi denir.

(.....)

Geçmişte yaşamış canlılara ve uygarlıklara yönelik her türlü kalıntıyı araştırıp inceleyen bilim dalına coğrafya denir.

(.....)

Antropoloji varlığı, bilgi ve bilgeliği arayan düşünce biçimidir.

(.....)

Geçmişte yaşamış insanları ve olayları yer ve zaman göstererek neden sonuç ilişkisi içinde inceleyen bilim dalına tarih denir.

(.....)

İnsanların toplumla ve çevresiyle ilişkilerini inceleyen disiplinlere sosyal bilimler adı verilir.

(.....)

Ekonomi, antropoloji ve psikoloji sosyal bilimlerden bazılarıdır.

(.....)

Atatürk bilime ve mantığa her zaman önem vermiştir.

(.....)

Günümüzde teknolojinin gelişmesi için çalışmalar TÜBİTAK, bilim fuarları ve teknoparklar gibi yerlerde yapılmaktadır.

ETKİNLİK 6

Yukarıdaki resmi istediğin renklere boy.

Geçmişte yaşamış insanları ve olayları inceleyen bilim dalı nedir? Bu bilim dalı ile ilgili bildiklerini aşağıya yaz.

.....

.....

.....

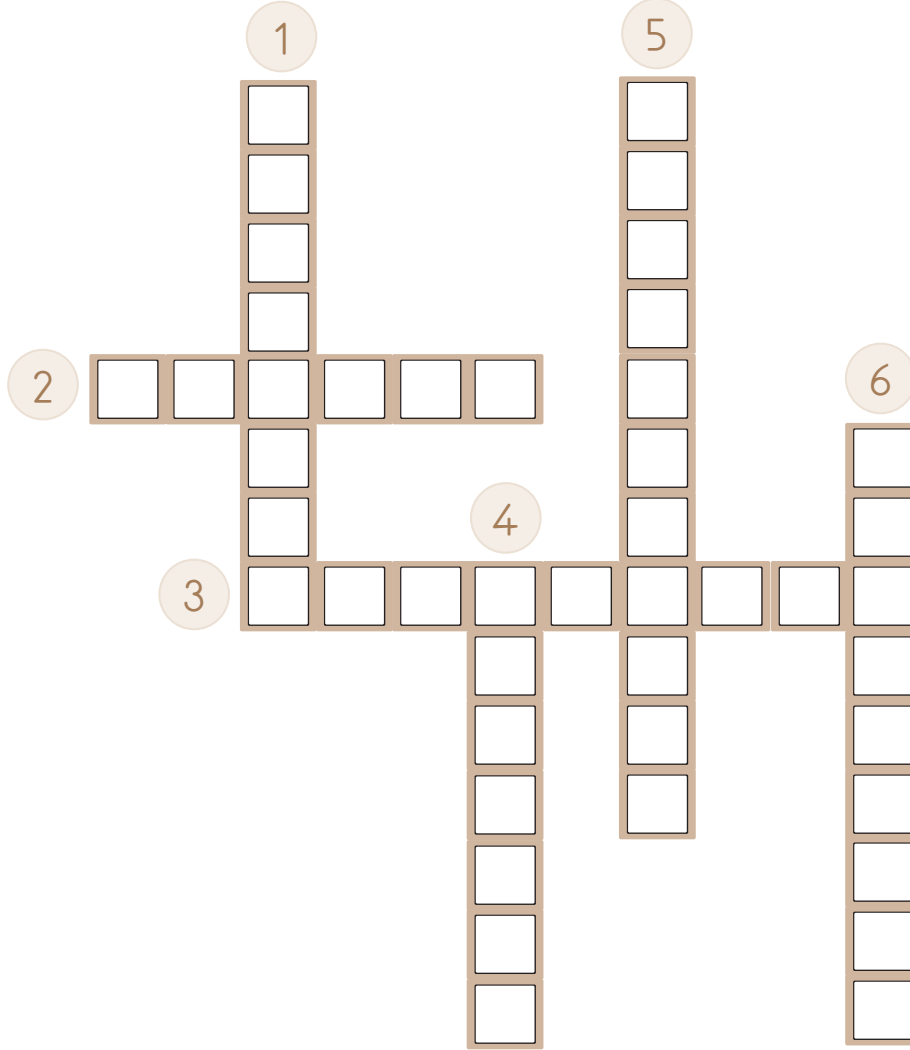
.....

.....

.....

ETKİNLİK 7

Aşağıdaki bulmacayı çöz.

- 1) Doğal çevre ve insan arasındaki etkileşimi inceleyip sonuçlarını araştıran bilim dalıdır.
- 2) Geçmişte yaşamış insanları ve olayları yer ve zaman göstererek neden sonuç ilişkisi içinde inceleyen bilim dalıdır.
- 3) Geçmişte yaşamış canlılara ve uygarlıklara yönelik her türlü kalıntıyı araştırıp inceleyen bilim dalıdır.
- 4) Üretim, dağıtım, tüketim ve ticaret faaliyetlerini inceleyen bilim dalıdır.
- 5) İnsan çeşitliliğini, bu çeşitliliğin gelişimini ve değişimini inceleyen bilim dalıdır.
- 6) İnsan ve hayvan davranışlarının sebeplerini koşul ve ortamlara göre inceleyen bilim dalıdır.

ETKİNLİK 8

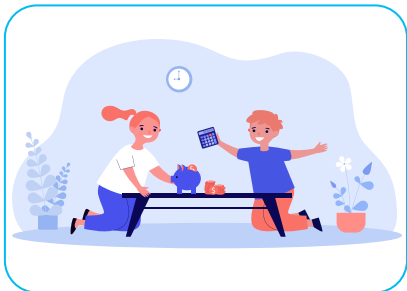
- 1) Aşağıdaki resimleri incele, coğrafya bilimi ile ilgili olanların altındaki kutucuğu işaretle.

- 2) Aşağıdaki resimleri incele, tarih bilimi ile ilgili olanların altındaki kutucuğu işaretle

- 3) Aşağıdaki resimleri incele, ekonomi bilimi ile ilgili olanların altındaki kutucuğu işaretle.

ETKİNLİK 9

Aşağıdaki soruları cevapla.

- 1) Aşağıdakilerden hangisi Atatürk'ün açılmasını sağladığı kurumlardan biri değildir?
 - a) Türk Tarih Kurumu
 - b) Türk Dil Kurumu
 - c) Türk Matematik Kurumu
 - d) Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
- 2) Aşağıdakilerden hangisi günümüzde teknolojinin gelişmesi için çalışma yapılan yerlerden biri değildir?
 - a) TÜBİTAK
 - b) Çamaşırhaneler
 - c) Bilim fuarları
 - d) Teknoparklar
- 3) "Benim manevi mirasım ilim ve akıldır." sözü kime aittir?
 - a) Mustafa Kemal ATATÜRK
 - b) Aziz SANCAR
 - c) Gazi YAŞARGİL
 - d) Cahit ARF
- 4) İnsan çeşitliliğini, bu çeşitliliğin gelişimini ve değişimini inceleyen bilim dalına ne ad verilir?
 - a) Antropoloji
 - b) Tarih
 - c) Coğrafya
 - d) Felsefe

KONU : Bilim, Teknoloji ve Toplum

KAZANIM : Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin fikirler ileri sürer.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

HAYALİMDEKİ GELECEK

İCAT (BULUŞ)

İlk kez yeni bir yöntem, araç, aygıt veya buna benzer iş oluşturma işine **icat** denir.

İcat yapan kişilere **mucit** adı verilir.

İcatların Yapılma Nedenleri

İnsan hayatını kolaylaştırmak

Merak duygusunu gidermek

Yaşanan sorunları çözebilmek

AİLENE SOR

Geçmişteki icatlar ile günümüzdeki icatlar arasında fark var mı?

Teknolojinin ilerleme hızına baktığımızda önceden imkânsız denen birçok icadın günümüzde yapıldığını görebiliriz.

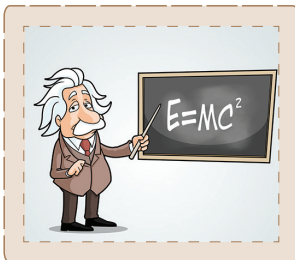
BİLGİ NOTU

Jules Verne 1865 yılında "Aya Seyahat" adlı kitabı yazmış ve tam 104 sene sonra bu hayali gerçekleşmiştir. 1969 yılında Ay'a ilk kez seyahat edilmiştir.

1870 yılında yayınlanan "Denizler Altında 20.000 Fersah" adlı romanda denizin altında sorunsuz bir şekilde çalışan araçlardan bahsedilmiştir. Bu araçlar günümüzde denizaltı olarak kullanılmaktadır.

1900'lü yılların ortasında cebe sığabilen görüntülü telefonlar hayal edilmiştir ve günümüzde fotoğraf çekebilen, görüntülü arama yapabilen, internete girebilen bu telefonlar kullanılmaktadır.

1900'lü yılların başında hayal edilen uzay istasyonları günümüzde kullanılmaktadır. Birçok ülkenin uzay istasyonu bulunmaktadır.

Hayal gücü bilgiden daha önemlidir.

Einstein

Teknolojinin ilerlemesine baktığımız zaman şu an imkânsız dediğimiz birçok aracın gelecekte hayatımızda olacağını söyleyebiliriz. Ancak teknolojiyi doğru kullanmazsak hem kendimize hem de çevreye zarar verebiliriz.

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki cümlelerden doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yaz.

(.....) Teknoloji insan hayatını kolaylaştırmaktadır.

(.....) Teknolojinin gelişimi her zaman insanların yararına olmuştur.

(.....) Teknolojiyi doğru kullanmazsak kendimize ve çevremize zarar verebiliriz.

(.....) Geçmişte hayal edilen birçok icat günümüzde gerçek olmuştur.

(.....) Einstein "Hayal gücü bilgiden daha önemlidir." demiştir.

(.....) İnsanlar merak duygusunu gidermek için yeni icatlar yaparlar.

(.....) Teknolojinin gelişmesi ile birlikte iletişim hızlanmıştır.

(.....) Teknolojinin gelişmesi ile birlikte insanların hayatı zorlaşmıştır.

(.....) İnsanların uzaya gitmesi bir teknolojik gelişmedir.

(.....) Arabalar, hızlı trenler, uçaklar teknolojinin gelişmesi sayesinde icat edilmiştir.

(.....) İnsanlar geçmiş yıllarda hiç icat yapmamışlardır.

(.....) Teknoloji hızlı bir şekilde ilerlemektedir.

(.....) Geçmişte yapılan icatlar ile günümüzde yapılan icatlar farklıdır.

ETKİNLİK 3

Aşağıda verilen sözcükleri bulmacanın içinden bul ve boy.

roket	araba	tekerlek	denizaltı	ampul
telefon	bilgisayar	internet	helikopter	gemi
uçak	buzdolabı	motor	tren	uydu
süpürge	saat	pusula	fotoğraf	tablet

B	U	Z	D	O	L	A	B	I	K	G
A	V	D	A	F	T	A	B	L	E	T
G	R	O	K	E	T	V	S	A	D	F
Ö	R	Y	E	A	R	A	B	A	F	K
M	R	D	A	N	A	O	B	C	C	C
A	V	M	O	T	O	R	N	T	N	Ö
V	F	O	T	O	Ğ	R	A	F	B	V
A	B	V	T	K	A	M	P	U	L	B
D	E	N	İ	Z	A	L	T	I	N	V
İ	Ç	R	T	S	A	T	R	E	N	B
U	Y	D	U	H	E	A	B	U	T	J
T	E	L	E	F	O	N	A	B	C	F
T	A	S	Ü	P	Ü	R	G	E	U	O
S	A	A	T	G	H	M	O	U	Y	P
R	T	Y	P	U	S	U	L	A	B	D
B	İ	L	G	İ	S	A	Y	A	R	V

ETKİNLİK 4

İcat yapan kişilere mucit adı verilir.

Sen bir mucit olsaydın nasıl bir icat yapmak isterdin? Aşağıya çiz.

ETKİNLİK 5

Aşağıda verilen soruları cevapla. Cevapları boşluklara yaz.

1) İcat nedir?

.....

.....

2) Mucit nedir?

.....

.....

3) İcatların yapılma nedenleri nelerdir?

.....

.....

4) Geçmişteki icatlar ile günümüzdeki icatlar arasında fark var mı? Açıkla.

.....

.....

5) Şimdiye kadar yapılmış en önemli icatlardan üç tane örnek yaz.

.....

.....

.....

ETKİNLİK 6

Aşağıda verilen icatların hangi alanla ilişkili olduğunu işaretle.

	Sağlık	İletişim	Ulaşım
Tekerlek			
Akıllı Telefonlar			
Cerrahi Ekipmanlar			
Otomobil			
Uçak			
Televizyon			
Stetoskop			
Röntgen Cihazı			
Aşı			
Tren			

ETKİNLİK 7

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

hayal etmek

sorumluluk

TÜBİTAK

mucit

çevreye

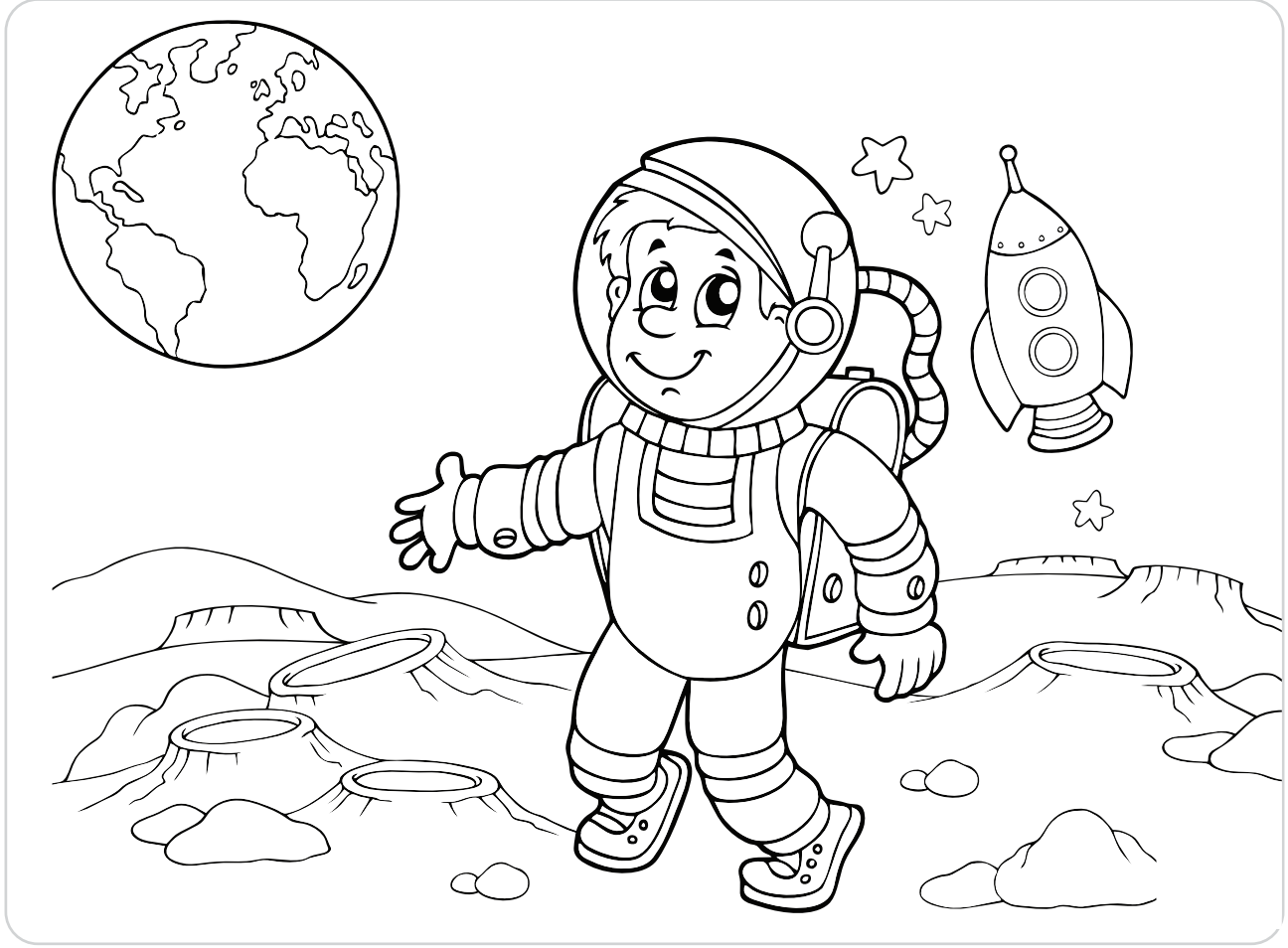
bilim ve teknoloji

teknolojik gelişmeler

- 1) sayesinde geçmişte hayali kurulan icatlar günümüzde gerçekleşmiş ve gelecekte de gerçekleşecektir.
- 2) İcat yapan kişilere adı verilir.
- 3) Ülkemizde önemli bir yere sahip olan adlı kurum bilim ve teknoloji alanında çalışmalar yapmaktadır.
- 4) sayesinde insan hayatı kolaylaşmıştır.
- 5) Teknolojiyi doğru kullanmazsak hem kendimize hem zarar verebiliriz.
- 6) Yaşanılan çözebilmek bilim ve teknolojinin amaçlarından biridir.
- 7) Bilim ve teknolojinin gelişmesinde çok önemlidir.

ETKİNLİK 8

Aşağıdaki resmi istediğin renklere boya.

Teknoloji olmasaydı hayatımız nasıl olurdu? Düşüncelerini aşağıya yaz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 9

Aşağıdaki soruları cevapla.

- 1) Aşağıdakilerden hangisi icatların yapılma nedenlerinden biri değildir?
 - a) İnsan hayatını kolaylaştırmak
 - b) Merak duygusunu gidermek
 - c) Geçmiş daha iyi anlamak
 - d) Yaşanan sorunları çözmek

- 2) Ülkemizde bilim ve teknoloji ile ilgili çalışmalar aşağıdaki kurumlardan hangisinde yapılmaktadır?
 - a) TÜBİTAK
 - b) TBMM
 - c) DSI
 - d) TEMA

- 3) Aşağıdaki icat gruplarından hangisi ulaşım ile ilgilidir?
 - a) Otomobil-uçak-gemi
 - b) MR-aşı-röntgen
 - c) Telefon-internet-uydu
 - d) Ekonomi-bilim-felsefe

- 4) İlk kez yeni bir yöntem, araç, aygıt veya buna benzer iş oluşturma işine ne ad verilir?
 - a) Mucit
 - b) İcat
 - c) Uydu
 - d) Makine

KONU : Bilim, Teknoloji ve Toplum

KAZANIM : Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

BİLİMSEL ARAŞTIRMA

BİLİMSEL ARAŞTIRMA

Bir probleme çözüm bulmak için yapılan sistemli bir süreçtir.

HİPOTEZ (VARSAYIM)

İleri sürülen henüz doğrulanmamış iddialara hipotez adı verilir.

BİLİMSEL ARAŞTIRMA BASAMAKLARI

ÖRNEK

1) Konu Belirleme

Dinozorların nesli neden tükendi?

2) Hipotez Oluşturma

Dünya'ya büyük bir gök taşı çarptığı için dinozorlar yok oldu.

3) Bilgi Toplama

Konu ile ilgili bilgi ve belgeler aranır. Ansiklopedi, internet vb. kaynaklardan bilgiler edinilir.

4) Hipotezi Kontrol Etme

Elde edilen bilgilere göre hipotez doğru mu? Kontrol edilir.

5) Rapor Oluşturma

Araştırılan konu ile ilgili bilgiler düzenlenerek rapor hâline getirilir. Sonuna kaynakça eklenir.

İNTİHAL

Başkasına ait bilgi ve fikirlerin hiçbir kaynak gösterilmeden sanki kendine aitmiş gibi sunulmasına **bilimsel hırsızlık** yani **intihal** adı verilir.

Araştırmalarımız sırasında intihal yapmamak için aldığımız bilgileri kimlerden ya da nerelerden aldığımızı göstermeliyiz.

Kaynakça ve dipnot kullanmalıyız.

Bu sayede:

- 1) Emeğe saygı gösteririz.
- 2) Araştırmamızın güvenilirliğini artırırız.
- 3) Araştırmamıza bilimsel özellik kazandırırız

NOT

Yaptığımız alıntıları
tırnak işareti
içinde göstermeliyiz.
(" ")

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yaz.

(.....) Bilimsel araştırma bir probleme çözüm bulmak için yapılan sistemli bir süreçtir.

(.....) İleri sürülen henüz doğrulanmamış iddialara rapor adı verilir.

(.....) Bilimsel araştırma beş basamaktan oluşur.

(.....) Bilimsel araştırma basamaklarının ilki konuyu belirlemektir.

(.....) Bilimsel hırsızlığa intihal adı verilir.

(.....) İntihal yapmakta sakınca yoktur.

(.....) Başka kaynaktan aldığımız bilgileri tırnak işareti içerisinde göstermeliyiz.

(.....) Yaptığımız araştırmalarda kaynakça ve dipnotlara yer vermeliyiz.

(.....) Hipotezin diğer adı varsayımdır.

(.....) İnternet üzerinden araştırma yapmak yanlıştır.

(.....) Ansiklopediler bilgi kaynaklarıdır.

ETKİNLİK 3

Karışık olarak verilen bilimsel araştırmanın basamaklarını doğru sıraya koyarak aşağıya yaz.

Rapor oluşturma

Konu belirleme

Hipotezi kontrol etme

Hipotez oluşturma

Bilgi toplama

1

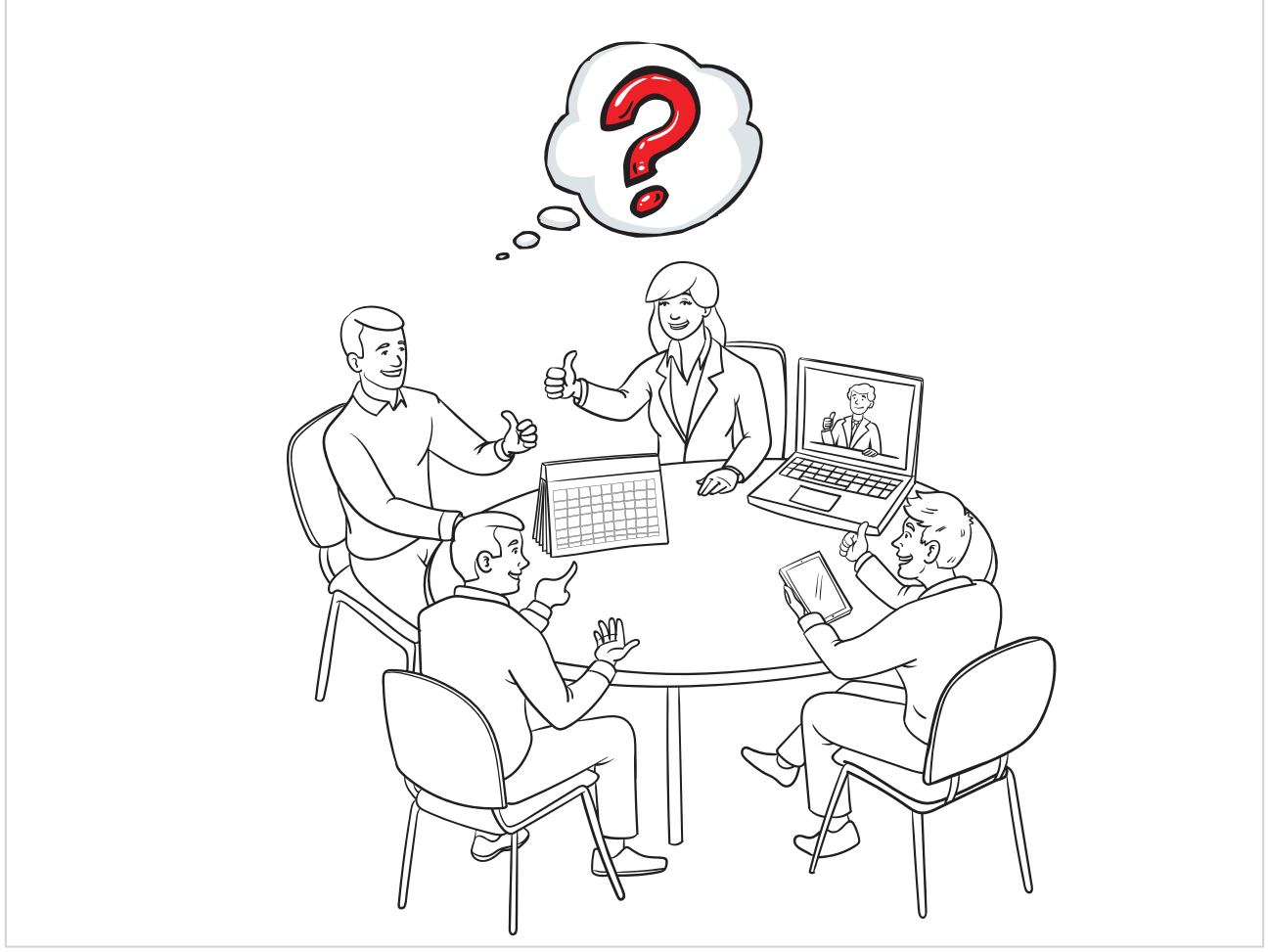
2

3

4

5

ETKİNLİK 4

Yukarıda gördüğün insanlar hep birlikte bir araştırma yapıyorlar. Sence bu araştırma hangi konu ile ilgili olabilir?
Fikirlerini aşağıya yaz ve resmi istediğin renklere boya.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 5

kaynakça

tırnak işareti

varsayım

intihal

rapor oluşturma

bilgi toplama

hipotez

bilimsel araştırma

konu belirleme

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

- 1) Hipotezin diğer ismi dır.
- 2) Bilimsel hırsızlığa adı verilir.
- 3) Başka bir kaynaktan aldığımız düşünceleri aktarırken kullanmalıyız.
- 4) Bilimsel araştırmanın üçüncü basamağı dır.
- 5) Bilimsel araştırmanın son basamağı dır.
- 6) Bir probleme çözüm bulmak için yapılan sistemli bir sürece adı verilir.
- 7) İleri sürülen henüz doğrulanmamış iddialara adı verilir.
- 8) Bilimsel araştırma süreci ile başlar.
- 9) Araştırma süresi boyunca kullandığımız bilgi kaynaklarını raporun sonunda olarak belirtmeliyiz.

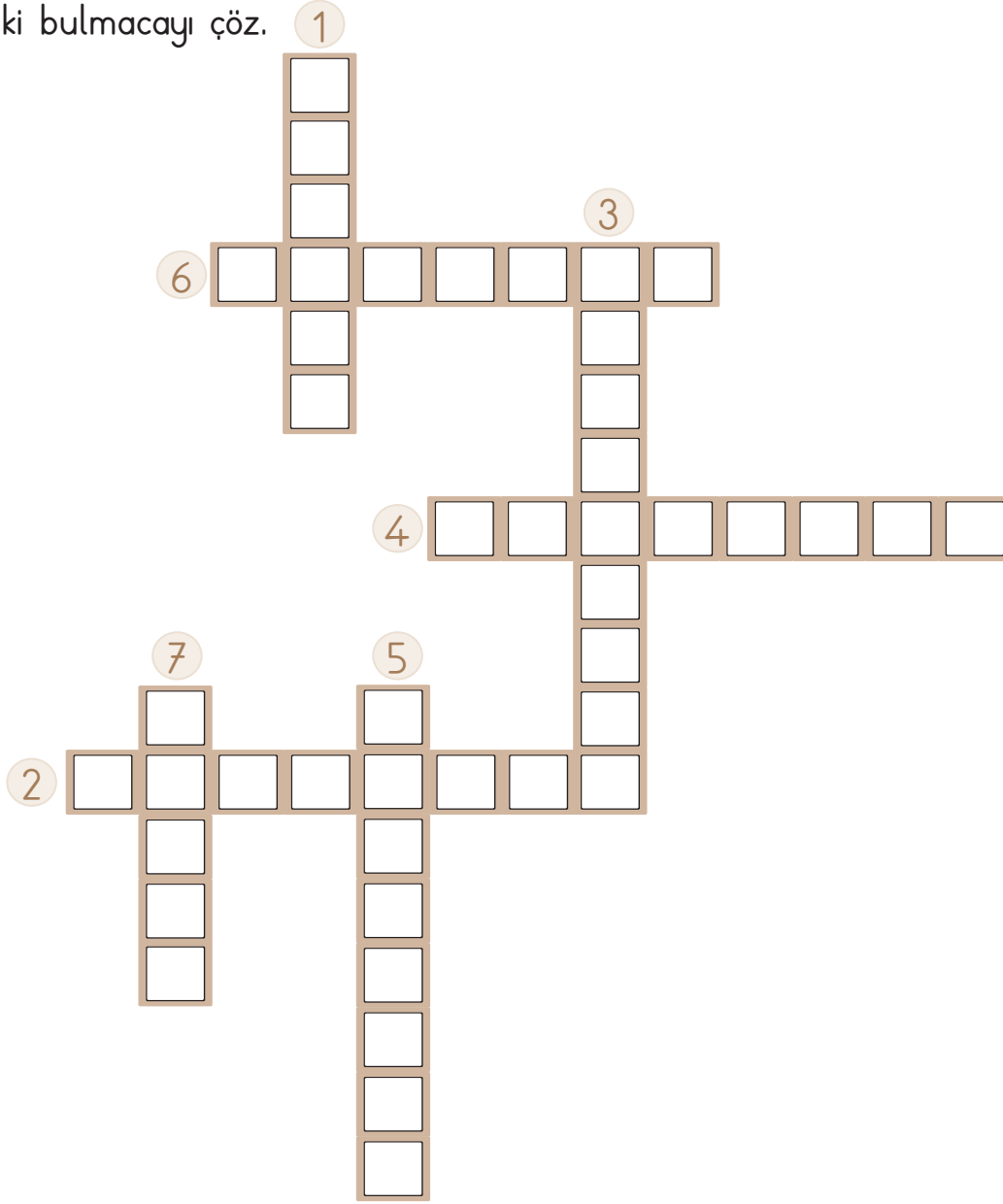
ETKİNLİK 5

Aşağıdaki soruları cevapla.

- 1) Aşağıdakilerden hangisi bilimsel araştırmanın basamaklarından biri değildir?
 - a) Konu belirleme
 - b) Hipotez oluşturma
 - c) Konuyu başkalarına söyleme
 - d) Rapor oluşturma
- 2) Aşağıdakilerden hangisi intihalin tanımıdır?
 - a) Bilimsel hırsızlık
 - b) Maddi hırsızlık
 - c) Manevi hırsızlık
 - d) Kaynak hırsızlığı
- 3) Aşağıdakilerden hangisi bilimsel araştırmanın rapor kısmında mutlaka yazmamız gereken bölümdür?
 - a) Kaynakça
 - b) Tarihçe
 - c) Kronoloji
 - d) Ön söz
- 4) Aşağıdakilerden hangisi kaynakça ve dipnot kullanmanın sebeplerinden biri değildir?
 - a) Bilimsel hırsızlık yapmamak
 - b) Şekilsel olarak güzel bir metin yazmak
 - c) Emeğe saygı göstermek
 - d) Yazarın yararlandığı kaynakları göstermek

ETKİNLİK 7

Aşağıdaki bulmacayı çöz.

- 1) Bir yazıda sayfa içinde geçen bir düşünceyle ilgili olarak sayfanın altına konulan açıklamaya ne ad verilir?
- 2) Araştırma yapılırken kullanılan kaynakların açıklandığı bölüme ne ad verilir?
- 3) Bir problemi çözmek için yapılan etkinliğe ne ad verilir?
- 4) Araştırma yaparken kullanabileceğimiz kaynaklardan en geniş olanına ne ad verilir?
- 5) Hipotezin diğer adı nedir?
- 6) Bilimsel hırsızlığa ne ad verilir?
- 7) Bilimsel araştırmanın en son basamağında tüm araştırma sürecini açıklayan bölüme ne ad verilir?

ETKİNLİK 8

Aşağıda verilen soruları cevapla. Cevapları boşluklara yaz.

1) Bilimsel araştırma nedir?

.....

.....

.....

.....

2) Bilimsel araştırmanın basamakları nelerdir?

.....

.....

.....

.....

3) İntihal nedir?

.....

.....

.....

.....

4) Neden kaynakça ve dipnot kullanmalıyız?

.....

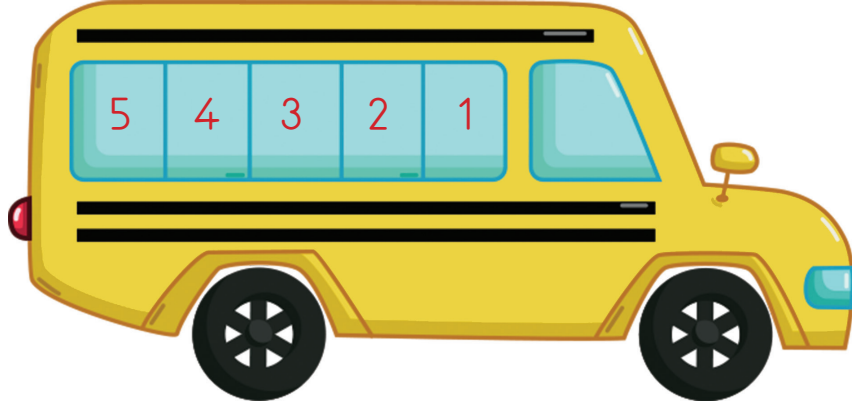
.....

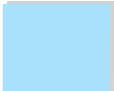
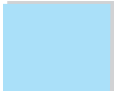
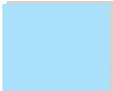
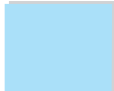
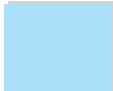
.....

.....

ETKİNLİK 9

Aşağıdaki otobüse binecek tüm yolcular bilimsel araştırma basamaklarına göre sırayla oturmalıdır. Buna göre hangi yolcu kaçınıcı sırada binmelidir? Aşağıdaki kutucukların içine yaz.

				
Hipotezi kontrol etme	Hipotez oluşturma	Bilgi toplama	Rapor oluşturma	Konu belirleme
				
				

KONU : Bilim, Teknoloji ve Toplum

KAZANIM : Telif ve patent hakları saklı ürünlerin yasal yollardan temin edilmesinin gerekliliğini savunur.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

EMEĞE SAYGI DUYUYORUM

BİLGİ NOTU

TELİF HAKKI

Bir kişinin oluşturduğu her türlü yazılı, görsel, işitsel eserler; düşünceler, bilgisayar yazılımları, kitaplar, şarkılar, videolar ve benzeri ürünlerden doğan tüm haklarına **telif hakkı** denir.

Türkiye’de telif hakları **Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu** ile korunmaktadır.

Telif hakkı koruma süresi eser sahibi yaşadığı sürece ve ölümünden itibaren 70 yıl süre ile geçerlidir.

Telif hakkı © sembolü ile gösterilir.

PATENT HAKKI

Bir icat yapan kişinin belirli bir süre boyunca bu icadı üretebilme, satabilme veya ithal edebilme hakkına patent hakkı denir.

Patent hakkı ® sembolü ile gösterilir.

Oluşturulan yeni bir eser veya buluşun telif ya da patent hakkı mutlaka alınmalıdır. Eğer alınmazsa başkası tarafından sahiplenilebilir, kopyalanabilir ya da taklit edilebilir. Türkiye’de patent ve marka tasarım haklarının korunmasından **Türk Patent ve Marka Kurumu** sorumludur.

BANDROL

Telif hakkına sahip eserlerin izinsiz çoğaltılmasını ve taklit edilmesini engellemek amacı ile kullanılan, ayrıca devletin vergi aldığını gösteren güvenlik etiketlerine **bandrol** adı verilir.

BARKOD

Değişik kalınlıktaki çizgiler ile bu çizgiler arasındaki boşluklardan oluşan ve verilerin makineler tarafından hatasız olarak sisteme aktarılmasını sağlayan yöntem **barkod** denir.

KAREKOD

Kare biçiminde basılan iki boyutlu barkoda **karekod** denir.

KORSAN

Telif hakkı olan bir eserin sahibinden izin alınmadan çoğaltılmasına **korsan yayıncılık** denir.

Korsan ürün almayarak

- Kendimize
- Devlete
- Telif hakkı olan kişilere karşı

sorumluluklarımızı yerine getirmiş oluruz.

Türkiye'de Korsan Yayıncılık ile Mücadele Eden Birlikler:

- Sinema Eserleri Sahipleri Meslek Birliği (SESAM)
- Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliği (GESAM)
- İlim ve Edebiyat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği (İLESAM)
- Musiki Eserleri Sahipleri Meslek Birliği (GESAM)

Korsan İhbar Hattı: 176

Telif hakkı olan eserleri kullanmazsak ne olur?

- Yasal olmayan korsan ürün kullanmış oluruz.
- Başkasının emeğine saygısızlık etmiş oluruz.
- Telif hakkı olan kişi ya da kurumların maddi olarak zarar görmesine sebep oluruz.
- Kayıtlı olmadığı ve fatura kesilmediği için devletin elde edeceği vergi gelirinin azalmasına sebep oluruz.

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki kavramları uygun resim ile eşleştir.

Telif Hakkı

Patent Hakkı

Karekod

ALO 176

Barkod

Bandrol

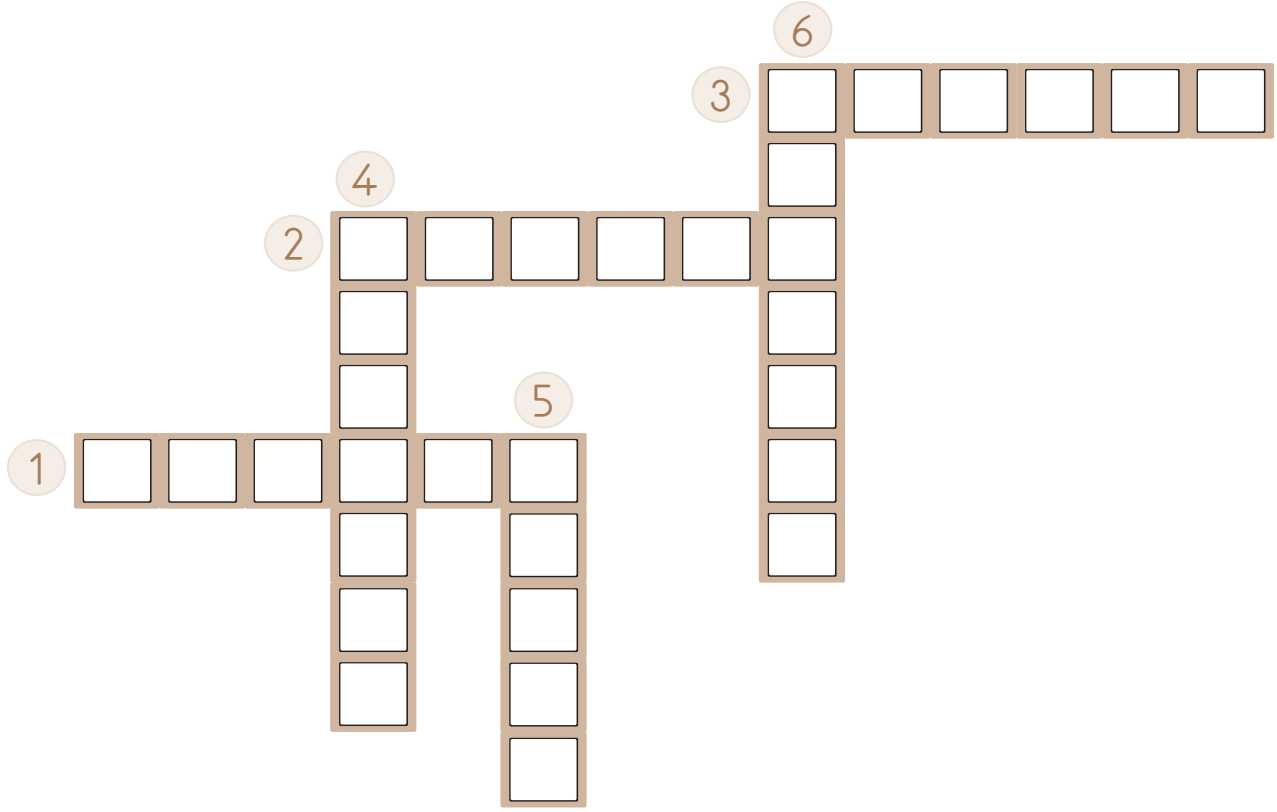

Korsan İhbar Hattı

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki bulmacayı çöz.

- 1) Bir icat yapan kişinin belirli bir süre boyunca bu icadı üretebilme, satabilme veya ithal edebilme hakkına ne ad verilir?
- 2) Telif hakkı olan bir ürünün sahibinden izin almadan çoğaltılmış haline ne ad verilir?
- 3) Değişik kalınlıktaki çizgiler ile bu çizgiler arasındaki boşluklardan oluşan ve verilerin makineler tarafından hatasız olarak sisteme aktarılmasını sağlayan yöntem ne ad verilir?
- 4) Kare biçimindeki iki boyutlu barkodlara ne ad verilir?
- 5) Bir kişinin oluşturduğu her türlü yazılı, görsel, işitsel eserden doğan tüm haklarına ne ad verilir?
- 6) Telif hakkına sahip eserlerin izinsiz çoğaltılmasını ve taklit edilmesini engellemek amacı ile kullanılan güvenlik etiketlerine ne ad verilir?

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yaz.

(....) Türkiye’de telif hakları Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile korunmaktadır.

(....) Telif hakkı koruma süresi eser sahibi yaşadığı sürece ve ölümünden itibaren 100 yıl süre ile geçerlidir.

(....) Korsan ihbar hattı ALO 176’dır.

(....) Telif hakkı olan bir eserin sahibinden izin alınmadan çoğaltılmasına korsan yayıncılık denir.

(....) Telif hakkına sahip eserlerin izinsiz çoğaltılmasını ve taklit edilmesini engellemek amacı ile kullanılan, ayrıca devletin vergi aldığını gösteren güvenlik etiketlerine karekod adı verilir.

(....) Bir buluş yapılırsa mutlaka telifi alınmalıdır.

(....) Telif hakkı alınmayan eserler ve buluşlar çalınabilir.

(....) Patent hakkı icat edilen buluşun kullanma ve satma hakkını bir süreliğine bize verir.

(....) Korsan ürün almak doğru bir davranıştır.

(....) Korsan ürün kullanırsak eser sahibi hak kaybına uğrar.

ETKİNLİK 5

Haydi oku.

ÇOK ÜZGÜNÜM

Benim adım Bilge. Tam beş yıldır kitap yazıyorum. Geçen ay kitabımı bitirdim. Telif hakkını almadan önce okumaları ve fikir vermeleri için kitabımı internette paylaştım. Ancak bir kişi kitabımı çalmış ve benden önce telif hakkı almış. Beş yıldır emek verdiğim kitap bana değil ona ait olmuş oldu. Çok üzgünüm. Keşke diğer insanlarla paylaşmadan önce kitabımın telif hakkını alsaydım.

Sen Bilge'nin yerinde olsan ne hissederdin ve ne yapardın? Yaz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 6

Korsan yayıncılıkla mücadele eden kuruluşları kısaltmaları ile eşleştir.

Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliği

İLESAM

Sinema Eseri Sahipleri Meslek birliği

GESAM

İlim ve Edebiyat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği

SESAM

Musiki Eserleri Sahipleri Meslek Birliği

MESAM

ETKİNLİK 7

Aşağıda verilen soruları cevapla. Cevapları boşluklara yaz.

1) Telif hakkı nedir? Simgesi nasıl yazılır?

.....

.....

.....

2) Patent hakkı nedir? Simgesi nasıl yazılır?

.....

.....

.....

3) Korsan ürün almayarak hangi sorumluluklarımızı yerine getirmiş oluruz?

.....

.....

.....

4) Korsan ihbar hattının numarası nedir?

.....

.....

ETKİNLİK 8

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

Patent hakkı

Karekod

GESAM

176

Türk Patent ve Marka Kurumu

Fikir ve Sanat Eserleri

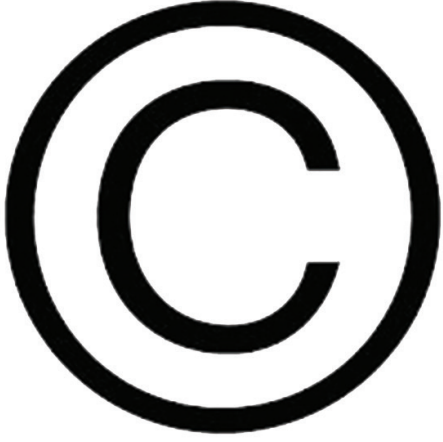
Korsan ürün

Telif

Bandrol

- 1) Edebiyat, müzik, sinema, tiyatro gibi sanat dallarında meydana getirilen eserleri yayınlama, sahneleme ve satma gibi haklarının belirli kişilere ait olmasına hakkı denir.
- 2) Türkiye’ de patent ve marka tasarım haklarının korunmasından sorumludur.
- 3) Çoğaltımı yasal yollarla yapılmayan ve piyasaya bandrolsüz sunulan eserlere denir.
- 4) Bir icat yapan kişinin belirli bir süre boyunca bu icadı üretebilme, satabilme veya ithal edebilme hakkına denir.
- 5) Korsan ihbar hattının telefon numarası’dır.
- 6) Kare biçiminde basılan iki boyutlu barkoda adı verilir.
- 7) korsanla mücadele için kurulmuş kuruluşlardan biridir.
- 8) Telif hakkına sahip eserlerin izinsiz çoğaltılmasını ve taklit edilmesini engellemek amacı ile kullanılan, ayrıca devletin vergi aldığını gösteren güvenlik etiketlerine adı verilir.

ETKİNLİK 9

.....

.....

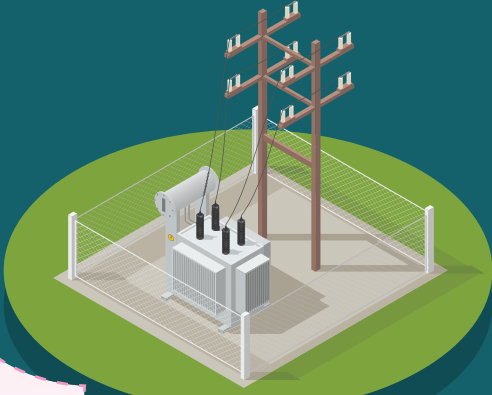
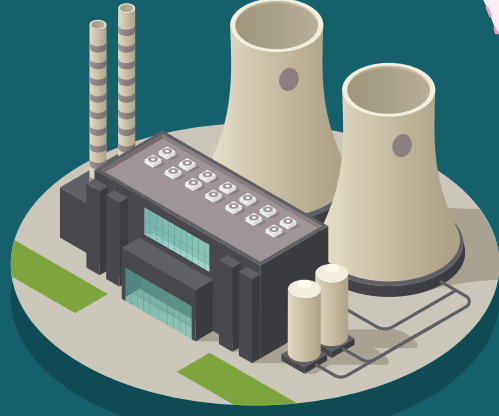
Yukarıda verilen semboller ne anlama geliyor? Yanlarına yaz.
Sembolleri istediğin renge boy.

ETKİNLİK 10

Aşağıdaki soruları cevapla.

- 1) Telif hakkı olan bir eseri sahibinden izinsiz olarak çoğaltırsak ne olur?
 - a) Emek hırsızlığı yapmış oluruz.
 - b) Eser sahibi mutlu olur.
 - c) Sorun olmaz.
 - d) Yazara yardımcı olmuş oluruz.
- 2) Aşağıdakilerden hangisi korsan ile mücadele kuruluşlarından biri değildir?
 - a) GESAM
 - b) SESAM
 - c) TÜBİTAK
 - d) MESAM
- 3) Korsan ihbar hattının telefon numarası aşağıdakilerden hangisidir?
 - a) 155
 - b) 112
 - c) 176
 - d) 156
- 4) Kare biçiminde basılan iki boyutlu barkoda ne ad verilir?
 - a) Karekod
 - b) Barkod
 - c) Bandrol
 - d) Patent
- 5) Türkiye’ de patent ve marka tasarım haklarının korunmasından hangi kurum sorumludur?
 - a) Devlet Su İşleri
 - b) TBMM
 - c) Türk Patent ve Marka Kurumu
 - d) MGM

ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM

KONU : Üretim, Dağıtım ve Tüketim

KAZANIM : Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

KAYNAKLARIMIZ KAZANCA DÖNÜŞÜYOR

BİLGİ NOTU

EKONOMİK FAALİYET

İnsanların yaşamlarını sürdürebilmek için yaptıkları işlere **ekonomik faaliyet** adı verilmektedir.

DOĞAL KAYNAK

Doğada kendiliğinden insan eli değmeden oluşmuş tüm zenginlik kaynaklarına **doğal kaynak** adı verilir.

DOĞAL KAYNAKLARIMIZ

Topraklarımız

Sularımız

Ormanlarımız

Madenlerimiz

Turizm Kaynaklarımız

TOPRAKLARIMIZ

BİLGİ NOTU

TOPRAK

Yer kabuğunun üst kısmında kalan doğal yapıya **toprak** adı verilir.

Toprak bir ham maddedir.

Toprak üzerinde hayvancılık yapılır.

Toprak üzerinde tarım yapılır.

TARIM

BİLGİ NOTU

TARIM

Bitkisel ürünlerin üretilmesi, korunması, değerlendirilmesi ve pazarlanması işine **tarım** adı verilir.

Ülkemizin tarım ürünleri çeşitliliği bakımından çok zengin olmasının sebepleri:

Topraklarımızın verimli olması

Farklı iklim tiplerinin yaşanması

Sulama imkânlarının uygun olması

Ülkemizde tarıma destek veren kuruluşlar şunlardır:

Tarım ve Orman Bakanlığı
Atatürk Orman Çiftliği
GAP İdaresi Başkanlığı
Ziraat Bankası

Toprak Mahsulleri Ofisi
Tarım Kredi Kooperatifleri
Devlet Su İşleri

TARIM ÜRÜNLERİ

TAHILLAR

Buğday Arpa
Yulaf Çavdar

BAKLAGİLLER

Fasulye Nohut
Mercimek

MEYVE VE SEBZELER

Elma Armut
Patates Soğan

SANAYİ BİTKİLERİ

Ayçiçeği Zeytin
Mısır Soya fasulyesi

HAYVANCILIK

BİLGİ NOTU

HAYVANCILIK

Hayvanlar yetiştirerek onların ürünlerinden ve güçlerinden faydalanılmasına **hayvancılık** adı verilir.

Ülkemizin hayvancılık faaliyetlerinin çeşitli olmasının sebepleri:

Yeryüzü şekillerinin farklı olması

Farklı iklim tiplerinin yaşanması

Coğrafi konum

Türkiye’de bölgelere göre hayvancılık türleri:

SULARIMIZ

BİLGİ NOTU

Ülkemiz deniz, göl, akarsu, baraj gibi su kaynakları açısından oldukça zengindir. Bu zenginlik ülke ekonomimize katkı sağlar.

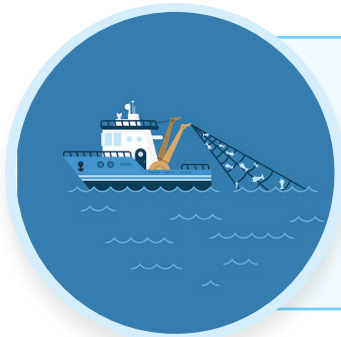
Su Kaynakları ve Ekonomik Faaliyetler

Su Sporları	Balıkçılık	Deniz Ulaşımı	Deniz Turizmi	Hidroelektrik Santral	Jeotermal Enerji

Su Sporları

Ülkemizin denizlerinde, göllerinde, barajlarında ve akarsularında çeşitli su sporları yapılmaktadır. Kano, rüzgâr sörfü, su kayağı, dalış, rafting bunlara örnektir.

Balıkçılık

Ülkemizin üç tarafı denizlerle çevrilidir. Ülkemiz akarsu ve göl bakımından da zengindir.

Ülkemizde kıyı balıkçılığı yapılmaktadır.

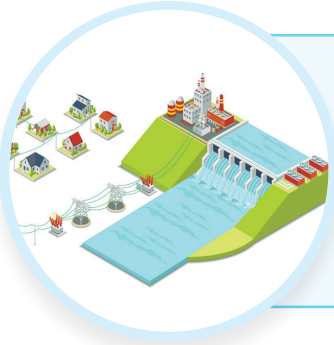
Deniz Ulaşımı

Ülkemizde Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan boğazlar üzerinden ulaşım yapılır. Limanlar arası yolcu taşımacılığı ve ticaret yapılır.

Deniz Turizmi

Akdeniz ve Ege kıyılarında sıcaklık fazla ve sahiller uzun olduğu için turizm gelişmiştir.

Hidroelektrik Santral

Akarsular üzerine yapılan barajlara kurulan hidroelektrik santralleri sayesinde elektrik üretilir.

Jeotermal Enerji

Yer altından çıkan sıcak buhara jeotermal denir. Jeotermal enerjiden elektrik elde edilir. Ayrıca bu enerji ile konut ve seralar ısıtılır.

ORMANLARIMIZ

BİLGİ NOTU

ORMAN

Ağaçlar ve çalılıklar ile kaplı, içinde birçok hayvan barındıran geniş alanlara **orman** adı verilir.

ORMANCILIK

Ormanları ağaçlandırma, daha sonra bu ormanlardan elde edilen ham maddeleri kullanma işine **ormancılık** adı verilir.

TEMA Vakfı her sene düzenlediği ağaçlandırma faaliyetleri ile ülkemizdeki ormanlık alanları artırmayı amaçlamaktadır.

ORMANLARIN EKONOMİK AÇIDAN FAYDALARI

Kâğıt, kereste ve mobilya sanayisinin ham maddesidir.

Boya ve ilaç sanayisinin baş kaynaklarıdır.

Arıcılık faaliyetlerine katkı sağlar.

Turizm faaliyetlerine katkı sağlar.

ÜLKEMİZDEKİ ORMANLARIN BÖLGELERE GÖRE DAĞILIMI

Yağışın çok görüldüğü Karadeniz Bölgesi'nde ormanlar fazladır.

Yağışın az kuraklığın çok görüldüğü Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ormanlar azdır.

MADENLERİMİZ**BİLGİ NOTU****MADEN**

Yer altından çıkarılan, ekonomik değeri olan taş ve minerallere **maden** adı verilir.

Madenler ham olarak veya işlenerek satılır ve ülke ekonomisine katkı sağlar.

Sanayinin en önemli ham maddesi madenlerdir.

Ülkemizde cumhuriyetin ilk yıllarında kurulan Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü (MTA) madenleri araştırmak ve çıkartmak amacı ile kurulmuştur.

Ülkemizde maden çeşitliliği bakımından en zengin bölge Doğu Anadolu Bölgesi'dir.

Geleceğin madeni olarak bilinen bor madeni rezervinin yaklaşık %73'ü ülkemizde bulunmaktadır. Ülkemizde bor madeni Eti Madencilik tarafından çıkarılmaktadır.

Ülkemizde Madenlerin Çıkarıldığı Yerler	
Linyit	Kütahya, Manisa, Yatağan, Elbistan
Bakır	Artvin, Elâziğ, Kastamonu
Demir	Sivas, Malatya, Balıkesir, Kahramanmaraş
Taş Kömürü	Zonguldak
Kükürt	Isparta
Petrol	Batman, Adıyaman, Siirt
Krom	Elâziğ, Muğla, Denizli
Boksit	Konya, Antalya
Bor	Kütahya, Eskişehir, Balıkesir

TURİZM KAYNAKLARIMIZ

BİLGİ NOTU

TURİZM

Bir yere turist çekmek için yapılan çalışmaların tümüne **turizm** denir. Dış turizm sayesinde gelen yabancı turistler ülkemize para kazandırmaktadır. Bu sebeple turizmin diğer adı bacasız sanayidir.

İç Turizm: Ülke içinde yapılan turizm şeklidir.

Dış Turizm: Ülkeler arası yapılan turizm şeklidir.

Ülkemizde görülen başlıca turizm türleri

- Yaz turizmi
- Kış turizmi
- Yayla turizmi
- Tarih ve kültür turizmi
- Sağlık ve kaplıca turizmi
- Din ve inanç turizmi

Turizmin Ekonomik Açıdan Faydaları

İş imkânı sağlar.

Döviz kaynağı sağlar.

Ülkemizde Turizmin Gelişmesinin Sebepleri

- İklim şartlarının uygun olması
- Coğrafi konumunun sağladığı avantaj
- Eski uygarlıkların yerleşim yeri olması
- Doğal kaynaklarının zengin olması
- Yeryüzü şekilleri

ETKİNLİK 2

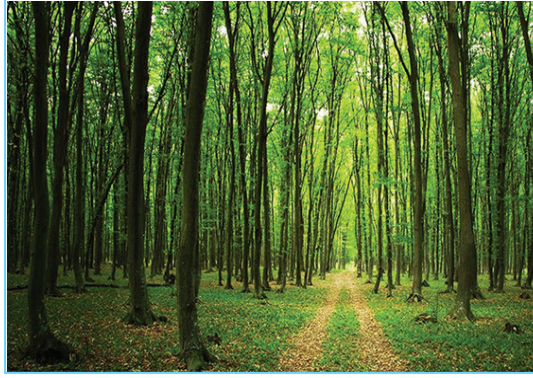
Resmi verilen ekonomik kaynağın çeşidini yaz.

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki soruları cevapla. Cevapları boşluklara yaz.

1) Ekonomik faaliyet nedir?

.....

.....

2) Ülkemizin ekonomisine yön veren doğal kaynaklarımız nelerdir? Yaz.

.....

.....

3) Ülkemizde yetişen tarım ürünlerine beş tane örnek yaz.

.....

.....

4) Ülkemizde yapılan su sporlarına üç tane örnek yaz.

.....

.....

5) Ülkemizde çıkarılan madenler nelerdir? Üç tane örnek yaz.

.....

.....

.....

6) Ülkemizde ormanlar en çok hangi bölgede bulunmaktadır?

.....

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki tabloları doldur.

1) Ülkemizin tarım ürünleri çeşitliliği bakımından çok zengin olmasının sebepleri:

.....

.....

.....

2) Turizmin ekonomik açıdan faydaları:

.....

.....

3) Ormanların ekonomik açıdan faydaları:

.....

.....

.....

.....

4) Ülkemizin hayvancılık faaliyetlerinin çeşitli olmasının sebepleri:

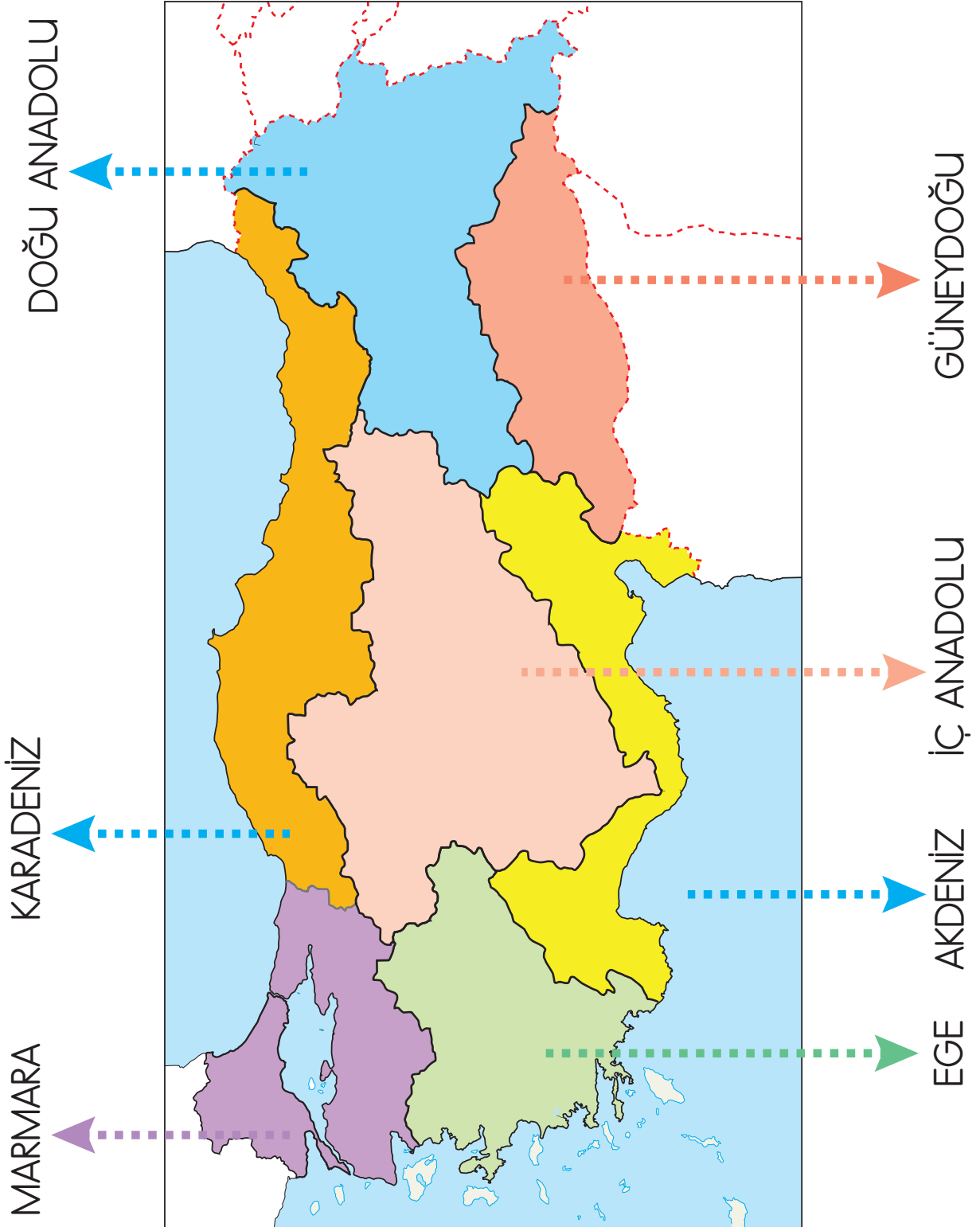
.....

.....

.....

ETKİNLİK 5

Aşağıda verilen Türkiye haritasında ok ile gösterilen yerlere o bölgede hangi hayvancılık faaliyetinin yapıldığını yaz.

ETKİNLİK 6

Türkiye’de yetişen tarım ürünlerini aşağıdaki boşluklara yaz.

TAHILLAR

.....
.....

BAKLAGİLLER

.....
.....

MEYVE VE SEBZELER

.....
.....

SANAYİ BİTKİLERİ

.....
.....

ETKİNLİK 7

Aşağıda verilen ekonomik faaliyetler ile bu faaliyetlerin resimlerini eşleştir.

Su Sporları

Hidroelektrik Santrali

Balıkçılık

Deniz Turizmi

Deniz Ulaşımı

Jeotermal Enerji

ETKİNLİK 8

Aşağıda verilen sözcükleri bulmacanın içinden bul ve boyay.

turizm

ekonomi

arıcılık

hayvancılık

rafting

maden

bor

orman

tarım

toprak

kereste

hammadde

kaynak

B	U	Z	D	O	T	O	P	R	A	K
T	A	R	I	M	T	A	B	L	E	T
G	R	O	K	E	T	V	S	A	D	F
Ö	R	K	A	Y	N	A	K	A	F	K
M	R	D	A	N	A	U	B	B	O	R
A	V	M	O	T	O	R	N	T	N	Ö
H	A	M	M	A	D	D	E	F	B	V
A	B	V	T	K	A	U	A	D	E	N
D	E	N	İ	Z	Ğ	M	M	A	N	V
İ	Ç	R	A	F	T	İ	N	G	N	B
U	Y	D	K	E	R	E	S	T	E	J
T	E	L	E	F	O	N	A	B	C	F
H	A	Y	V	A	N	C	I	L	I	K
S	A	R	I	C	I	L	I	K	Y	P
R	T	Y	E	K	O	N	O	M	İ	D
B	T	U	R	İ	Z	M	Y	A	R	V

ETKİNLİK 9

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yaz.

(.....) Yağışın çok görüldüğü Karadeniz Bölgesi'nde ormanlar fazladır.

(.....) Yağışın az kuraklığın çok görüldüğü Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ormanlar azdır.

(.....) Turizmin diğer adı bacasız sanayidir.

(.....) Ülkemiz deniz, göl, akarsu, baraj gibi su kaynakları açısından fakirdir.

(.....) Ülkemizin denizlerinde, göllerinde, barajlarında ve akarsularında çeşitli su sporları yapılmaktadır.

(.....) Baklagiller; ayçiçeği, zeytin, mısır, soya fasulyesidir.

(.....) Ülkemizde tarıma destek veren kuruluşlardan bazıları Tarım ve Orman Bakanlığı ve Toprak Mahsulleri Ofisi'dir.

(.....) Ülkemizde turizmin gelişmesinin sebeplerinden biri iklim şartlarının uygun olmasıdır.

(.....) Dünya üzerinde en çok bor rezervi Türkiye'de bulunmaktadır.

(.....) Ülkeler arasında yapılan turizm şekline iç turizm adı verilir.

(.....) İnsanların yaşamlarını sürdürebilmek için yaptıkları işlere doğal kaynak adı verilmektedir.

(.....) Su bir doğal kaynak değildir.

(.....) Ülkemizde kış turizmi yapılmamaktadır.

(.....) Petrol Batman, Adıyaman ve Siirt illerimizde çıkarılmaktadır.

(.....) Akarsular üzerine yapılan barajlara kurulan hidroelektrik santralleri sayesinde elektrik üretilir.

ETKİNLİK 10

Aşağıdaki resmi istediğin renklere boy.

Eğer ormanlarımız olmasaydı ekonomimizde ne gibi değişiklikler olurdu? Düşün ve yaz.

.....

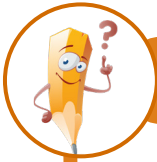
.....

.....

KONU : Üretim, Dağıtım ve Tüketim

KAZANIM : Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.

ETKİNLİK 1

Düşün ve Cevapla

Yaşadığınız yerde suların boşa akması, yiyeceklerin ve içeceklerin geri dönüşümü sağlanabilecek malzemelerin çöpe atılması ne gibi zararlara yol açar?

ETKİNLİK 2

Haydi oku.

BİLGİ NOTU

Hava, su, toprak gibi doğal kaynaklar canlıların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için birer ihtiyaçtır.

Nefes almak için havaya ihtiyaç vardır. Besin elde etmek için toprağa, ağaçlara ve suya ihtiyaç vardır. Enerji elde etmek için ise güneş, su, rüzgâr ve madenlere ihtiyaç vardır.

Enerji kaynakları ikiye ayrılır:

i. Kullandıkça tükenmeyen, yeniden oluşması için uzun yıllar beklenmesine gerek kalmayan enerji kaynaklarına **yenilenebilir (tükenmeyen) enerji kaynakları** denir. Güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, hidroelektrik enerji ve jeotermal enerji yenilenebilir enerji kaynaklarına örnektir.

ii. Kullandıkça tükenen ve tekrardan oluşması uzun zaman alan enerji kaynaklarına **yenilenemeyen (tükenebilen) enerji kaynakları** denir. Kömür, petrol, doğalgaz ve nükleer enerji yenilenemeyen enerji kaynaklarına örnektir.

ETKİNLİK 3

1) Enerji kaynakları ile yenilenebilen veya yenilenemeyen enerji kaynaklarını eşleştir.

YENİLENEBİLİR ENERJİ
KAYNAKLARI

YENİLENEMEYEN
ENERJİ KAYNAKLARI

2) Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yaz.

(.....)

Kâğıtların geri dönüşümünün yapılmaması ormanlarımızı bilinçsiz bir şekilde tahrip etmemize sebep olur.

(.....)

Suların boşa akması temiz su kaynaklarımızın azalmasına sebep olur

(.....)

Rüzgâr enerjisi yenilenemeyen enerji kaynaklarındandır.

(.....)

Akarsuların üzerinde bulunan hidroelektrik santralleri yenilenebilir enerji kaynaklarındandır.

(.....)

Kömür, doğalgaz ve petrol gibi yenilenemeyen enerji kaynakları elektrik üretiminde kullanılamaz.

(.....)

Kaynakların bilinçsizce tüketilmesi canlı yaşamını olumsuz etkiler.

KONU : Üretim, Dağıtım ve Tüketim

KAZANIM : Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak yatırım ve pazarlama proje önerileri hazırlar.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

Emre, bir gün eve geldiğinde annesinin komşularla birlikte evde mantı yaptığını gördü.

Annesine sordu:

- Anneciğim, neden komşularımızla birlikte ihtiyacımızdan fazla mantı yapıyorsunuz?

Annesi:

- Oğlum, mahalledeki lokantanın sahibi bizden mantı yapmamızı istedi. Biz de komşularla birleştik, lokantaya mantı yapıyoruz.

- Aaaa! Anne ne güzel. Keşke biz de mantı dükkânı açabilsek.

Annesi:

- Biz de onu konuşuyorduk. İŞKUR'dan teşvik alarak komşularla birlikte kendi iş yerimizi açmayı düşünüyoruz.

Çevrende üretilip pazarlanacak ne gibi ürünler var? Söyle.

BİLGİ NOTU

Bir bölgenin ulaşımı, nüfusu, yer şekilleri ve iklimi o bölgenin ekonomik faaliyet ve yatırımını etkileyen faktörlerdendir. Coğrafi özelliklere göre ülkemizde farklı ekonomik faaliyetler ve yatırımlar vardır.

Dağlık, engebeli ve bozkır olan yerlerde hayvancılık yapılabilir. Hayvancılığın yapıldığı yerlerde hayvansal ürünlere yönelik fabrikalar kurulabilir.

Zeytinin, ayçiçeğinin, fındığın bol olduğu yerlerde bitkisel yağ fabrikaları kurulabilir.

Ormanın olduğu yerlerde kâğıt ve mobilya fabrikaları kurulabilir.

Tahılın yetiştirildiği yerlerde un, makarna veya yem fabrikaları kurulabilir.

Tarihî ve turistik yerlerde turizm ve konaklama tesisleri açılabilir.

Ülkemizde İllere Göre Yatırım Türleri

Şehirler	Yatırım Türleri
İstanbul	Otomotiv, gemi, tekstil, lastik, plastik ve konserve sanayi
İzmir	Petrol rafinerisi, yağ, tekstil ve konserve sanayi
Kayseri	Mobilya, tekstil, dokuma ve plastik sanayi
Adana	Otomotiv, yağ, dokuma ve tekstil sanayi
Rize	Çay, fındık ve orman ürünleri
Erzurum	Et ürünleri, şeker ve yem sanayi
Gaziantep	Tekstil, dokuma, çimento ve deterjan sanayi
Konya	Tahıl ve tekstil sanayi

ETKİNLİK 2

Aşağıda verilen şehirler ile bu şehirlerdeki yatırım türlerini eşleştir.

İzmir

Plastik sanayi

Erzurum

Çay

İstanbul

Dokuma sanayi

Adana

Konserve sanayi

Kayseri

Otomotiv sanayi

Rize

Tekstil sanayi

ETKİNLİK 3

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

petrol rafinerisi

İstanbul

hayvancılık

Konya

çay ve fındık

Gaziantep

1. Erzurum ve Kars illerimizde yapılmaktadır.
2. Rize ilimizde ürünleri sanayisi gelişmiştir.
3. Hem kara yolu hem de deniz yolu ulaşımı bulunan İzmir ilimizde bulunmaktadır.
4. İş gücünün çok olması teknoloji ve ulaşımın gelişmiş olması sebebiyle ilimizde gemi ve otomotiv sanayisi bulunmaktadır.
5. Ham maddenin çok olması ve ulaşım imkânlarının gelişmiş olması sebebiyle ilimizde tekstil, dokuma, çimento ve deterjan sanayisi gelişmiştir.
6. tahıl ve tekstil sanayisi yönünden gelişmiş ilimizdir.

KONU : Üretim, Dağıtım ve Tüketim

KAZANIM : Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

Büşra annesi ile birlikte arabada yolculuk yaparken annesine:

- Anne bu yollar çok güzel! Kim yaptırmış? Bu yollar çok para harcanarak yapılıyor değil mi?

Annesi:

- Bu yolları devletimiz yaptırıyor. Bizim devlete verdiğimiz vergiler bize hizmet olarak geri dönüyor.

Düşün ve Cevapla

Devlete verdiğimiz vergilerle devletin bizlere yaptığı hizmetler nelerdir? Söyle.

BİLGİ NOTU

İnsanların toplu yaşamasından dolayı bazı ortak ihtiyaçları olur. Bu ihtiyaçları karşılamak için devlet, çalışan insanların ve maddi geliri olan insanların bu gelirlerinin bir kısmını vergi olarak alır.

Devletin sunduğu hizmetlerin bir bedeli vardır. Bu hizmetlerin sağlıklı yürütülebilmesi ve devamlılığının sağlanabilmesi için vergi geliri devlet için çok önemlidir.

Vergi vermek bir vatandaşlık görevidir. Vatandaşların devlete verdiği vergilerle devlet vatandaşlarına yol, köprü, okul, hastane yaptırır. Elektrik ve suyu insanların kullanımına sunar.

Güçlü bir ekonomiye sahip olmak için vatandaşların vergilerini zamanında ve eksiksiz ödemesi gerekir.

Alışveriş yaptığımızda hepimiz vergi ödüyoruz. Bu ödediğimiz vergilerin devlete gidebilmesi için yaptığımız alışverişlerde fiş veya fatura almalıyız. Alışverişlerde fiş veya fatura almak biz vatandaşların, fiş veya fatura vermek de iş yeri sahiplerinin vatandaşlık görevidir.

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yaz.

(.....) Vatandaşlardan alınan vergiler ülke ekonomisine katkı sağlar.

(.....) Alışveriş yaptıktan sonra fiş veya fatura almak her vatandaşın görevidir.

(.....) Devlet vergi almadan vatandaşlarına hizmet götürür.

(.....) Vergi vermek vatandaşlık görevidir.

ETKİNLİK 4

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

vergi		fiş
okul	yol	köprü
hastane	vatandaşlık	

1. Alışveriş yaptığımızda almalıyız.
2. Geliri doğrultusunda vermek her vatandaşın görevidir.
3. Devlet,, ve gibi hizmetleri vatandaşlardan aldığı vergilerle yapar.
4. Vergi vermek görevidir.

KONU : Üretim, Dağıtım ve Tüketim

KAZANIM : Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişimindeki yerini ve önemini analiz eder.

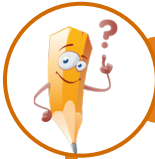
ETKİNLİK 1

Haydi oku.

Canan Dağdeviren Medikal Yenilikte Dünya Birincisi Oldu

Malzeme Bilimi ve Mühendisliği 2009 Yüksek Lisans mezunu Canan Dağdeviren, başarılarına bir yenisini daha ekledi. Canan, dünyanın en büyük gençlik sivil toplum örgütünden biri olan Uluslararası Genç Liderler ve Girişimciler Derneği tarafından Medikal Yenilik Alanında, "Giyilebilir kalp pili" buluşuyla dünya birincisi oldu. Canan Dağdeviren 2 Kasım'da Kanada'da düzenlenen törenle birincilik ödülünü aldı.

Düşün ve Cevapla

Yetenekleri doğrultusunda iyi eğitim almış ve meslek seçimini doğru yapmış bireylerin ülke ekonomisine ne gibi katkıları olur?

BİLGİ NOTU

Nitelikli İnsanların Özellikleri:

- Yeniliklere açıklardır.
- İşlerini en iyi şekilde yapmaya çalışırlar.
- Girişimcilerdir.
- Her alanda tasarruf etmeye çalışırlar.
- İşlerini severek yaparlar.
- Gelişime açıklardır.
- Yaratıcı ve üreticilerdir.

ETKİNLİK 2

Hayalindeki mesleğe sahip olmak için neler yapman gerektiğini yaz.

.....

.....

.....

.....

Hayalindeki mesleğin ülke ekonomisine ne gibi katkıları olacağını yaz.

.....

.....

.....

ETKİNLİK 3

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

ekonomi

severek

yeniliklere

tasarruf

1. Nitelikli insanlar işlerini yaparlar.
2. Nitelikli insanlar çalışkan, üretici ve açıktır.
3. Nitelikli insanların olması ülkelerinde alanında yatırımların artması demektir.
4. Nitelikli insanlar her alanda yaparlar.

ETKİNLİK 4

Nitelikli insanın özelliklerini aşağıdaki kutulara yaz.

.....

.....

.....

.....

NİTELİKLİ
İNSAN

.....

.....

.....

KONU : Üretim, Dağıtım ve Tüketim

KAZANIM : İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği kişilik özelliklerini, becerilerini ve eğitim sürecini araştırır.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

MESLEK NEDİR?

Belli bir eğitim ile kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanıp geçim sağlamak için yapılan iştir.

Meslek seçimimizi yaparken kendimizi iyi tanımamız, ilgilerimizin, yeteneklerimizin ve isteklerimizin neler olduğunun farkında olmamız gerekmektedir.

Kişisel özelliklerini, ilgi ve yeteneklerini düşün. Yapmak istediğin mesleği sebepleri ile yandaki not kâğıdına yaz.

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 2

Meslekleri uygun baloncuk ile eşleştir.

Ben enerjik ve iletişim becerisi kuvvetli biriyim. Çocukları çok severim.

Aynı zamanda yeni şeyler öğrenmeye ve öğrendiklerimi paylaşmaya açık biriyimdir.

AŞÇI

POLİS

Ben gözlem yapmayı severim. Boyalar ile aram iyidir. Çevremdeki nesneleri inceleyip onları resmetmekten keyif alırım. Bazen de hiç görmediğim nesneleri, yerleri çizerim.

Ben yemek işleri ile ilgilenmeyi çok severim. Elim pratiktir ve çabuk hareket ederim. Çok güzel yemekler pişiririm. İnsanların yemeklerimi beğenmesi çok hoşuma gider.

ÖĞRETMEN

Matematikle aram iyidir. Hesaplama yapmayı severim. Yeni şeyler tasarlamayı, var olan bir şeyi geliştirmeyi isterim. Oldukça meraklıyım. Nesnelerin tasarımlarını ve işlevlerini incelerim.

MÜZİSYEN

Benim sesim çok güzeldir. Şarkı dinlemeyi ve söylemeyi çok severim. Müzik aletleri ile uğraşmayı çok severim. Flüt ile birkaç parça çalabiliyorum. Gitar kursuna gitmeyi istiyorum.

ŞOFÖR

Ben sağlık alanına ilgi duyan biriyim. İnsanlara yardım etmeyi severim, hastalar ile ilgilenmeyi onları iyileştirmeyi isterim. Hastaneden, iğneden, kan görmekten korkmam.

DOKTOR

Ben üniformalı mesleklere ilgi duyuyorum. Çevik ve hareketli bir yapım var. Boyum ortalamanın üzerinde. İnsanları korumayı isterim. Gece çalışmak bana keyif verir.

RESSAM

Arabalar ile aram çok iyidir. Özellikle şehirlerarası yolculuğa bayılırım. Trafik kurallarını da ezberledim. Trafik kurallarına uyuyorum ve kurallara uymayanları uyarıyorum.

MÜHENDİS

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yaz.

(.....) Mesleğimizi seçerken ailemizin beklentisini ön planda tutmalıyız.

(.....) Kişisel özelliklerimize uygun mesleği seçmeliyiz.

(.....) İlgi ve yeteneklerimize uygun mesleği seçmeliyiz.

(.....) Meslek seçimi yapmadan önce ön araştırma yapmalıyız.

(.....) Yükseklik korkusu olan biri meslek olarak pilotluğu seçebilir.

(.....) Yeni şeyler öğrenmeyi ve öğretmeyi seven biri meslek olarak öğretmenliği seçebilir.

(.....) Kişi yaparken mutlu olacağı bir meslek seçmelidir.

(.....) Meslek belirli bir eğitimle kazanılır.

(.....) Herkes her mesleği yapabilir.

(.....) Meslek sahibi kişiler vergilerini vererek ülkelerine ekonomik katkıda bulunurlar.

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki soruları cevapla.

1) Aşağıdakilerden hangisi mesleğimizi belirlerken öncelikli olarak kendimize sormamız gereken sorulardan biri değildir?

- a) Hangi işi yapabilirim?
- b) Ailem hangi işi yapmamı istiyor?
- c) Kişisel özelliklerim neler?
- d) Yeteneklerim neler?

Serhat: Beden eğitimi öğretmeni. Birbirine yakın olan sesleri ayırt edebiliyor ve bir müzik aleti çalabiliyor.

Aslı: Tiyatro oyuncusu. Rol yeteneği var, ezber yeteneği kuvvetli, iyi bir ses tonuna sahip ve başkalarıyla çok rahat empati kurabiliyor.

Yusuf: Hâkim. Tarihe çok meraklı, arkeolojik kazı alanlarını gezmeyi çok seviyor.

2) Yukarıdaki kişilerden D (Doğru) ve Y (Yanlış) mesleği seçenler aşağıdakilerden hangisinde doğru sıralanmıştır?

- a) D-Y-D
- b) Y-D-Y
- c) D-D-Y
- d) Y-Y-D

Ben çalışkan, sabırlı, öğrenme ve öğretmeye açık, çocukları seven biriyim.

3) Yukarıdaki kişilik özelliklerine sahip birine en uygun meslek hangisidir?

- a) Avukat
- b) Cerrah
- c) Aşçı
- d) Öğretmen

ETKİNLİK 5

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

ekonomik

meslek

ortaöğretim

avukat

kişilik özelliklerimizi

öğretmenlik

ilgi ve yeteneklerimize

1. bireyin hayatını devam ettirebilmek ve geçimini sağlamak için yaptığı iştir.
2. İkna kabiliyeti yüksek olan bir kişi olabilir.
3. Seçeceğimiz meslek uygun olmalıdır.
4. Meslek seçerken dikkate almalıyız.
5. Meslek seçme kararı daha çok yıllarında şekillenmeye başlar.
6. konuşkan ve sabırlı olan kişilerin tercih ettiği bir meslektir.
7. Meslek sahibi kişiler vergilerini vererek ülkelere katkıda bulunurlar.

ETKİN VATANDAŞLIK

KONU : Etkin Vatandaşlık

KAZANIM : Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

DEMOKRASİ ve TEMEL İLKELERİ

Millî
Egemenlik

Demokrasi ile yönetilen ülkelerde egemenlik millete aittir. Millet bu hakkını seçtiği milletvekilleri aracılığı ile kullanır.

Eşitlik

İnsanlar dini, inancı, ekonomik gücü, cinsiyeti ya da ırkı ne olursa olsun yasalar önünde eşittir. Yasalar herkese aynı şekilde uygulanır.

Özgürlük

İnsanın doğuştan sahip olduğu temel haklardan biridir. Kişinin başkalarına zarar vermeden ve kanunlara aykırı olmadan dilediğini düşünebilmesi ve yapabilmesidir.

İnsan
Haklarına
Saygı

Demokratik yönetimler insan haklarına dayanır. Bu nedenle temel hak ve özgürlükler anayasa ile güvence altına alınmıştır.

Hukukun
Üstünlüğü

Yöneten ve yönetilenlerin kurallar dâhilinde hareket etmelerini sağlar. Hukukun üstünlüğü ilkesi ancak bağımsız bir yargı ile mümkündür.

Katılımcılık

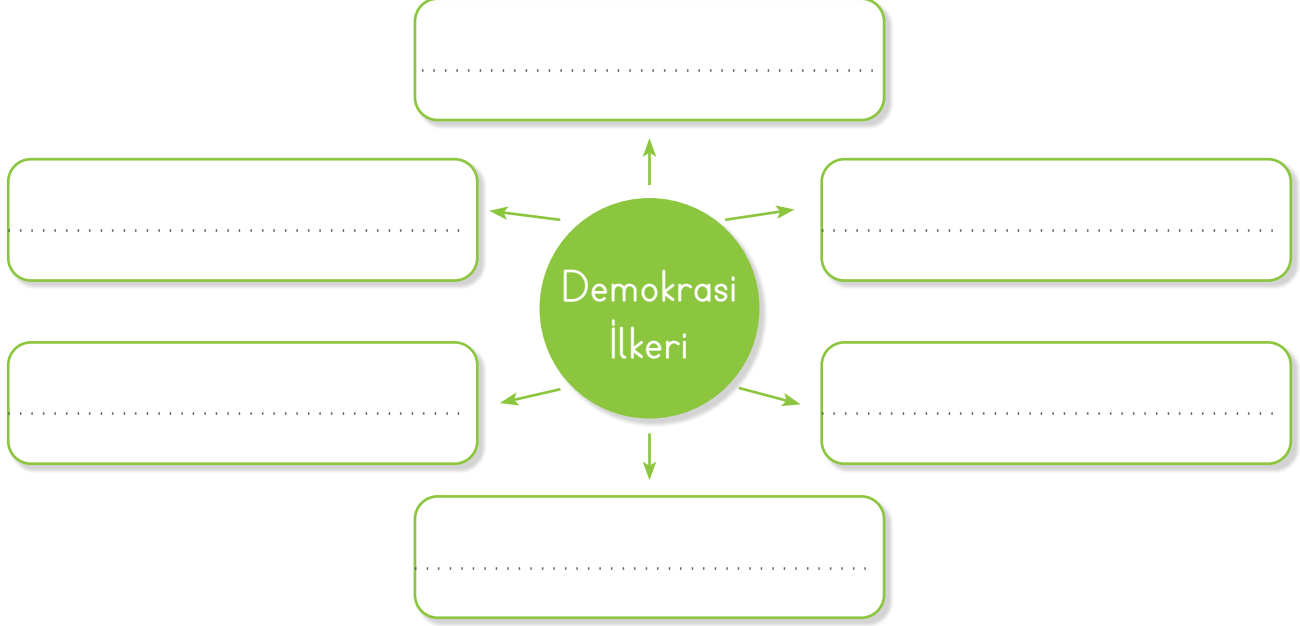
Demokratik yönetimlerde halk, seçme ve seçilme, sivil toplum kuruluşları kurma vb. yollarla ülke yönetimine katılır. Yönetimin aldığı kararlarda etkili olur.

Çoğulculuk

Herhangi bir konuda seçim yapmak için birden çok seçeneğin olması gerekir. Demokratik toplumlarda farklı görüşlerin farklı siyasal partiler ile temsil edilmesine "çoğulculuk" denir.

ETKİNLİK 2

Demokrasinin ilkelerini noktalı yerlere yaz.

ETKİNLİK 3

Tanımı verilmiş olan ilkenin numarasını uygun ilkenin altına yaz.

- 1) İnsanın doğuştan sahip olduğu temel haklardan biridir. Kişinin başkalarına zarar vermeden ve kanunlara aykırı olmadan dilediğini düşünebilmesi ve yapabilmesidir.
- 2) Kanunlar yönünden insanlar arasında ayırım bulunmaması durumudur.
- 3) Demokrasi ile yönetilen ülkelerde egemenlik millete aittir. Millet bu hakkını seçtiği milletvekilleri aracılığı ile kullanır.
- 4) Herhangi bir konuda seçim yapmak için birden çok seçeneğin olması gerekir. Demokratik toplumlarda farklı görüşlerin farklı siyasal partiler ile temsil edilmesine denir.
- 5) Demokratik yönetimlerde halk; seçme ve seçilme, sivil toplum kuruluşları kurma vb. yollarla ülke yönetimine katılır. Yönetimin aldığı kararlarda etkili olur.

Çoğulculuk

Özgürlük

Millî
Egemenlik

Katılımcılık

Eşitlik

ETKİNLİK 4

Haydi oku.

YÖNETİM BİÇİMLERİ

CUMHURİYET

Egemenliğin kaynağının millete ait olduğu yönetim biçimidir. Devleti yönetecek kişiler seçimle iş başına gelirler.

Bütün vatandaşlar kanun önünde eşittir. Kişi hak ve özgürlükleri anayasa ve yasalar ile güvence altına alınmıştır.

Cumhuriyet yönetimi ancak demokrasi ilkelerinin etkili olduğu ülkelerde uygulanabilir. Günümüzde en yaygın olan yönetim şekli cumhuriyettir. Türkiye, ABD ve Fransa cumhuriyetle yönetilen ülkelerden bazılarıdır. Cumhuriyet, Türkiye’de 29 Ekim 1923 tarihinde ilan edilmiştir.

MONARŞİ

Egemenliğin padişah, kral, çar, imparator, şah ya da sultan gibi unvanlar taşıyan kişilere ait olduğu yönetim şeklidir.

Yönetici olan kişi ömrü boyunca yönetimde kalabilir. Yönetme yetkisi babadan oğula ya da hanedan üyelerinden birine geçmektedir.

Yasa koyma, yargılama, vergi toplama, savaşa ve barışa karar verme yetkisi yönetici kişiye aittir. Ülke ile ilgili kararlarda son söz kendisine ait olup devlet yönetiminde mutlak egemen kişidir. Monarşi, yüzyıllar boyunca dünyada en yaygın yönetim biçimi olarak uygulanmışsa da günümüzde monarşi ile yönetilen ülke sayısı çok azdır.

OLİGARŞİ

Egemenliğin küçük bir grubun elinde olmasıdır. Ülkeyi yönetme hakkı ayrıcalıklara sahip soylular, din adamları, toprak sahipleri vb. gruplara aittir. Yönetimde söz sahibi olan gruplar siyasi, askerî ve ekonomik açıdan ülkenin ileri gelen kişilerinden oluşur. Geçmişte Anadolu medeniyetlerinden olan İyonlar da görülmüş bir yönetim şeklidir.

TEOKRASİ

Devlet ve toplum kurallarının din kurallarına göre belirlendiği yönetim biçimidir. Yöneticiler din adamlarıdır ve Tanrı adına ülkeyi yönettiklerini savunurlar. Dolayısıyla aldıkları kararlar tartışılmaz ve eleştirilemez. Geçmişte Mezopotamya medeniyetlerinden Sümerlerde görülmüş bir yönetim şeklidir. Günümüzde ise Vatikan’da teokratik yönetim uygulanmaktadır.

ETKİNLİK 5

Açıklamaları, uygun olan yönetim şekli ile eşleştir.

Yönetici padişah, çar, kral, sultan vb. unvanlar kullanır.

Egemenlik halka aittir.

Din kurallarının egemen olduğu yönetim şeklidir.

İyonlarda görülmüş yönetim şeklidir.

Egemenlik tek kişiye aittir.

Kişi hak ve özgürlükleri vardır.

Bütün vatandaşlar kanun önünde eşittir.

Yöneticiler din adamlarıdır.

Yönetme yetkisi babadan oğula geçer.

Teokrazi

Monarşi

Oligarşi

Cumhuriyet

ETKİNLİK 6

Özellikleri verilen yönetim şekillerini noktalı alanlara yaz.

Yöneticiler padişah, kral, çar, imparator, şah ya da sultan gibi unvanlar taşır.

Yönetimde söz sahibi olan gruplar siyasi, askerî ve ekonomik açıdan ülkenin ileri gelen kişilerinden oluşur.

Yönetici ömrü boyunca yönetimde kalır.

Yönetme yetkisi babadan oğula geçer.

Ülke küçük bir grup tarafından yönetilir.

İyonlarda görülmüş yönetim şeklidir.

Devlet ve toplum din kurallarına göre yönetilir.

Günümüzde Türkiye, Fransa gibi ülkelerde uygulanmaktadır.

Yöneticiler din adamlarıdır.

Geçmişte Sümerlerde, günümüzde Vatikan'da görülür.

Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.

Devleti yönetenler seçimle iş başına gelir.

ETKİNLİK 7

Not kâğıtlarına ilgili yönetim şeklinin özelliklerini yaz.

TEOKRASİ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

OLİGARŞİ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

MONARŞİ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

CUMHURİYET

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 8

Cumhuriyet yönetimi ile diğer yönetim şekillerini karşılaştır. Demokrasiye en uygun yönetim şekli hangisidir? Sebepleri ile yaz.

ETKİNLİK 9

Aşağıdaki soruları cevapla.

- I. Cumhuriyet
- II. Meşrutiyet
- III. Monarşi

1) Yukarıdaki yönetim şekillerinden hangilerinde halk kesinlikle yönetime katılamaz?

- a) Yalnız I b) I ve II c) Yalnız III d) II ve III

2) Aşağıdakilerden hangisi demokrasinin olduğu bir ülkede görülmez?

- a) Herkesin kanun önünde eşit olması
b) Düşünce ve inanç hürriyeti
c) Sınırsız özgürlük
d) Herkesin seçme ve seçilme hakkının olması

3) Oligarşi yönetim sistemi ile yönetilen bir ülkede egemenliğin kaynağı aşağıdakilerden hangisine aittir?

- a) Yaratıcıya b) Millete c) Bir zümreye d) Krala

4) Bir ülkede çok partili bir yönetimin olmasının aşağıdakilerden hangisine ortam hazırladığı söylenemez?

- a) Farklı görüşlerin yönetimde temsil edilmesine
b) İktidardaki partinin denetlenmesine
c) Bazı kişilerin ayrıcalıklı olmasına
d) Yönetimde çoğulculuk ilkesinin sağlanmasına

..... demokrasinin temel ilkelerindendir.

5) Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- a) Eşitlik b) Çoğulculuk
c) Düşünce özgürlüğü d) Tek kişi egemenliği

Hâkimiyetin bir kişiye ait olduğu yönetim biçimidir.

6) Bu cümle aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabıdır?

- a) Teokrazi nedir?
- b) Millî egemenlik nedir?
- c) Demokrasi yönetimi nedir?
- d) Monarşi yönetimi nedir?

7) Aşağıdakilerden hangisi demokrasinin olduğu bir ülkede görülmez?

- a) Herkesin kanun önünde eşit olması
- b) Herkesin seçme ve seçilme hakkının olması
- c) Sınırsız özgürlük
- d) Düşünce ve inanç hürriyeti

8) Demokrasi ve cumhuriyet rejimi ile yönetilen bir ülkede egemenliğin kaynağı aşağıdakilerden hangisine aittir?

- a) Tanrıya
- b) Krala
- c) Millete
- d) Bir zümreye

Kanunlar din kurallarına göredir.

Yapılan bütün işler ve alınan kararlar Tanrı adınadır.

9) Yukarıda özellikleri verilen yönetim biçimi aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Demokrasi
- b) Monarşi
- c) Teokrazi
- d) Oligarşi

10) Aşağıdaki devletlerden hangisinin teokrazi ile yönetildiği söylenebilir?

- a) Vatikan
- b) Fransa
- c) Türkiye
- d) Almanya

Atatürk'ün çok partili hayata geçmek istemesinde;

- I. Farklı görüşlerin mecliste temsil edilmesini sağlama
- II. Hükümeti denetleme
- III. Demokrasiyi geliştirme

11) Amaçlarından hangileri etkili olmuştur?

- A) Yalnız I
- B) I ve III
- C) I,II ve III
- D) Yalnız II

12) Okullardaki uygulamalardan hangisinin öğrenciler arasında demokrasi kültürünün yerleşmesine ve gelişmesine katkı sağladığı söylenebilir?

- a) Öğrencilerin sınavlarla seviyelerinin tespit edilmesi
- b) Eğitimden herkesin parasız olarak yararlanması
- c) Okullarda herkesin uymak zorunda olduğu kuralların bulunması
- d) Sınıf başkanlarının seçimlerle belirlenmesi

Demokrasinin olduğu ülkelerde yönetme yetkisi millete aittir. Millet, kendisini yönetecek kişileri belirli bir süre için seçimle işbaşına getirir.

13) Yukarıda demokrasinin hangi ilkesi ile ilgili bilgi verilmiştir?

- a) Kanun önünde eşitlik
- b) Milli bağımsızlık
- c) Düşünce ve ifade özgürlüğü
- d) Millet egemenliği

Millî egemenlik öyle bir nurdur ki onun karşısında zincirler erir; taç ve tahtlar batar, mahvolur. Milletin esirliği üzerine kurulmuş kurumlar her tarafta yıkılmaya mahkumdur.

Bu sözüne göre Atatürk'ün;

- I. Monarşi
- II. Demokrasi
- III. Millî egemenlik

14) Yönetimlerinden hangilerine karşı olduğu söylenebilir?

- a) Yalnız II
- b) I ve III
- c) II ve III
- d) Yalnız I

Halkımız; onları temsil etmemiz, kanunlar yapmamız ve anayasa ile belirlenmiş yetkileri kullanmamız için belirli bir süreliğine bizi seçimle meclise gönderir.

15) Bu konuşmayı aşağıdakilerden hangisi yapmıştır?

- a) Belediye başkanı
- b) Sendika başkanı
- c) Vali
- d) Milletvekili

KONU : Etkin Vatandaşlık

KAZANIM : Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde yasama, yürütme ve yargı güçleri arasındaki ilişkiyi açıklar.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

Ülkemiz yasama, yürütme ve yargı organlarının ayrı ayrı temsil edildiği demokratik bir devlettir. Demokratik devletlerde **kuvvetler ayrılığı ilkesi** uygulanır.

Kuvvetler ayrılığı, devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyerek belli devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasının ifade edilmesidir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk anayasası olan 1921 Anayasası (Teşkilat-ı Esasiye) savaş döneminde çıkartıldığı için tüm güçler Büyük Millet Meclisine (TBMM) verilmiştir.

1924 Anayasası'nda kısmen kuvvetler ayrılrsa da tam anlamıyla kuvvetler ayrılığı 1961 Anayasası'nda ilk kez uygulanmıştır.

Günümüzde geçerli olan 1982 Anayasası'nın ilk üç maddesi değiştirilemez. İlk üç madde 4. madde ile koruma altına alınmıştır.

1. Devletin şekli
2. Cumhuriyetin nitelikleri
3. Devletin bütünlüğü, resmî dili, bayrağı, millî marşı ve başkenti Ankara'dır.
4. Değiştirilemeyecek hükümler

MADDE 1

Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

MADDE 2

Türkiye Cumhuriyeti; toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

MADDE 3

Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir. Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Millî marşı İstiklâl Marşı'dır. Başkenti Ankara'dır.

MADDE 4

Anayasanın 1. maddesindeki devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2. maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3. maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

Haydi oku.

BİLGİ NOTU

YASAMA YETKİSİ

MADDE 7- Yasama yetkisi Türk milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisidir. Bu yetki devredilemez.

✓ Yasama, kanun ya da yasa çıkarma gücüdür.

✓ Devletimizin ilk meclisi 23 Nisan 1920'de açılmış, "Egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir." ifadesi hayata geçmiştir.

✓ TBMM, 600 milletvekilinden oluşur.

✓ Seçimler 5 yılda bir yapılır.

✓ 18 yaşını dolduran her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı milletvekili seçilebilir.

TBMM'nin Görev ve Yetkilerinden Bazıları

✓ Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak

✓ Genel ve özel af ilanına karar vermek

✓ Para basılmasına karar vermek

✓ Savaş ilanına karar vermek

BİLGİ NOTU

YÜRÜTME YETKİSİ

MADDE 8- Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

✓ Yürütme gücü kanunları uygulama gücüdür.

✓ Ülkemizde 40 yaşını geçmiş, yükseköğretim mezunu olan herkes 5 yıllığına iki dönem için cumhurbaşkanı olabilir.

✓ Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'ne göre cumhurbaşkanı hem hükûmetin hem de devletin başıdır.

Cumhurbaşkanının Görev ve Yetkilerinden Bazıları

- ✓ Cumhurbaşkanı devletin başıdır.
- ✓ Uluslararası anlaşmaları onaylamak ve yayınlamak
- ✓ TBMM adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin başkomutanlığını temsil etmek
- ✓ Kanunları onaylamak ve Resmî Gazete'de yayınlatarak yürürlüğe koymak
- ✓ Millî Güvenlik Kuruluna başkanlık yapmak
- ✓ TBMM'yi gerektiğinde toplantıya çağırarak
- ✓ Devleti yurt içinde ve dışında temsil etmek
- ✓ Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları atamak ve görevlerine son vermek

Ülkemizde 24 Haziran 2018'de yapılan seçimlerle Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'ne geçilmiştir. Yeni sistemde başbakan ve bakanlar kurulu kaldırılmış, cumhurbaşkanı yardımcılarını ve cumhurbaşkanlığı kabinesi (hükûmeti) getirilmiştir. Cumhurbaşkanlığı kabinesine cumhurbaşkanı tarafından TBMM üyeleri arasından ya da dışarıdan bakanlar seçilir. Cumhurbaşkanlığı kabinesinde yer alan bakanlar TBMM tarafından denetlenir.

BİLGİ NOTU

YARGI YETKİSİ

MADDE 9- Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır.

✓ Yargı bireylerin kendi aralarında veya devletle olan ilişkilerindeki uyuşmazlıkları çözme işidir.

✓ Yargı yetkisi Türk milleti adına bağımsız mahkemeler tarafından kullanılır.

✓ Anayasamıza göre yargı kararları da denetlenebilir.

✓ Vatandaşlar, mahkeme kararlarına itiraz ederek üst mahkemeye başvurabilirler.

Yüksek Mahkemeler

✓ Ülkemizde en üst mahkeme Anayasa Mahkemesidir.

✓ Yargıtay, adli davaların en üst yetkili mahkemesidir.

✓ Danıştay, idari yani yönetim ile ilgili davaların en üst mahkemesidir.

Adli mahkemeler, vatandaşların birbirleriyle olan uyuşmazlıklarını inceler. İdari mahkemeler devlet ile vatandaş arasındaki uyuşmazlıkları inceler. Ayrıca vatandaşlar, bütün iç hukuk yollarını kullandıktan sonra Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurabilir.

ETKİNLİK 2

Logoları uygun ifadeler ile eşleştir.

Yasama

Yürütme

Yargı

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki ifadeleri ait olduğu madde ile eşleştir.

“

Türkiye Cumhuriyeti; toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

”

Madde 3

“

Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir. Bayrağı; şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Millî marşı İstiklal Marşı'dır. Başkenti Ankara'dır.

”

Madde 2

“

Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

”

Madde 1

ETKİNLİK 4

Tablodaki boşluklara aşağıda verilen ifadelerden uygun olanları yaz.

Bağımsız Mahkemeler	Yasama	Yargı
Kanunları uygulama gücü	Yasa çıkarır.	Cumhurbaşkanı

GÜÇLER	İŞLEVİ	YETKİLİ ORGANLAR
		Türkiye Büyük Millet Meclisi
Yürütme		
	Vatandaşların birbiriyle ve devletle olan ilişkilerindeki uyuşmazlıkları çözer.	

ETKİNLİK 5

Aşağıdaki görev ve yetkilerin numaralarını ilgili alana yaz.

1. Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak
2. Devleti yurt içinde ve dışında temsil etmek
3. Millî Güvenlik Kuruluna başkanlık yapmak
4. Para basılmasına karar vermek
5. Genel ve özel af ilanına karar vermek
6. Uluslararası anlaşmaları onaylamak ve yayınlamak
7. Kanunları onaylamak ve Resmî Gazete’de yayımlatarak yürürlüğe koymak

CUMHURBAŞKANI

○ ○ ○ ○

TBMM

○ ○ ○

ETKİNLİK 6

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yaz.

(.....) Ülkemizde en üst mahkeme Anayasa Mahkemesidir.

(.....) Ülkemizde yürütme yetkisi TBMM'ye aittir.

(.....) TBMM kanunların anayasaya uygunluğunu denetler.

(.....) Yargı yetkisi bağımsız mahkemeler tarafından yerine getirilir.

(.....) Ülkemizde güçler ayrılığı ilkesi kabul edilmiştir.

(.....) Güçler ayrılığı ilkesi demokratik değildir.

(.....) TBMM milletlerarası anlaşmaları onaylar ve yayımlar.

(.....) Anayasanın ilk 3 maddesi değiştirilemez.

(.....) Kuwetler ayrılığı ilkesi tam anlamıyla 1961 anayasası ile uygulanmaya başlanmıştır.

(.....) Anayasamıza göre yargı kararları da denetlenemez.

(.....) Yasama yetkisi Türk milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisidir.

(.....) TBMM, 600 milletvekilinden oluşur. Seçimler 5 yılda bir yapılır.

(.....) Savaş ilanına karar vermek TBMM'nin görev ve sorumluluklarındandır.

(.....) Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'ne göre cumhurbaşkanı hem hükûmetin hem de devletin başıdır.

ETKİNLİK 7

Aşağıdaki soruları cevapla.

“

Bir kanunun yürürlüğe girmesi için geçtiği aşamaları yaz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

”

“

Kuvvetler ayrılığı ilkesinin önemi nedir? Araştırıp yaz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

”

ETKİNLİK 8

Aşağıdaki soruları cevapla.

- 1) Ülkemiz yürütme, yasama ve yargı organlarının ayrı ayrı temsil edildiği demokratik bir devlettir.

Kanunları uygulama gücüne ne ad verilir?

a) Yasama	b) Yürütme
c) Denetim	d) Yargı

- 2) Aşağıdakilerden hangisi cumhurbaşkanının görev ve yetkilerinden birisi değildir?

a) Devleti yurt içinde ve dışında temsil etmek
b) Kanunları onaylamak ve Resmî Gazete’de yayımlatarak yürürlüğe koymak
c) Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak
d) Millî Güvenlik Kuruluna başkanlık yapmak

- 3) Aşağıdakilerden hangisinin işlevi vatandaşların birbiriyle ve devletle olan ilişkilerindeki uyuşmazlıkları çözmedir?

a) Yasama	b) Mahkeme
c) Yürütme	d) Yargı

- 4) Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyerek belli devlet yetki ve görevlerinin kullanılması şeklinde ifade edilir.

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdaki ifadelerden hangisi getirilmelidir?

a) Kuvvetler üstü	b) Kuvvetler ayrılığı
c) Kuvvetler birliği	d) Kuvvet kullanma

- 5) Aşağıdakilerden hangisi TBMM'nin görev ve yetkilerinden birisi değildir?
- a) Genel ve özel af ilanına karar vermek
 - b) Savaş ilanına karar vermek
 - c) Para basılmasına karar vermek
 - d) Uluslararası anlaşmaları onaylamak ve yayınlamak
- 6) Aşağıda verilen organlarından hangisi yürütme işlevi ile yetkilidir?
- a) Cumhurbaşkanlığı
 - b) Anayasa Mahkemesi
 - c) Bağımsız Mahkemeler
 - d) TBMM
- 7) Yasama ne anlama gelir?
- a) Yargı kurumlarını denetleme
 - b) Kanun ve yasa çıkarma
 - c) Kanunlara uyulmasını sağlama
 - d) Kanunları uygulama
- 8) Aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğru değildir?
- a) İdari mahkemeler devlet ile vatandaş arasındaki uyuşmazlıkları inceler.
 - b) Ülkemizde en üst mahkeme Anayasa Mahkemesidir.
 - c) Adli mahkemeler adli davaların en üst yetkili mahkemesidir.
 - d) Danıştay, idari yani yönetim ile ilgili davaların en üst mahkemesidir.

ETKİNLİK 9

Aşağıdaki metni oku ve soruları cevapla

BEN DE VARIM

Birey olarak bizler hayatımız boyunca kendimiz ile ilgili, yaşantımız ile ilgili sürekli kararlar alırsınız. Aldığımız kararları değiştirir, geliştiririz. Aldığımız kararlar sadece bizi ilgilendirebileceği gibi ailemizi ilgilendiren, yakın çevremizi ilgilendiren kararlar da olabilir. Peki toplumun bir parçası olan bizler belirli bir grubun, topluluğun ya da yönetimin karar alma sürecine dâhil olabilir miyiz? Ülke yönetimine ve toplumun karar alma sürecine katılmak anayasa ve yasaların bireylere verdiği bir haktır. Çeşitli yollar aracılığı ile bu hakkımızı kullanarak karar alma sürecine dâhil olabiliriz. Karar alma sürecinde etkin bir şekilde yer alabilmemiz demokrasinin bir getirisiidir. Demokratik devlet, kurum ve kuruluşlarda karar alma sürecinde yer alanlar kararları daha iyi benimser, uygulanması için daha çok çaba gösterir.

1) Herhangi bir karar alma sürecinde sana danışıldığında kendini nasıl hissedersin?

2) Demokratik devletlerin karar alma süreçlerinde bireylerin etkin katılımı neden önemlidir?

3) Toplumun karar alma sürecinde söz sahibi olabilmek için kullandığı yollar nelerdir?

ETKİNLİK 10

Aşağıdaki kavramları araştır. Yönetimde karar alma sürecindeki etkilerini incele. Edindiğin bilgileri yaz.

Sivil Toplum
Kuruluşları

.....

.....

.....

Medya

.....

.....

.....

Kamuoyu
(Birey)

.....

.....

.....

Siyasi
Partiler

.....

.....

.....

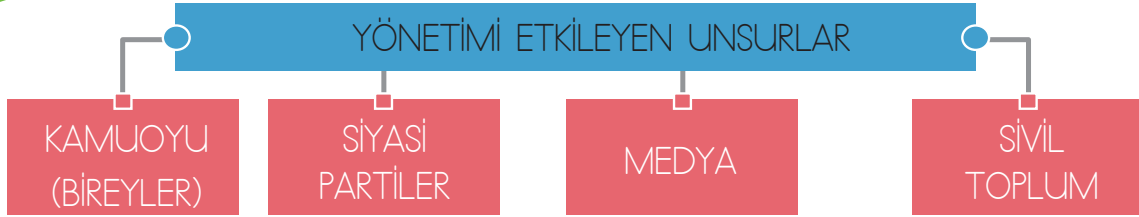
ETKİNLİK 11

Haydi oku.

BİLGİ NOTU

KAMUOYU

- ✓ Kamuoyu, bir konuyla ilgili halkın genel düşüncesidir.
- ✓ Aynı düşüncedeki insanların bir araya gelmesiyle oluşur.
- ✓ Bireyler oluşturdukları kamuoyu sayesinde yönetimin kararlarında etkili olurlar.

SİYASİ PARTİLER

- ✓ Siyasi partiler, yönetimin karar alma sürecinde yönetimi etkileyen **en önemli** unsurdur.
- ✓ Halkın düşüncelerini isteklerini doğrudan meclise taşıyabilirler.
- ✓ Yöneticiler ile halk arasındaki bağlantıyı sağlarlar.
- ✓ Vatandaşlar parti kurabilir, herhangi bir partiye üye olabilir ya da oyları ile herhangi bir partiyi destekleyebilir.
- ✓ Bireyler referandum (halk oylaması) aracılığı ile karar alma sürecine dâhil olabilirler.

MEDYA

- ✓ Medya, toplumda sözlü veya yazılı haber alma imkânını sağlayan televizyon, genel ağ, radyo, gazete, dergi vb. kitle iletişim araçlarının oluşturduğu basın yayın organlarına denir.
- ✓ Günümüzde sosyal medyanın da karar alma sürecinde etkin rol oynadığı gözlenmektedir.

STK

- ✓ Sivil toplum kuruluşu, toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birliğe denir.
- ✓ Sivil toplum kuruluşları devletten bağımsız sivil insanlar tarafından oluşturulan, kâr amacı gütmeyen kuruluşlardır.
- ✓ Sivil toplum kuruluşlarına üye olan insanlar gönüllülük esasıyla çalışırlar.
- ✓ Bir soruna çözüm bulmak, farkındalık oluşturmak veya çalışanların haklarını korumak için kurulmuşlardır.

ETKİNLİK 12

Aşağıda kendi aralarında konuşan çocukların söylediği cümleler var. Bu çocuklardan doğru bilgi paylaşanların isminin baş harfini sırasıyla kutucuklara yaz, şifreyi çöz.

Sivil toplum kuruluşları çalışmalarını gönüllülük esasına dayanarak sürdürür.

Bülent

Medya karar alma sürecini etkileyen bir unsurdur.

İrem

Kamuoyunun istekleri dikkate alınmadan alınan kararlar daha etkilidir.

Aynur

Siyasi partiler bireylerin en yüksek refah düzeyine erişmesini amaçlar.

Rukiye

İktidarın aldığı kararlar değiştirilemez.

Levent

Medya bir partinin çıkarları doğrultusunda hareket etmelidir.

Mehmet

Kamuoyu oluşturarak toplumsal sorunların çözümüne katkı sağlanabilir.

Emre

Günümüzde sosyal medya da karar alma sürecinde etkilidir.

Yeşim

Sivil toplum kuruluşları devlet tarafından kurulmuş resmî kurumlardır.

Nazlı

ETKİNLİK 13

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

kamuoyu

sivil toplum kuruluşları

gönüllü

sosyal medya

siyasi parti

medya

1. bir konu ile ilgili halkın genel düşüncesidir.
2. Sivil toplum kuruluşlarına üye olan insanlar çalışırlar.
3. Benzer siyasi görüşü paylaşan kişilerin bir ülkenin yönetiminde söz sahibi olmak için kurdukları teşkilatlara denir.
4. Genel ağ, radyo, gazete, dergi vb. kitle iletişim araçlarının oluşturduğu basın yayın organlarına denir.
5. Toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birliğe denir.
6. nın da karar alma sürecinde yer aldığı gözlemlenmektedir.

ETKİNLİK 14

Aşağıda amblemleri verilmiş olan sivil toplum kuruluşlarını araştır, edindiğin bilgileri aşağıya yaz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 15

Aşağıdaki soruları cevapla.

“Devletin dışında birtakım ekonomik, sosyal, kültürel vb. faaliyetler yürüten ve duyarlı vatandaşlar tarafından oluşturulmuş yapılardır.”

- 1) Yukarıdaki ifade karar alma sürecinin hangi unsurunun tanımıdır?
 - a) Sivil Toplum Kuruluşu
 - b) Medya
 - c) Kamuoyu
 - d) Siyasi Partiler
- 2) Aşağıdakilerden hangisi sivil toplum kuruluşlarına örnek olarak gösterilebilir?
 - a) Büyükşehir Belediyeleri
 - b) Muhtarlıklar
 - c) İl Özel İdareleri
 - d) Kızılay
- 3) Oy, seçim, seçmen vb. gibi kavramlar yönetimin karar alma sürecini etkileyen hangi faktör ile ilişkilidir?
 - a) Sivil Toplum Kuruluşu
 - b) Medya
 - c) Kamuoyu
 - d) Siyasi Partiler

“Antalya Büyükşehir Belediyesi, Şarampol Katlı Otopark Projesi için halk oylaması yaptı. Antalya Büyükşehir Belediyesi yetkilileri, her iki mahallede yaklaşık 16 bin seçmenin, Şarampol Caddesi'ne katlı otopark yapılıp yapılmaması için 'Evet' veya 'Hayır' oyu kullanacağını belirtti.”

- 4) Yukarıdaki metin karar alma sürecinde etkili olan hangi uygulamaya örnek olarak gösterilebilir?
 - a) Kamuoyu
 - b) Referandum (Halk oylaması)
 - c) Siyasi Parti
 - d) Toplum Kuruluşu

“Bir konuyla ilgili halkın genel düşüncesidir.”

- 5) Yukarıdaki ifade karar alma sürecinin hangi unsurunun tanımıdır?
 - a) Sivil Toplum Kuruluşu
 - b) Medya
 - c) Kamuoyu
 - d) Siyasi Partiler

ETKİNLİK 16

Aşağıdaki metni oku ve soruları cevapla.

DEMOKRASİNİN ÖNEMİ

Demokrasi, halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi, halk iradesi demektir. Yönetimde halk da söz sahibidir. Böylece farklı fikirler ortaya koyulur bu da bizi ileriye taşır. Demokratik bir yaşam biçiminde insanlar birbirlerinin haklarına saygı gösterir, kanun ve kurallar çerçevesinde yaşam sürerler. Demokratik yönetimlerde insanların temel hakları güvence altındadır. Demokrasi, kanun ve kuralların bağlayıcı olduğu hukukun üstünlüğü ve çoğunluğun yönetimiyle birlikte azınlığın haklarının da korunması ilkelerine dayanır. Demokrasi bilinci ilk olarak ailede başlar, okulda devam eder. Demokratik aile ve okul nihayetinde demokratik bir toplumu oluşturur. Demokratik toplumda insanlar sosyal yaşam içerisinde birbirleriyle olan ilişkilerinde hak ve sorumluluk ilkelerine dikkat eder.

1) Demokrasinin önemini örneklerle açıkla.

2) Demokratik bir ailede görülebilecek davranışlara örnekler yaz.

3) Okulda demokrasiyi sağlamak amacıyla yapılan ya da yapılabilecek etkinliklere örnekler yaz.

ETKİNLİK 17

Aşağıdaki ifadeler doğru ise D, yanlış ise Y yolunu takip et ve çıkışa ulaş.

Demokrasi halkın egemenliğine dayalı bir yönetim şeklidir.

D

Y

Demokratik toplumlar farklı fikirleri ifade etme özgürlüğü tanımazlar.

Demokrasi bilinci ilk olarak ailede başlar.

D

Y

D

Y

Demokratik toplumlarda haklarımız güvence altındadır.

Demokratik toplumlarda hukukun üstünlüğü benimsenir.

Demokratik toplumlarda hak ve sorumluluklar dikkate alınmaz.

Bireylerin fikirlerinin alınması demokratik davranıştır.

1

2

3

4

5

6

7

8

ETKİNLİK 18

Aşağıdaki ifadelerden demokrasi ile ilişkili olanların temsil ettiği harfi, sırası ile kutucuklara yaz ve şifreyi çöz.

E AYRICALIK
İMTİYAZ

H EŞİTLİK

A SEÇİM

Ş ÇIKAR
İLİŞKİSİ

L MİLLET
EGEMENLİĞİ

Ş TEK PARTİ

Ş DEĞİŞMEYEN
KARARLAR

K MEDYA
ÖZGÜRLÜĞÜ

Four empty circles for writing the letters to solve the code.

ETKİNLİK 19

Aşağıdaki soruları cevapla.

- 1) 15 Temmuz gecesinin önemini ve "Demokrasi ve Millî Birlik Günü" ilan edilmesinin sebeplerini yaz.

.....

.....

- 2) 15 Temmuz gecesini, meclisin bombalanması ile ne hedeflendiğini yaz.

.....

.....

.....

.....

.....

- 3) 15 Temmuz gecesini yaşananları araştır. Başta Ömer HALİSDEMİR olmak üzere 15 Temmuz gecesinin kahramanları hakkında bilgi ver.

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 20

Aşağıya “15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Günü” temalı bir resim çiz.

KONU : Etkin Vatandaşlık

KAZANIM : Türkiye Cumhuriyeti'nin etkin bir vatandaşı olarak hak ve sorumluluklarının anayasal güvence altında olduğunu açıklar.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

BİLGİ NOTU

HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ GÜVENCEDE

İnsan Hakları Nedir?

İnsan hakları, hiçbir ayırım gözetmeksizin insanın doğuştan sahip olduğu ve devlet tarafından güvence altına alınmış haklardır.

Anayasa Nedir?

Bir devletin yönetim biçimini belirten, yasama, yürütme, yargılama güçlerinin nasıl kullanılacağını gösteren, yurttaşların kamu haklarını bildiren temel yasadır.

Haklarım ve Sorumluluklarım nasıl korunmaktadır?

Temel hak ve özgürlüklerimizin korunmasında en etkili güç devletimizdir. Devletimiz, temel hak ve sorumluluklarımızı Anayasa ile güvence altına almıştır. Devlet tarafından haklarımız, özgürlüklerimiz, sorumluluklarımız Anayasamız ile koruma altına alındığı için kendimizi daha güvende hissederiz.

ETKİNLİK 2

Sence doğuştan kazandığın ve sahip olduğun haklar nelerdir? Düşün ve yaz. İstersen aile bireylerinden yardım alabilirsin.

Aşağıda sıralanan insan haklarıyla kendi yazdıklarını karşılaştır.

Haklarımız ve Sorumluluklarımız

- 1) Tüketici Hakkı
- 2) Temiz Çevre Hakkı
- 3) Yaşama Hakkı
- 4) Vatan Hizmeti Hakkı
- 5) Seçme ve Seçilme Hakkı
- 6) Eğitim Hakkı
- 7) Yargı Hakkı
- 8) Sağlık Hakkı
- 9) Vergi Ödevi
- 10) Kanunlara Uymak

ETKİNLİK 3

Anayasamız ile güvence altına alınan haklarımızdan üç tanesini yaz.

.....

.....

.....

ETKİNLİK 4

Haydi oku.

BİLGİ NOTU

Temel Hak ve Hürriyetlerin Niteliği

MADDE 12- Herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

Temel hak ve hürriyetler kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.

Temel haklarımız doğuştan sahip olduğumuz, dokunulmaz ve vazgeçilmez haklarımızdır. Bu haklar diğer hakların kullanılması için de gereklidir.

Temel Hak ve Ödevlerimiz aşağıdaki gibi sınıflandırılır:

- 1) Kişi Hakları ve Ödevleri
- 2) Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler
- 3) Siyasi Haklar ve Ödevler

1) Kişi Hakları ve Ödevleri

a. Yaşama Hakkı: En temel hakkımız YAŞAMA hakkıdır.

MADDE 17- Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı hâller dışında kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz, rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz.

b. Özel Hayatın Gizliliği Hakkı: Herkesin kendine özel bir hayatı, yaşamı, ailesi ve alanı vardır. Herkesin özel hayatına saygı duyulmasını isteme hakkı vardır.

MADDE 20- Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

BİLGİ NOTU

c. **Kişi Dokunulmazlığı Hakkı:** Yasalarda belirtilmiş hâller dışında kişinin kendi isteği olmadan vücut bütünlüğüne dokunulamaz.

MADDE 17- Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz, kimse insan haysiyeti ile bağdaşmayan bir ceza veya muameleye tabi tutulamaz.

2) Sosyal ve Ekonomik Haklarımız

a. **Eğitim Hakkımız:** Her bireyin eğitim alma hakkı vardır. Eğitim görmek hem hakkımız hem de görevimizdir.

MADDE 42- Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

MADDE 50- Kimse yaşına cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılamaz.

3) Siyasi Hak ve Ödevlerimiz

a. **Seçme ve Seçilme Hakkı:** Demokrasinin gereği olarak seçmek ve seçilmek, ülke yönetimine katılmak vatandaşlık haklarımızdandır. Ülkemizde milletvekili seçme ve seçilme yaşı 18 olarak kabul edilmiştir.

b. **Vatan Hizmeti ve Vergi Ödevi:** Askerlik yapmak ve vergi vermek devletimize olan ödevlerimiz arasındadır. Devletimizin işlerinin düzenli yürümesi, hizmetlerin yapılabilmesi için zamanında vergi vererek bu sorumluluğumuzu yerine getirmeliyiz.

Toplumun huzuru, için haklarımız sınırsız değildir. Ülke bütünlüğü ve toplum huzuru için kanunlarla haklarımız sınırlı hâle gelebilir.

Savaş, sıkıyönetim, seferberlik, olağanüstü hâllerde haklarımız ve özgürlüklerimiz sınırlandırılıp geçici olarak durdurulabilir.

Anayasamızda koruma altına alınan temel haklarımızı, özgürlüklerimizi ve ödevlerimizi bilirsek kendimizi güvende hissederiz.

ETKİNLİK 5

Metni oku ve soruyu cevapla.

Ayşe, Atatürk Ortaokulunda 6. sınıf öğrencisiydi. Okulunda her ay düzenli olarak okulda yaptıkları etkinlikler ve çalışmaların yer aldığı bir okul gazetesi çıkarılıyordu. Ayşe kasım ayındaki okul gazetesinde, ailesi ile birlikte kutladığı doğum günü fotoğraflarını görünce çok şaşırmıştı. Arkadaşı Zeynep, Ayşe'nin doğum günü fotoğraflarını gazetede yer alması için kendisinin verdiğini söyledi.

Yukarıdaki hikâyede Ayşe'nin hangi hakkının ihlal edildiğini bul ve kırmızıya boy.

ETKİNLİK 6

Aşağıdaki resimler ile bu resimlerin ifade ettiği hak ve ödevlerimizi eşleştir.

Seçme ve
Seçilme Hakkı

Vatan Hizmeti

Eğitim Hakkı

ETKİNLİK 7

Yukarıdaki fotoğrafı incele. Neler gördüğünü anlat.

Okul çağında olup okula gidemeyen bu çocuklar tarlada çalışıyorlar. Bu çocuklar hangi haklarını kullanamıyorlar? Yaz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 8

Aşağıda verilen açıklamaları haklar ile eşleştir.

Eğitim Hakkı

Herkesin özel hayatı ve yaşamı vardır.

Seçme ve Seçilme Hakkı

Askerlik yapmak ve vergi vermek, devletimize karşı ödevlerimiz arasındadır.

Vatan Hizmeti ve Vergi

Demokrasinin gereği olarak seçme ve seçilme hakkımızdır.

Yaşama Hakkı

Herkesin özel hayatı ve yaşamı vardır.

Özel Hayatın Gizliliği Hakkı

En temel hakkımız yaşama hakkıdır.

Kişî Dokunulmazlığı Hakkı

Her bireyin eğitim alma hakkı vardır.

KONU : Etkin Vatandaşlık

KAZANIM : Türk tarihinden güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

BİLGİ NOTU

Ülkemizde başarılarıyla örnek olmuş kadınlar vardır. Haydi başarılı kadınlarla ilgili bilgileri oku.

Esen KARAMÜRSEL AKPEK:
Tıp alanında göz hastalıkları tedavisinde kullanılan bir cihazın keşfinde yer almış ve patentini almıştır.

Sümeyye BOYACI: İki kolu olmadan dünyaya gelen ve kalça çıkıklığı tedavisi gören Sümeyye BOYACI, beş yaşında yüzmeyi öğrendi ve suya olan aşkı onun sporcu olmasını sağladı. Alanında ilk kadın Avrupa şampiyonu oldu. Cumhuriyet tarihinde bu şampiyonluk bir ilktir.

ETKİNLİK 2

Haydi sen de bul!

Sen de başarılı kadınları araştırarak 3 tane örnek bul. Bulduğun başarılı kadınların isimlerini ve başarılı oldukları alanları aşağıdaki şampiyonluk kupalarının altına yaz ve kupaları boya.

.....

.....

.....

ETKİNLİK 3

Haydi oku.

BİLGİ NOTU

Geçmişten günümüze kaynaklar incelendiğinde kadının Türk toplumundaki yeri ve değeri farklı şekillerde yansıtılmıştır. Türklerde kadın erkek ayrımı yapılmamıştır. Bunun en güzel örneği Orta Asya Türklerinde görülmektedir. Hakan devleti yöneten erkeğe, Hatun ise Hakanın eşi olan kadına verilen addır. Kağanın emirleri duyurulurken her zaman “Hakan ve Hatun buyurur ki” ifadesi kullanılmıştır. Ayrıca Orta Asya Türk devletlerinde kullanılan paraların üzerinde Hakan ve Hatunların resimleri birlikte yer alırdı.

Kadın sosyal hayatın her alanında yer alır, at biner, kılıç kuşanır, üretime katılırdı. Savaş zamanında kadın üretmiş, cephane taşımış, savaşmış, düşmana karşı askerlerle birlikte mücadele vermiştir. İslamiyet sonrasında da Türk toplumlarında kadına büyük değer verilmiştir.

Cumhuriyet yıllarında Mustafa Kemal Atatürk kadının sosyal ve siyasi alanda, üretimde daha çok yer edinmesi için birçok yenilik yapmıştır. Türk kadını, eğitim, hukuk, çalışma, toplumsal hayat, aile hayatında erkeklerle eşit haklara sahip olarak yerini almıştır.

Dünyada hiçbir milletin kadını "Ben Anadolu kadınından fazla çalıştım. Milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar emek verdim." diyemez.

Mustafa Kemal ATATÜRK

Medeni kanunla toplumsal hayatta kadın erkek eşitliği sağlanmış, sıra siyasi haklara gelmiştir. Bu haklar şöyledir:

- 1) 1930'da belediye seçimlerine katılma hakkı
- 2) 1933'de muhtarlık seçimlerine katılma hakkı
- 3) 1934'de milletvekili seçme ve seçilme hakkı

Türkiye'de kadınların milletvekili seçilme hakkını elde etmesinin ardından meclise 18 kadın milletvekili girmiştir.

Siyasi alanda çalışmalar yapan kadınlarımız da şu şekildedir:

- 1) Esmâ Nayman (İlk Kadın Milletvekillerinden)
- 2) Sadiye Ardahan (İlk Kadın Belde Belediye Başkanı)
- 3) Gül Esin (İlk Kadın Muhtar)
- 4) Türkan Akyol (İlk Kadın Bakan)
- 5) Tansu Çiller (İlk Kadın Başbakan)

ETKİNLİK 4

Gül ESİN kimdir? Neden tarihe geçmiştir? Araştır ve bulduklarını fotoğrafın altına yaz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

BİLGİ NOTU

Kadınların çalışma hayatında yer alması da toplumun gelişmesi açısından çok önemlidir. Bu nedenle devlet esnek çalışma modelleri geliştirmiştir.

ETKİNLİK 5

Ailende veya çevrende çalışan, üretime katkı sunan, iş hayatında yer alan kadınlardan üç tanesinin ismini ve bu kadınların mesleklerini aşağıdaki not kağıdının içine yaz. Alttaki kutuya da seçtiğin birinin yaptığı işi anlatan bir resim çiz.

.....

.....

.....

.....

.....

BİLGİ NOTU

ALO 183 hattı kadın, çocuk, yaşlı, engelli, şehit yakınları ve gazilerle ilgili çağrılarını değerlendirilerek rehberlik ve danışma hizmeti verir. ALO 183 hattı 7 gün 24 saat ücretsiz hizmet vermektedir.

ETKİNLİK 6

Slogan Bul.

Kadına şiddetin engellenmesi gerektiğini ifade eden bir slogan bul. Bulduğun sloganı aşağıdaki slogan kutucuğuna yaz. Öğretmenlerinden ve aileden yardım alabilirsin.

KÜRESEL BAĞLANTILAR

KONU : Küresel Bağlantılar

KAZANIM : Ülkemizin Türk Cumhuriyetleri ve komşu devletlerle olan kültür, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerini analiz eder.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

BİLGİ NOTU

MİLLÎ DIŞ POLİTİKAMIZ

Ülkeler arasında kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkiler vardır. Ülkeler birbirleriyle olan ilişkilerini belirledikleri dış politikalara göre yürütürler. Mustafa Kemal ATATÜRK, Türkiye Cumhuriyeti'nin diğer ülkeler arasında hak ettiği yeri alabilmesi için sağlam temelli birtakım dış politika ve ilişkilere ihtiyaç olduğunu biliyordu. Mustafa Kemal ATATÜRK'ün belirlediği dış politika ilkeleri şunlardır:

- 1) **Devletlerin eşitliği:** Uluslararası ilişkilerde devletlerin siyasi olarak eşit olmasıdır.
- 2) **Karşılıklılık:** Uluslararası ilişkilerde karşılıklı güven ve saygıyı hedeflemektir.
- 3) **Komşu devletlerle barış içinde yaşama:** Komşularımızla ve bütün devletlerle iyi geçinmektir.
- 4) **Tam bağımsızlık:** Millî sınırlar içinde bağımsız yaşamaktır.
- 5) **Yurtta barış, dünyada barış:** Yurtta ve dünyada barış ortamına katkı sunmaktır. Türkiye; bölgemizden başlamak üzere dünya devletleriyle karşılıklı kültürlere saygı ile sosyal, siyasi, ekonomik iş birliği ve düzenin sağlanması için birçok kurum ve kuruluşla birlikte hareket etmektedir.

ETKİNLİK 2

Mustafa Kemal ATATÜRK'ün belirlediği dış politika ilkelerini ilgili olduğu açıklama ile eşleştir.

“Yurtta ve dünyada barış ortamına katkı sunmak”

Devletlerin eşitliği

“Uluslararası ilişkilerde karşılıklı güven ve saygıyı hedeflemek”

Karşılıklılık

“Komşularımızla ve bütün devletlerle iyi geçinmek”

Komşu devletlerle barış içinde yaşama

“Millî sınırlar içinde bağımsız yaşamak”

Tam bağımsızlık

“Uluslararası ilişkilerde devletlerin siyasi olarak eşit olması”

Yurtta barış, dünyada barış

ETKİNLİK 3

Haydi oku.

BİLGİ NOTU

Atatürk'ün belirlediği ilkeler doğrultusunda Türkiye, bölgesel ve milletlerarası güven ve istikrar ortamının oluşturulması için her zaman çaba sarf etmektedir. Bunlar yapılırken Türkiye geçmişten kalan meselelerin esiri olmamış; tüm ülkelere dostluk, kardeşlik ve iş birliği elini uzatmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında barışa verdiği önemi dış politikanın her alanına yansıtmıştır. Türk-Yunan, Musul, Hatay, Boğazlar Meselesi'ni barışçıl diplomasi yoluyla çözüme kavuşturmuştur. 1932 yılında Milletler Cemiyetine üye olarak dünya barışına önem verdiğini göstermiştir.

Mustafa Kemal Atatürk, II. Dünya Savaşı'na giden süreci isabetli bir şekilde tahlil ederek bölgesel iş birliği çabalarına hız vermiştir. Bundan dolayı 1934 yılında Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya ile Balkan Antantı; 1937 yılında Türkiye, İran, Irak ve Afganistan ile Sadabat Paktı'nı imzalamıştır. Böylece Türkiye hem doğu sınırı hem de batı sınırının güvenliği ve iş birliği için önemli adımlar atmıştır. Türkiye'nin uyguladığı bu dış politika siyaseti birçok ülkeye de örnek olmuştur.

Türkiye, bölgemizden başlamak üzere dünya devletleriyle karşılıklı kültürlerle saygı ile sosyal, siyasi, ekonomik iş birliği ve düzenin tesis edilmesi için birçok kurum ve kuruluşla birlikte aktif rol almaktadır.

Türk Cumhuriyetleriyle olan ilişkilerimizin gelişmesinde Türk İş Birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi (TÜRKSOY) vb. teşkilatların katkıları çoktur.

Ülkemizin barışçıl dış politikaya sahip olduğu Türk Devletleri şu şekildedir:

- 1) Azerbaycan
- 2) Özbekistan
- 3) Kırgızistan
- 4) Kazakistan
- 5) Türkmenistan
- 6) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

1) **Azerbaycan:** Azerbaycan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk devlet Türkiye olmuştur.

2) **Özbekistan:** Özbekistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke Türkiye olmuştur. Ticari ilişkilerimiz oldukça gelişmiştir.

3) **Kırgızistan:** İki ülke arasında siyasi, kültürel, askerî, ekonomik gibi pek çok alanda olumlu ilişkiler sürmeye devam etmektedir.

4) **Kazakistan:** Kazakistan ile ticari ilişkilerimiz çok yönlü devam edip olumlu ilişkilerimiz sürmektedir.

5) **Türkmenistan:** "Kemik kardeşliği" olarak ifade edilen Türkmenistan ile olan ilişkilerimiz diğer ülkelerle olduğu gibi olumlu bir biçimde sürmektedir.

6) **Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti:** "Yavru Vatan" olarak da ifade edilen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile anavatan Türkiye arasında karşılıklı güven, saygı ve iş birliğine dayalı ilişkiler söz konusudur.

Ülkemiz barışçıl dış politikasını sınır komşuları ile de devam ettirmektedir. Sınır komşumuz olan devletler; Yunanistan, Bulgaristan, Ermenistan, Gürcistan, Azerbaycan'a bağlı Nahcivan Özerk Cumhuriyeti, İran, Irak ve Suriye'dir. Komşumuz olan devletlerle kültürel, sosyal ve ticari ilişkilerimiz oldukça fazladır. Ülkemizde sınır illerimizde bulunan gümrük kapılarındaki hareketlilik, illerimizin ekonomisini ve kültürünü olumlu yönde etkilemektedir. Bu durum Türkiye'nin komşu ülkelerle yürüttüğü barışçıl politikanın bir sonucudur.

Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi; Türkiye ve Kazakistan Cumhuriyetlerinin özerk statüye sahip, ortak devlet üniversitesidir. 6 Haziran 1991 tarihinde, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından kısa bir süre önce Türkistan Devlet Üniversitesi olarak temelleri atılmıştır. İki ülkenin anlaşmasıyla Uluslararası Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi, 31 Ekim 1992'de Türkistan şehrinde kurulmuştur.

Üniversitenin temel görevi "Orta Asya'nın ilim ve kültür merkezi olan tarihî Türkistan şehrini kalkındırmak" olarak belirlenmiştir. Ahmet Yesevi Üniversitesi, Türkiye ile Kazakistan arasında kültür köprüsü görevi yapmaktadır. Bu üniversitede binlerce öğrenci öğrenim görmektedir. Türkiye Türkçesiyle Uzaktan Eğitim Programlarının (TÜRTEP) koordinasyonu da Ankara'daki birimler tarafından yürütülmektedir. Türkistan Uzaktan Eğitim Fakültesinin eğitim dili Kazak Türkçesi ve Türkiye Türkçesidir.

Ülkemizin Türk Cumhuriyetleriyle ekonomik ilişkileri her geçen gün gelişmektedir. Ülkemizden çok sayıda iş insanı, bu ülkelerde yatırım yapmaktadır. Bu sayede ticaret ve iş birliği imkânları geliştirilmeye çalışılmaktadır. Türkiye'nin Türk Cumhuriyetlerine ihraç (dış satım) ettiği ürünler: Makine, ve elektrikli cihazlar, gıda maddeleri, mobilya, dayanıklı tüketim malları, plastik ürünler, hazır giyim ürünleri... İthal (dış alım) ettiği ürünler: Petrol, doğal gaz, alüminyum, ipek, ham deri...

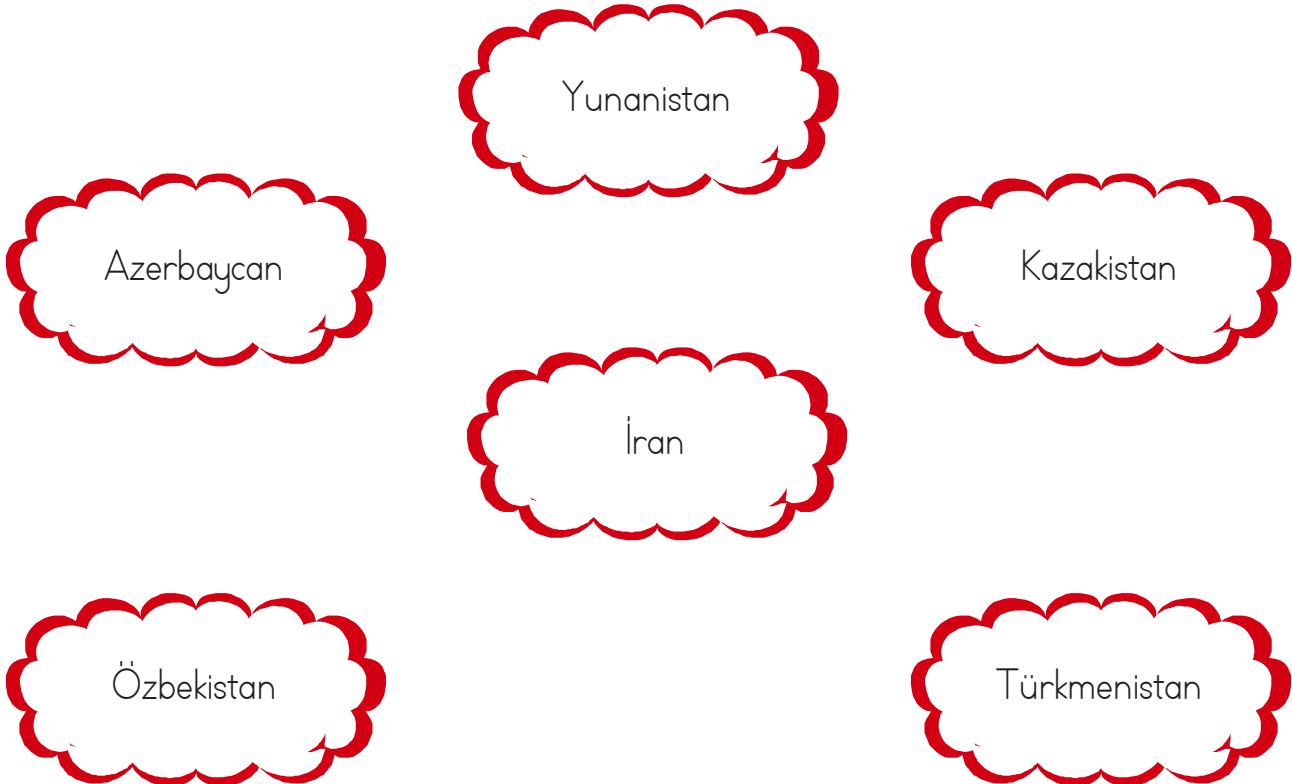
Türkiye, gerek siyasi gerek ekonomik açıdan bir dünya devleti olmak hedefi doğrultusunda öncelikle bulunduğu coğrafyada konumunu siyasi ve ekonomik açıdan güçlendirmek durumundadır. Bu çerçevede, komşuları ile ekonomik ve ticari ilişkilerinin gelişmesine büyük önem vermektedir.

Türkiye'nin komşu devletlerden ithal ettiği ürünler: Petrol, ve petrol ürünleri, doğal gaz, deri...

İhraç ettiği ürünler: Şeker ve şeker ürünleri, otomobil, elektrikli eşya, tekstil ürünleri, kimyasal maddeler...

ETKİNLİK 4

Aşağıda yer alan devlet isimlerini incele. Türk Devleti olanları kırmızıya boya.

ETKİNLİK 5

Haydi Türk Devletleri panosu hazırla.

Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bayraklarının renk ve şekillerini incele. Renklendirilmemiş bayrakları ilgili devletin bayrağının renklerine boya. Boyadığın bayrakları keserek beyaz kartona yapıştır. Altlarına hangi devletin bayrağı olduklarını yaz.

Azerbaycan

Özbekistan

Kırgızistan

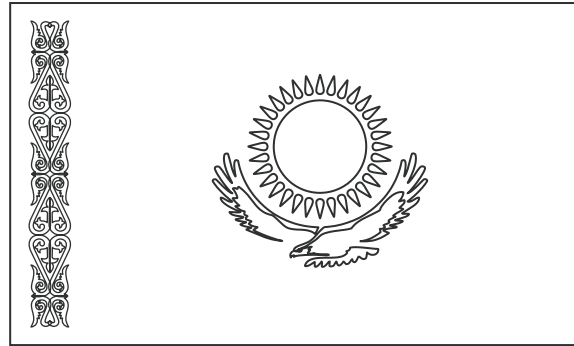
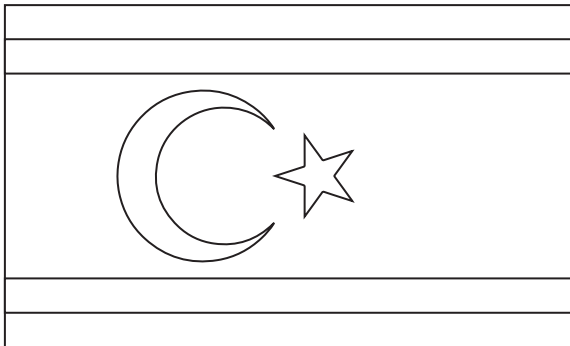
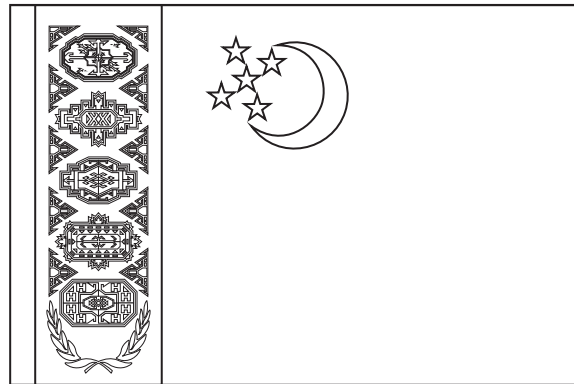
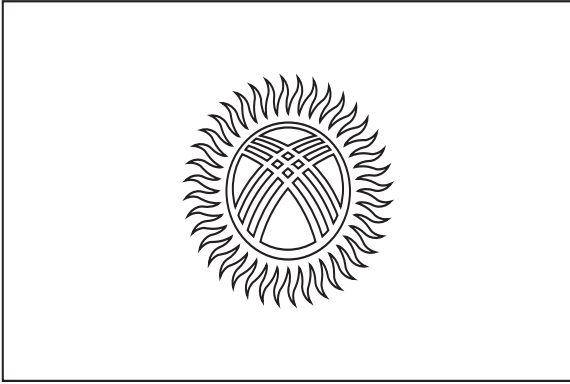
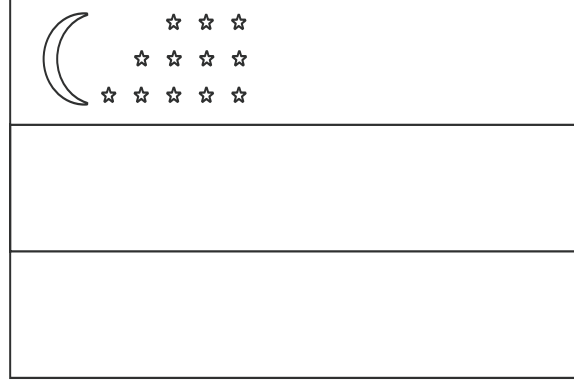
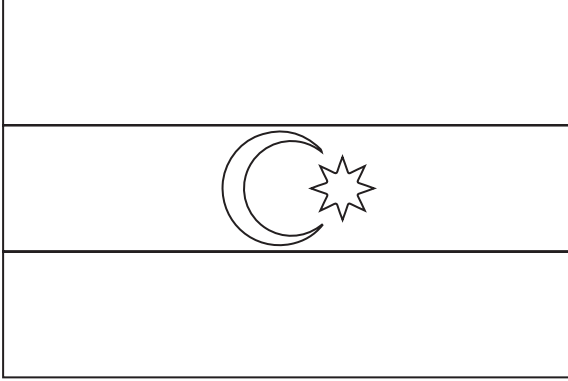
Türkmenistan

Kuzey Kıbrıs Türk
Cumhuriyeti

Kazakistan

ETKİNLİK 6

Aşağıda verilen Mustafa Kemal ATATÜRK'ün dış politika ilkelerini incele. "Yurtta ve dünyada barış ortamı sunmak" ifadesinin ilgili olduğu dış politika ilkesini kırmızıya boya.

Devletlerin eşitliği

Karşılıklılık

Komşu
devletlerle barış
içinde yaşama

Tam bağımsızlık

Yurtta barış,
dünyada barış

ETKİNLİK 7

Aşağıdaki tabloda yer alan cümleleri oku. Bu cümlelerin ülkemizin diğer ülkelerle hangi alanlarda uluslararası iş birliği içinde olduğunu ifade ettiğini işaretle.

	Siyasi	Ekonomi	Kültürel
Ülkemizde sınır illerimizde bulunan gümrük kapılarındaki hareketlilik, illerimizin ekonomisini ve kültürünü olumlu yönde etkilemektedir.			
Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Türkiye ve Kazakistan Cumhuriyetlerinin özerk statüye sahip ortak devlet üniversitesidir.			
Ülkemizin Türk Cumhuriyetleriyle olan ekonomik ilişkileri her geçen gün gelişmektedir. Ülkemizden çok sayıda iş insanı, bu ülkelerde yatırım yapmaktadır.			
1934 yılında Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya ile Balkan Antantı; 1937 yılında Türkiye, İran, Irak ve Afganistan ile Sadabat Paktı'nı imzalamıştır.			
1932 yılında Milletler Cemiyetine üye olarak dünya barışına önem verdiğini göstermiştir.			

KONU : Küresel Bağlantılar

KAZANIM : Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini analiz eder.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

BİLGİ NOTU

DIŞ ALIM DIŞ SATIM

İnsanlar ihtiyaçları olan tüm ürünleri kendileri üretemezler. Ülkeler de böyledir. Ülkeler kendi üretemedikleri ya da az ürettikleri ihtiyaçlarını diğer ülkelerden satın alırlar. Ülkeler fazladan ürettiği, ihtiyaç fazlası olan ürünleri de başka ülkelere satarlar. Ülkeler bu ihtiyaçlarını kendi kaynakları ve kendi ihtiyaçlarına göre belirlerler. Bu alışveriş ülkelerin ilişkilerinin de gelişmesini sağlar.

Bir ülkenin ürettiği malları başka bir ülkeye veya ülkelere satmasına **ihracat (dış satım)** denir.

Başka bir ülkeden mal getirme veya satın almaya **ithalat (dış alım)** denir.

İthalat ve ihracatla yapılan ticarete **dış ticaret** denir. Ülkelerin gelişip büyüebilmesi için dış ticarete ihracatın ithalattan fazla olması gerekir.

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına D, yanlış olanların başına Y yaz.

(.....)

Ülkeler kendi üretemedikleri ya da az ürettikleri ihtiyaçlarını diğer ülkelerden satın alırlar.

(.....)

Ülkeler fazladan üretilen ihtiyaç fazlası olan ürünleri başka ülkelere satarlar.

(.....)

Başka bir ülkeden mal getirme veya satın almaya ithalat (dış alım) denir.

(.....)

Bir ülkenin ürettiği malları başka bir ülkeye veya ülkelere satmasına ihracat (dış alım) denir.

ETKİNLİK 3

Aşağıdaki tabloyu incele.

İhracat Yapılan Ülkeler ve Ürün Miktarları	
Ülke ismi	İhracat yapılan ürün sayısı
Almanya	10
İtalya	8
Irak	5
İspanya	4
Hollanda	3

En çok ihracat yaptığımız ülke ismini kırmızıya boy.

En az ihracat yaptığımız ülke ismini maviye boy.

İhracat yaptığımız ürün sayımız 5'ten büyük olan ülkeyi yeşile boy.

İhracat yaptığımız ürün sayısı 5'ten küçük olan ülkeyi sarıya boy.

ETKİNLİK 4

Aşağıdaki tabloyu incele.

İthalat yaptığımız ülkeler ve ürün sayısı	
Ülke ismi	İhracat yapılan ürün sayısı
Rusya	10
Çin	7
Fransa	6
İran	4
Güney Kore	3

En çok ithalat yaptığımız ülke ismini kırmızıya boya.

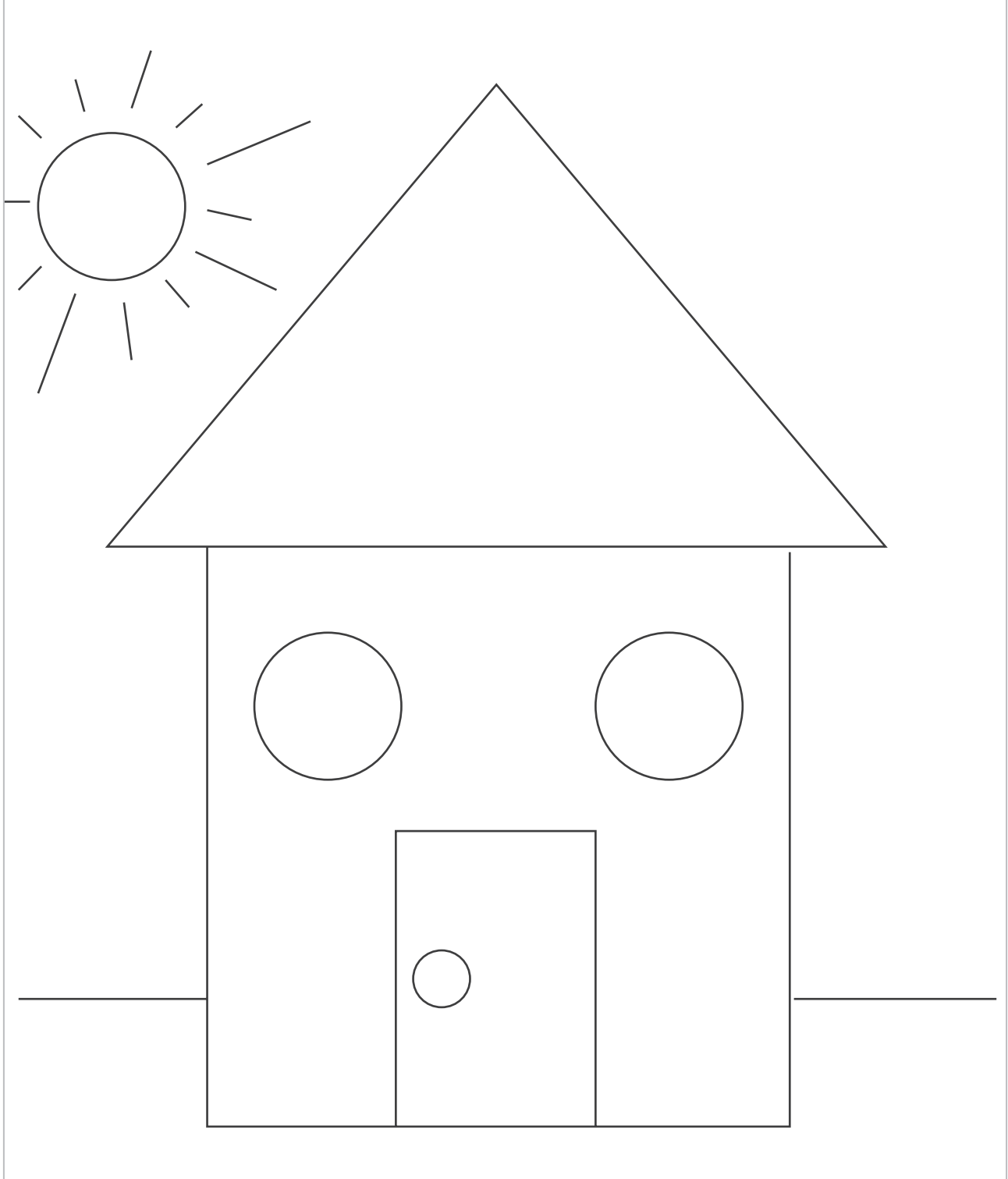
En az ithalat yaptığımız ülke ismini maviye boya.

İthalat ürün sayımız 5'ten büyük olan ülkeyi yeşile boya.

İthalat ürün sayımız 5'ten küçük olan ülkeyi sarıya boya.

ETKİNLİK 5

Yandaki evin içine evinde ailenle birlikte kullandığınız dış ülkelerden ithal edilmiş ürünlerin isimlerini yaz. Ürünleri ararken aile büyüklerinden yardım alabilirsin. Yazdıktan sonra resmi boya.

ETKİNLİK 6

Aşağıdaki tabloyu incele.

En fazla ihraç ettiğimiz ürünler	En fazla ithal ettiğimiz ürünler
Tekstil (Giyim)	Tıbbi aletler
Mobilya	Kimyasal ürünler
Kimyasal ürünler	Motorlu kara taşıtları
Motorlu kara taşıtları	Atık ve hurdalar
Gıda ürünleri (fındık, incir, üzüm vb.)	Haberleşme cihazları

Yukarıdaki tabloyu incele. Aşağıda verilen tablodaki başlıkların altına ülke isimlerinden uygun olanını yaz.

Sadece ihraç ettiğimiz ürünler	Hem ihraç hem de ithal ettiğimiz ürünler	Sadece ithal ettiğimiz ürünler

ETKİNLİK 7

Aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları uygun ifadelerle tamamla.

İthalat

İhracat

İthalat

İhracat

- 1) Ülkemiz 2018 yılında diğer ülkelere tıbbi aletler satın almıştır. Buna göre ülkemiz diğer ülkelere yapmıştır.
- 2) Ülkemiz 2018 yılında diğer ülkelere ihtiyaç fazlası giyim eşyası satmıştır. Buna göre ülkemiz diğer ülkelere yapmıştır.
- 3) Ülkemiz 2018 yılında diğer ülkelere ihtiyaç fazlası mobilya satmıştır. Buna göre ülkemiz diğer ülkelere yapmıştır.
- 4) Ülkemiz 2018 yılında diğer ülkelere otomobil satın almıştır. Buna göre ülkemiz diğer ülkelere yapmıştır.

KONU : Küresel Bağlantılar

KAZANIM : Ülkemizin sahip olduğu siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel özelliklere bağlı olarak uluslararası alanda üstlendiği rolleri analiz eder.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

BİLGİ NOTU

TÜRKİYE BEKLENENDİR

Küresel: Dünya ölçüsünde geniş bir bakış açısıyla benimsenen, global.

Politika: Devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenleme ve gerçekleştirme esaslarının bütünü, siyaset.

Uluslararası: Çeşitli milletlerin arasında yapılan, milletlerin arasında çok yönlü ilişkilerle ilgili bulunan, milletlerarası.

Türkiye Atatürk zamanında “Yurtta barış, dünyada barış!” ilkesini esas alan barışçıl bir politika izlemiştir. Günümüzde de bu politikanın devamı olacak şekilde komşularıyla iyi ilişkiler kuran, dünya barışına önem veren ve birçok yönden gelişmeye açık bir dış politika izlenmektedir.

Ülkemiz bugün ulusal ve uluslararası alanda belli konularda yapıcı rol üstlenmektedir. Türkiye’nin kalkınma ve iş birliği alanındaki amacı, küresel boyutta güzel bir gelecek için yoksulluğun giderilmesi ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin oluşturulmasıdır. Türkiye dünya ülkeleri arasında millî gelire oranla en fazla yardım yapan ülkedir. Örneğin Türkiye; savaş nedeniyle yıkıma uğramış Afganistan’da yaşama hakkı gibi özgürlüklere saygılı, yeni bir düzen oluşturulmasında aktif rol oynamıştır.

ETKİNLİK 2

Aşağıdaki tabloda yer alan kavramları ilgili olduğu açıklama cümlesi ile eşleştir.

Politika	•	•	Çeşitli milletlerin arasında yapılan milletlerin arasında çok yönlü ilişkilerle ilgili bulunan, milletlerarası.
Küresel	•	•	Devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenleme ve gerçekleştirme esaslarının bütünü, siyaset.
Uluslararası	•	•	Dünya ölçüsünde geniş bir bakış açısıyla benimsenen, global.

ETKİNLİK 3

Düşün ve yaz.

Senin de birbirine küsen iki arkadaşını barıştırdığın oldu mu? Eğer böyle bir anın varsa aşağıdaki kutucuğa arkadaşlarını nasıl barıştırdığını yaz. Eğer böyle bir anın yoksa ailene sor ve onların küsleri barıştırmak için neler yaptığını yaz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ETKİNLİK 4

Haydi oku.

BİLGİ NOTU

Ülkemiz bugün uluslararası alanda yapıcı bir rol üstlenmektedir. Türkiye bulunduğu coğrafi konum, siyasi, ekonomik yeri bakımından diğer ülkeler arasında köprü görevi görmektedir. Ülkemiz; diğer ülkelerle kültürel, siyasi ve ekonomik alanda barışçıl bir politika izlediği için uluslararası bir çok kuruluşa katılmıştır.

Siyasi Alandaki Rolü

İslam İş Birliği Teşkilatındaki faaliyetleri, Türkiye'nin uluslararası alanda üstlendiği siyasi role örnek gösterilebilir. 1969'dan bu yana faaliyet gösteren bu teşkilatın başkanlığı; 10-15 Nisan 2016'da, İstanbul'da yapılan 13. Zirve Toplantısı ile Mısır'dan Türkiye'ye geçmiştir. Bu teşkilatın başkanlığının Türkiye'ye geçmesinde etkili olan 2 faktör vardır. Bunlardan biri demokrasimiz; diğeri ise tarihî, millî ve kültürel gücümüzdür. Ayrıca Müslümanlar arası yardımlaşma ve dayanışmaya öncülük etmiş olması da bu gelişmenin olmasında etkili olmuştur. Türkiye, İslam İş Birliği Teşkilatındaki ülkelerin ortak hareket etmesi konusunda aktif rol oynamaktadır.

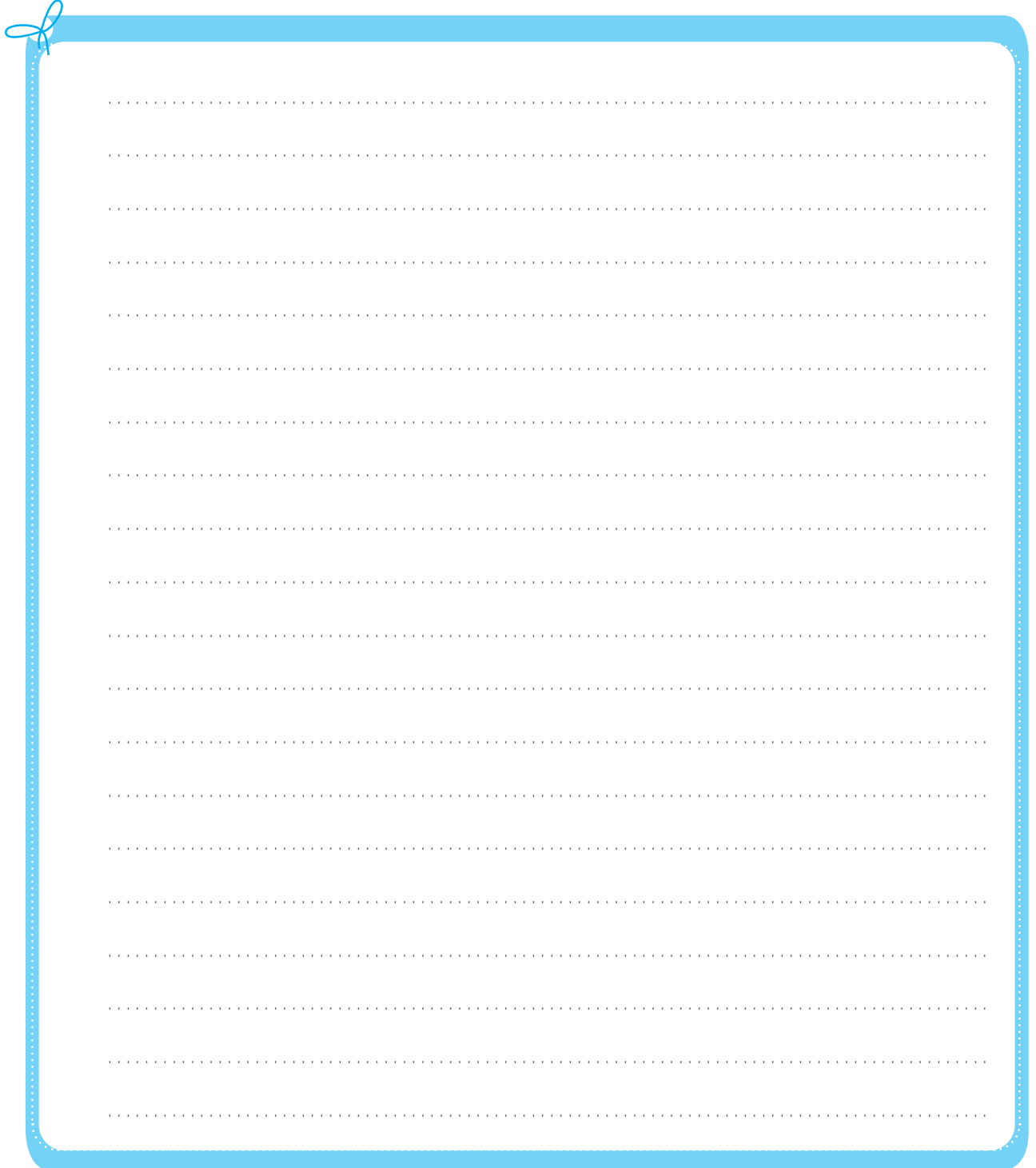
Askerî Alandaki Rolü

Türkiye sahip olduğu siyasal gücün yanı sıra askerî alanda da uluslararası bir güce sahiptir. Kara, hava ve deniz kuvvetlerinden oluşan Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) önemli bir güçtür. TSK özellikle son yıllarda silah sistemleri ve projeleriyle oldukça ön plana çıkmıştır. Türkiye, dünyada askerî personel sayısı bakımından ilk beş ülke arasındadır. Türkiye askerî gücünü siyasi ve diplomatik yönden de başarıya çeviren devletlerdendir. Türkiye'nin NATO'ya dâhil oluşunda Kore Savaşı'ndaki Türk askerî gücünün büyük rolü vardır. TSK; Birleşmiş Milletler (BM), Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) vb. uluslararası teşkilatlara üyeliğin getirdiği sorumlulukla varlığını ülke sınırlarının dışına da taşımıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) Somali'den Gürcistan'a, Bosna-Hersek'ten Kosova'ya, Afganistan'dan Lübnan'a kadar dünyanın dört bir yanında barış gücü operasyonlarında görev almıştır.

ETKİNLİK 5

Kore Savaş'ında Türkiye'nin üstlendiği rolü aile büyüklerinden dinle. Kore Savaş'ında yer almış Türk askerlerimizden, gazilerimizden bir tanesini araştırarak hikâyesini öğren. Öğrendiğin hikâyeyi aşağıdaki kutucuğa yaz.

ETKİNLİK 6

Türk askerinin diğer ülkelere ve halkına yapmış olduğu yardımlarla ilgili araştırma yap. Bulmuş olduğun 3 örneği oku. Öğretmeninden ve aile büyüklerinden yardım alabilirsin.

Türk askerinin yapmış olduğu yardımları okuyup öğrendikten sonra Türk askerine vermek istediğin hediyeği aşağıya çiz.

BİLGİ NOTU

Ekonomik Alandaki Rolü

Türkiye ekonomik alanda da uluslararası bir öneme sahiptir. Ülkemiz konum itibarıyla petrol ve doğal gaz zengini Orta Doğu ülkeleri ile Avrupa'daki tüketici pazar arasında stratejik bir öneme sahiptir. Ülkemiz bu pazarın kesişim noktasında yer alır. Ülkemiz uluslararası boru hatları ile enerji ihtiyacını karşılayarak gelir sağlamakla birlikte kaynakların taşınmasına da aracılık etmektedir.

ETKİNLİK 7

Bakü-Tiflis-Kars Demir Yolu Projesi'nin yapılış amacını araştır. Bu proje hangi ülkelerle ekonomik iş birliği yapmamızı sağladı? Aşağıdaki boşluğa yaz. Öğretmeninden ve aile büyüklerinden yardım alabilirsin.

Bakü-Tiflis-Kars Demir Yolu Projesi ülkeleriyle ekonomik iş birliği yapmamızı sağladı.

Aşağıdaki kutucuğa bu projeyi anlatan bir resim çiz.

BİLGİ NOTU

Kültürel Alandaki Rolü

Türkiye kültürel olarak da uluslararası alanda önemli bir yere sahiptir. Bu alanda faaliyet gösteren uluslararası bir kuruluş olan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) en önemli yönetici organlarına seçilen Türkiye'nin bu kuruluşa katkısı her geçen gün artmaktadır. Böylece Türkiye küresel eğitim, bilim ve kültürel politikalarını yakından izleyebilme ve doğrudan katkıda bulunabilme imkânına sahip olmuştur. UNESCO; Türk Millî Komisyonun girişimleri sonucu Matrakçı Nasuh'un ölümünün 450. yılını, Evliya Çelebi'nin doğumunun 400. yıl dönümünü ve Mevlana Celaleddin Rumi' nin 800. doğum yıl dönümünü dünya çapında anmıştır. Ayrıca UNESCO tarafından 2016-2017 Ahmet Yesevi ve Fuat Köprülü yılı olarak ilan edilmiştir. 2020 yılı ise önemli Türk vezirlerinden Bilge Tonyukuk yılı olarak ilan edilmiştir.

ETKİNLİK 8

Aşağıdaki tabloda Türkiye'nin dünyadaki siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel açıdan üstlendiği rolleriyle ilgili bilgiler verilmiştir. Verilen bilgilerin ilişkili olduğu alanları işaretleyin.

Ülkemizin rolleri	Siyasi	Askerî	Ekonomik	Kültürel
İslam İş Birliği Teşkilatındaki dönem başkanlığının Türkiye'ye verilmesi				
Mevlana Celaleddin Rumi'nin 800. doğum yıl dönümünün dünya çapında anılması				
Ülkemiz konum itibarıyla petrol ve doğal gaz zengini Orta Doğu ülkeleri ile Avrupa'daki tüketici pazarın kesişim noktasında yer alır.				
Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) Somali'den Gürcistan'a, Bosna-Hersek'ten Kosova'ya, Afganistan'dan Lübnan'a kadar dünyanın dört bir yanında barış gücü operasyonlarında görev alması				
Ülkemizin uluslararası boru hatları ile enerji ihtiyacını karşılayarak gelir sağlamakla birlikte kaynakların taşınmasına da aracılık etmesi				
2020 yılının önemli Türk vezirlerinden Bilge Tonyukuk yılı olarak ilan edilmesi				
Türk Silahlı Kuvvetlerinin Birleşmiş Milletler (BM), Kuzey Atlantik Antlaşması teşkilatı (NATO) vb. uluslararası örgütlere üyeliğin getirdiği sorumlulukla varlığını ülke sınırlarının dışına taşıması				

KONU : Küresel Bağlantılar

KAZANIM : Popüler kültürün kültürümüz üzerindeki etkilerini sorgular.

ETKİNLİK 1

Haydi oku.

BİLGİ NOTU

POPÜLER KÜLTÜR VE BİZ TEMEL KAVRAMLAR

Kültür: Bir toplumu diğer toplumlardan farklı kılan, geçmişten beri değişerek devam eden, kendine özgü sanatı, inançları, örf ve adetleri, anlayışı ve davranışları ile onun kimliğini oluşturan yaşayış ve düşünüş tarzıdır. Toplumun ayırt edici niteliklerinden oluşan kültür, günümüzde iletişimle iç içe geçmiş durumdadır. Kültürümüze ait olmayan unsurlar medya araçları yoluyla millî kültürümüzü ve dolayısıyla da toplum hayatını etkilemektedir.

Popüler Kültür: Belli bir dönem için geçerli olan, hızlı üretilen, hızlı tüketilen kültürel öğelerin bütünü olarak tanımlanmaktadır. Popüler kültür öğelerine dönemsel olarak ortaya çıkan, çok satan, tüketildikten sonra ortadan kaybolan her şey girer. Popüler kültürün toplumu etkilemesinde en etkili araç medyadır. Popüler kültür; televizyon, gazete gibi medya araçları sayesinde toplumsal hayatı etkilemektedir. Örneğin televizyonda yayınlanan dizilerde veya sinema filmlerinde seçilmiş bir yaşam tarzı, tutum ve davranışlar, giyim şekli vb. özendirilmekte, sanki ideal yaşantı şekli buymuş izlenimi verilmektedir.

ETKİNLİK 2

Geçen sene çok popülerdi ama bu sene popüler değil diyebileceğin şarkı, film, giyim tarzı veya bir eşya var mı? Ailenle tartış ve araştır. Bulduklarını aşağıya sıralayarak yaz.

A large rectangular area with a blue border and horizontal dotted lines for writing.

Dizi ve sinema filmlerinden etkilenen insanlar özellikle çocuklar etkilendikleri film kahramanlarının şekline bürünmek, onlar gibi davranmak ve yaşamak için uğraşmaktadır. Örneğin geçmişte yayınlanan bir yerli dizide Türk örf ve âdetlerine, kültür, kimlik ve yaşam şekline uygun olmayan bir aile yaşantısı Türk toplumunda varmış gibi anlatılmaktadır. Bu dizide kültürümüze uygun olmayan bir mimariyle yapılmış evde çocukların bakıcısı, ev halkıyla birlikte yaşamakta, çocuklar bakıcılarına ismiyle hitap etmektedir. Buna benzer yaşantı örnekleri, anne ve babaya saygı, aile içi ilişkiler vb. anlamda olumsuz örnek teşkil etmektedir. Bu tip dizi ve sinema filmlerinde oyuncular sürekli değişen moda uygun giyinmekte, onları örnek alan kişiler de moda ayak uydurmaya çalışmaktadır.

ETKİNLİK 3

İzlediğin çizgi film ya da sinema filmlerinde etkilendiğin bir kahraman oldu mu? Seçtiğin kahraman gibi olmak, yaşamak, davranmak istedin mi? Seçtiğin kahramanın bizim kültür ve yaşantımıza hangi açılardan uyup hangi açılardan uymadığını düşün. Bulduklarını aşağıya yaz.

Seçtiğim Kahraman:			
Türk Kültürüne uygun olan yönleri		Türk Kültürüne uygun olmayan yönleri	
1.		1.	
2.		2.	
3.		3.	
4.		4.	
5.		5.	

ETKİNLİK 4

Televizyonda yayınlanan dizi veya sinema filmlerinden bizim yaşantımızı olumsuz etkileyen, kültürümüze uymayan ve olumsuzluklar içerenler var mı? Ailenle tartış, düşün. Varsa ne açıdan bizim kültürümüze uymayarak bizi olumsuz etkilediklerini aşağıya yaz.

A large rectangular area with a blue border and horizontal dotted lines for writing.

BİLGİ NOTU

Popüler kültürün toplumda yayılmasında rol oynayan bir diğer araç reklamlardır. Reklamın temel amacı kârdır. Reklamı yapılan ürünün hedef kitlesiyle arasında bir bağ oluşturup tüketiciyi ikna ederek o ürünün satılması amaçlanmaktadır. Özellikle medya aracılığıyla gösterilen reklamlarla insanlar, popüler kültür ürünlerini tüketmeye yönlendirilmektedir. Organize bir şekilde önce dizi, sinema filmi vb. yollarla pazarlanacak ürünün kullanılacağı yaşam şekli topluma özendirilmekte, ardından ürünler piyasaya sürülmektedir. Böylece ürünü kullanan kişiler, pazarlayanlar gibi yaşamak zorunda kalmaktadır. Ayrıca markaların tanıtımı popüler kişilerin aracılığıyla yapılarak tüketicilerde marka tutkusu oluşturulmaktadır. Bu durumu her zamanki gibi çocuklar daha yoğun yaşamaktadır. Örneğin çocuklar bazı çizgi film veya sinema filmlerindeki karakterlere özendirilmektedir. Bunun sonucu olarak da dünyadaki çocukların oyuncaklarından giysisine, kırtasiye ürünlerinden yatağına kadar günlük hayatta kullandığı ürünler aynı karakterlerden oluşmaktadır. Oyuncakçıların raflarında millî tarihimize ve kültürümüze ait Battal Gazi, Malkoçoğlu, Keloğlan, Nasreddin Hoca vb. kahramanlarımızın yerini popüler kültürün oyuncakları almaktadır.

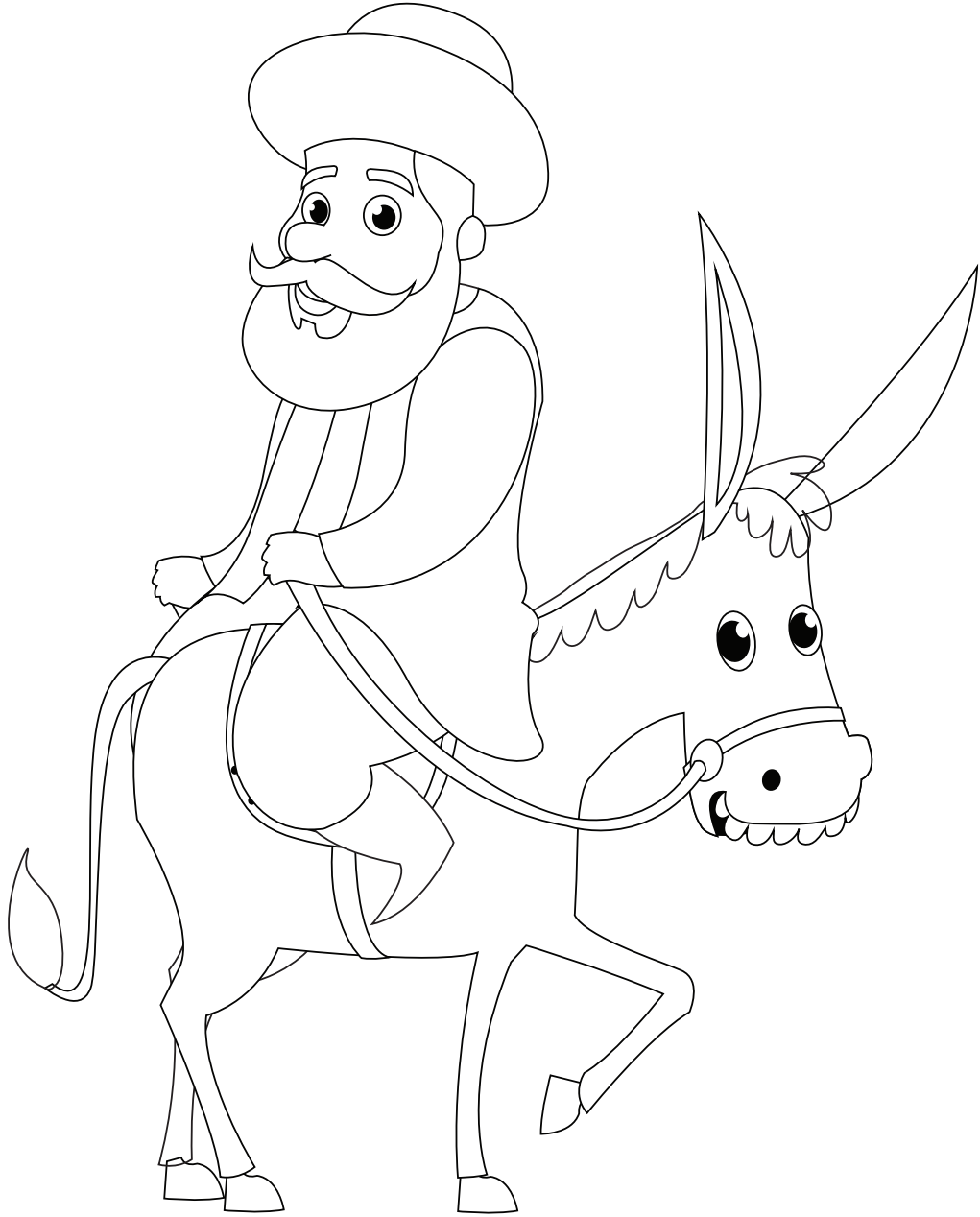

ETKİNLİK 5

Evinde kendi kültürümüzü yansıtan öğeler içeren bir eşya var mı? Varsa aşağıya bu eşyanın resmini çiz.

ETKİNLİK 6

Haydi kendi kültürümüzü yansıtan öğeler içeren bir kalemlik yap. Öncelikle Türk kültürünün önemli bir ögesi olan Nasreddin Hoca ile ilgili bir fıkra araştır. Bu fıkrayı aşağıdaki Nasreddin Hoca resminin yanındaki boşluğa yaz. Bu resmi boya. Daha sonra çerçevesinden makasla kes. Evde bulunan bir cam kavanoza, kavanozun etrafını kaplayacak şekilde, bu resmi ve fıkrayı yapıştır. Artık senin de Türk kültürünü yansıtan bir Nasreddin Hoca kalemliğin oldu.

ETKİNLİK 7

Sence hazır yemek tarzı yiyeceklerin zararları nelerdir? Ailenle bu konuyu tartış ve bulduklarını aşağıdaki kutucuğa yaz.

Hazır Yiyeceklerin Zararları

1.
.....
.....
2.
.....
.....
3.
.....
.....
4.
.....
.....

BİLGİ NOTU

Popüler kültürün zararlarından korunabilmek için bizi biz yapan kültürel öğelere sahip çıkmamız gerekmektedir. Popüler kültürün sanal ve gelip geçici olduğunu, millî kültürümüzün ise gerçek ve kalıcı olduğunun bilincinde olmalıyız.

ETKİNLİK 8

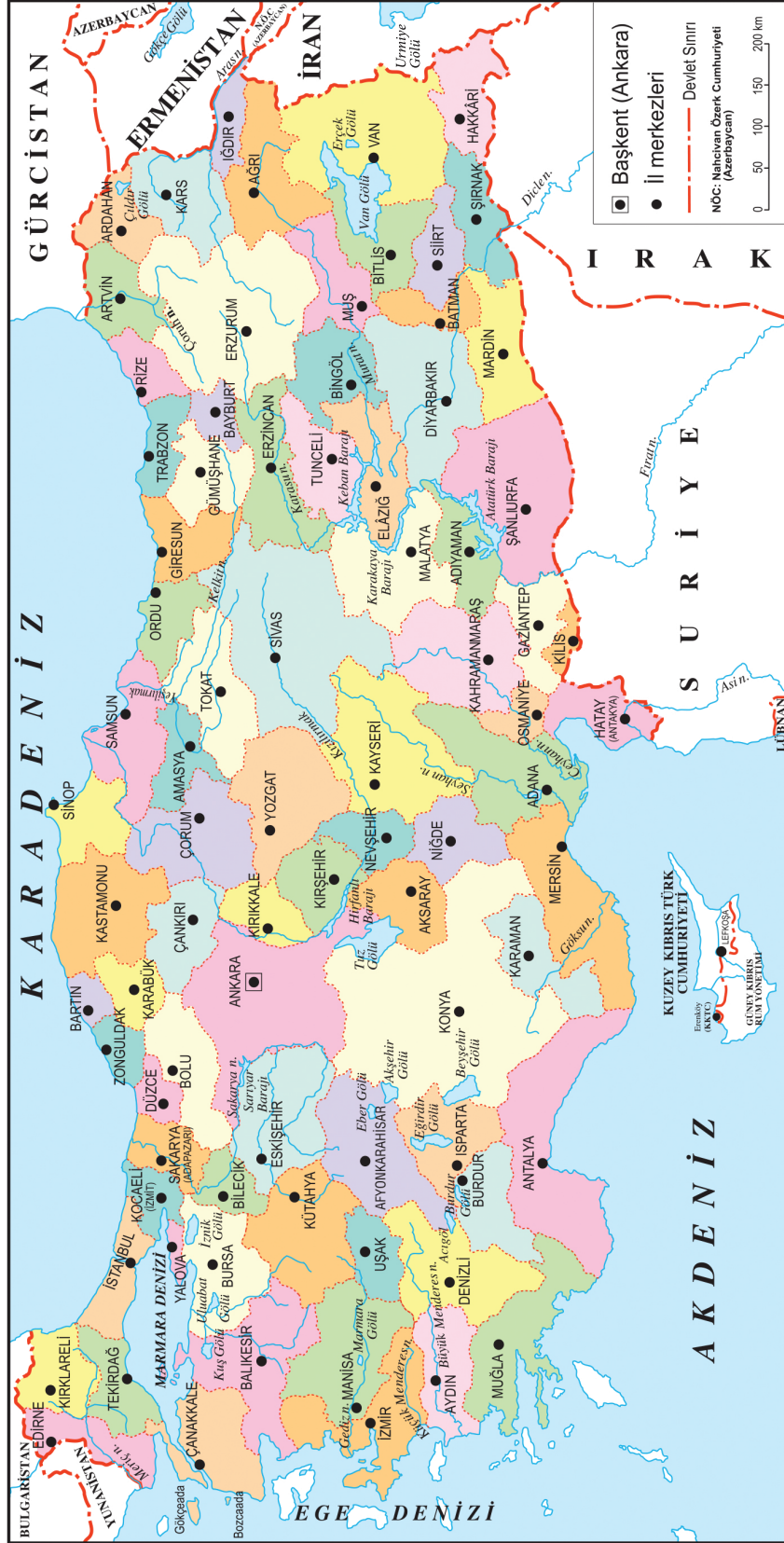
Soruları oku. Cevabın evet ise evet sütununu, hayır ise hayır sütununu işaretle.

SORULAR	EVET	HAYIR
Odanda herhangi bir çizgi film veya sinema kahramanının resmi veya resminin basılı olduğu bir eşya var mı?		
Hazır yemek (fast food) tarzı yiyecek seviyor musun?		
Alışveriş yaparken televizyonda gördüğün reklamlardan etkileniyor musun?		
Televizyonda yayınlanan yaşantı tarzlarına özendiğin oldu mu?		
Evinde Türk kültürünü yansıtan bir eşya veya resim var mı?		

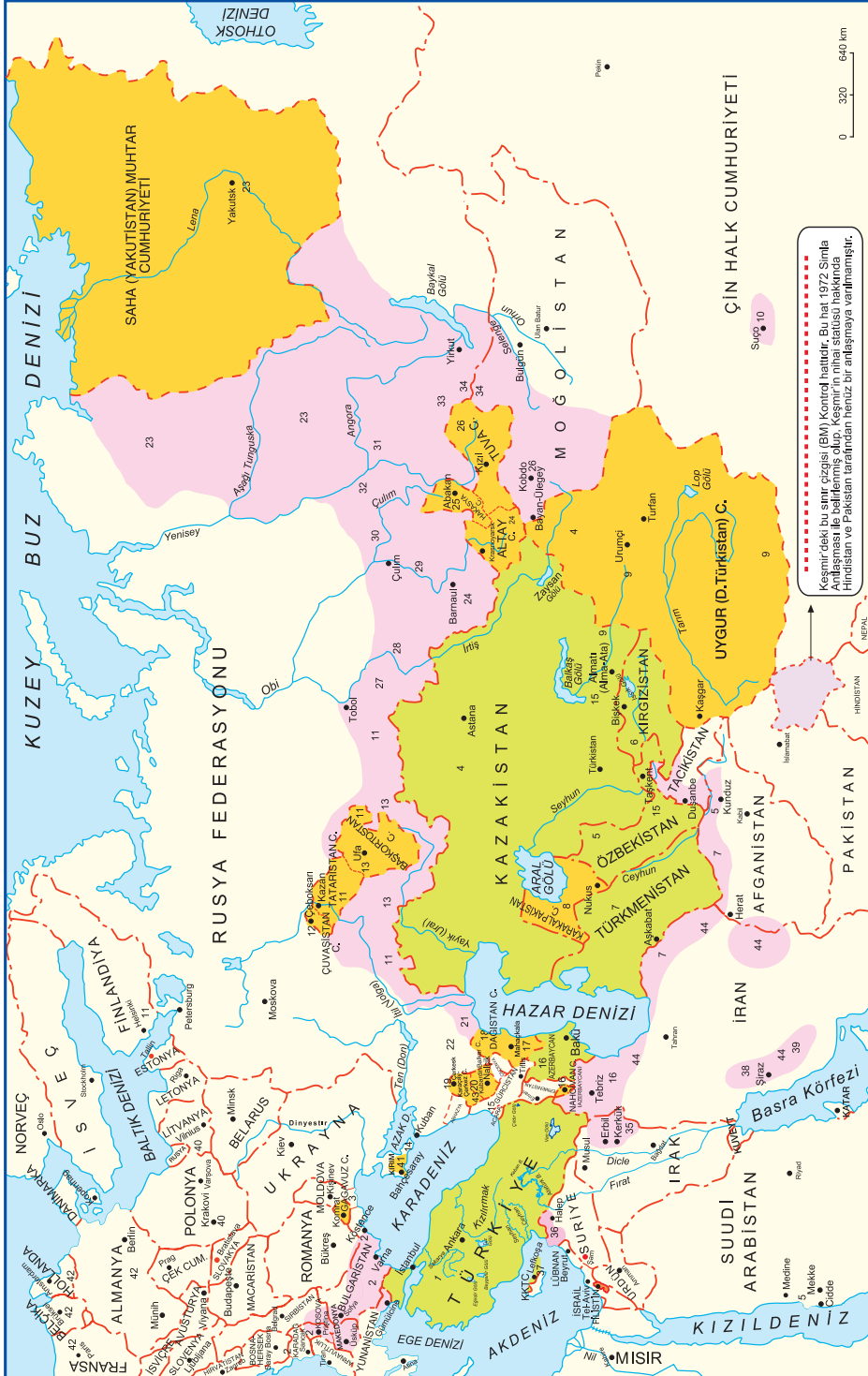
ETKİNLİK 9

Türk kültürünü yansıtan bir öge seçerek araştır. Seçtiğin öge ile ilgili bilgiler topla. Topladığın bilgileri aşağıdaki kutucuğa yaz. Sonra hakkında bilgi topladığın ve kültürümüzü yansıtan bu ögeyi evde ailene, sınıfta arkadaşlarına anlatarak tanıtt.

TÜRKİYE HARİTASI

TÜRK DÜNYASI HARİTASI

İ Ş A R E T L E R

- Devlet sınırı
- Özerk cumhuriyet ve vilayet sınırı
- Bağımsız Türk devletleri
- Özerk cumhuriyet, eyalet ve vilayetler
- Özerk olmayan Türk bölgeleri
- Kanal (Süveyş Kanalı)

BAĞIMSIZ DEVLETLER

- a) Azerbaycan C. Bakü
- b) Kazakistan C. Astana
- c) Kırgız C. Bişkek
- d) Kuzey Kıbrıs Türk C.(KKTC) Lefkoşa
- e) Özbekistan C. Taşkent
- f) Türkiye Cumhuriyeti Ankara
- g) Türkmenistan C. Aşgabad

ÖZERK CUMHURİYETLER

- a) Başkortostan C. Ufa
- b) Çuvaşistan C. Çeboksarı
- c) Dağıstan C. Mahaçkala
- d) Gagavuz C. Komrat
- e) Karakalpakistan C. Nukus
- f) Türkmenistan C. Nahçıvan
- g) Tuva C. Kızıl
- h) Uygur (D. Türkistan) C. Urumçi
- i) Tataristan C. Kazan
- j) Altay C. Krasnoyarsk
- k) Karakalpakistan C. Abakan
- l) Karakalpakistan C. Çerkesk

1. Türkiye Türkleri
2. Balkan Türkleri
3. Gagavuz Türkleri
4. Kazaklar
5. Özbekler
6. Kırgızlar
7. Türkmenler
8. Karakalpaklar
9. Uygurlar
10. Sarı Uygurlar ve Salarlar
11. Tatarlar
12. Çuvaşlar
13. Başkurtlar
14. Kırımçaklar
15. Ahıska Türkleri
16. Azerbaycan Türkleri
17. Dağıstan Türkleri
18. Kumuklar
19. Karacaaylar
20. Balkarlar (Malkarlar)
21. Nogaylar
22. Siavropol Türkmenleri
23. Saha (Yakut) Türkleri
24. Altay Türkleri
25. Hakaslar
26. Tuva Türkleri
27. Tobol Tatarları
28. Barabalar
29. Şorlar
30. Çulım
31. Kumandı
32. Kandak
33. Karagas
34. Urahay
35. Irak Türkleri
36. Suriye Türkleri
37. Kıbrıs Türkleri
38. Kaşgaylar
39. Hamse Türkmenleri
40. Karaim Türkleri
41. Kırım Türkleri
42. Avrupa'daki Türkler
43. Kabardin-Balkar Türkleri
44. İran Türkleri